

Artis dicendi methodus

<https://hdl.handle.net/1874/400647>

800

2

ARTIS DI

CENDI METHODVS EX

optimis utriusq; linguæ autoribus

deprompta per Ioannem

Lonicerum.

ADIECTA SVNT,

Funeris Demosthenis oratio.

Græcæ linguæ Encomion.

*Concio Cyri Persarum regis è. 2. Cyri pe/
die Xenophontis.*

*Concio Cleocriti è. 2. 'ΕΜΛωινδϋ Xenof/
phontis.*

BASILEAE APVD BARTHOLO
MÆVM VVESTHEMERVM,
ET NICOLAVM BRY/
LINGERV M.

ARTIS DI

SCIENTI METHODVS

opibus suis, magis auctoris

scriptis per totum

librum

ADVERSUS

Tandem, nonnulli dixerunt

Græcè linguæ

Græcè Cypriota lingua, & Cypriota

in Cypriota

Græcè Cypriota, & Græcè Cypriota

Græcè

BASILEAE A P. BARTHOLO

MICHAELI VRSINI BARRILI

ET NICOLAÏ BRÛ

LINGERÏ M.

ME THO

DVS ARTIS DICENDI

Ioannis Loniceri.

LIBER PRIMVS.

Quid Rhetorice.

Rhetorice est ars bene & appositè dicē
di. $\pi\acute{\nu}\tau\epsilon\ \tau\acute{o}\ \rho\acute{\eta}\tau\omicron\mu$, id est à fluendo uel di Finitio.
cendo. Quòd eloquentis hominis ora Etymon.
tio, mellis instar, ut illa Nestoris apud Ratio ety/
Homerum fluere debeat. Nam de facundissimo Ne/ mi.
storis ore, Meonij carminis ales sic habet.

$\tau\acute{o}\ \sigma\acute{o}\mu\alpha\tau\acute{o}\varsigma\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\iota\tau\acute{o}\varsigma\ \gamma\lambda\upsilon\kappa\epsilon\rho\acute{\omega}\tau\acute{o}\rho\omicron\varsigma\ \epsilon\acute{\rho}\rho\acute{\eta}\tau\omicron\mu\ \alpha\upsilon\delta\iota\lambda\acute{\iota}\alpha.$

VNDE PRIMVM COEPE/

rit Rhetorica.

Origo Rhetorices ab natura est, consummatio/ Origo.
nem huius ars, usus, causarumq; ciuiliū exercitat
tio, parit.

DE DISCRIMINE DIALEC/

tices & Rhetorices.

Differt à Dialectica Rhetorice, Quòd Dialecti/ Discrimen
ca sit breuis Rhetorica, ut Cicero in claris Oratori/
bus refert. Ipsa uerò Rhetorica, prolixius dicendi,

LIBER PRIMVS

ars. Huc pertinet Zenonis de pugno & palma manus comparatio.

DE PARTIBVS RHE/ TORICES.

Quinq; sunt artis dicendi partes. Inuentio, Dispositio, Elocutio, Memoria, Pronüciatio uel Actio.

Quinque Nam proposita questione inueniuntur ex locis argumenta. Inuentis Argumentis ordo quidã sequendus, quam dispositionẽ uox. ῥοικονομίας dicunt. **rhetorices** **partes.** Ritẽ collocata oratione necessum est adesse eloquutionem, quæ latine lingue puritatẽ, perspicuitatem,

Ratio qui electas sententias, propria uerba, Schemata Troposq; efflagitat. Memoria, in frequenti quicquam memorie mandãdi conatu consistit. Quædã firmãdæ memorie præcepta traduntur cum à M. Cicero ne tum Fabio Quintiliano, nimirum, ut per parteis, ut signis appositis, ut ceris, ut tacite, per diuisionẽ & compositionem aliquid ediscatur. Præterea sunt qui aliquo unguento illinant. at firmisimũ memorie robur eo uulgato uersiculo continetur.

Sæpe recordari medicamine fortius omni.

Optimũ sanẽ consiliũ est Quint. hac de re quũ ait. Si quis tamen unam maximãq; à me artem memorie querat, exercitatio est et labor multa ediscere, multa cogitare

DE ARTE DICENDI. 3

cogitare, & si fieri potest, quotidie potentissimum.

Pronunciatio in uoce, gestuq; consistit. Hanc Demosthenes (ut M. Cicero & Quint. tradunt) in dicendo primas, secundas ac tertias obtinere dixit. A scenicis actoribus discendū, ut uox rebus et affectibus sit, accomodanda, ut ué remittenda & intentenda.

DE VERBIS ET REBUS
ORATIONIS.

Oratio consistit in rebus & uerbis. Res sunt, In quo consistat oratio. que in qualibet thesi, id est causa uniuersali, uel hypothese, id est controuersia speciali adferuntur: ut

Orestes occidit Clytemnestram. Factum ipsum & personæ hic rei nomine ueniunt. Verba sunt, quibus tota oratio uel actio contextitur. Res ergo inuentionem, uerba dispositionem, elocutionem, memoriam & pronunciationem suppeditant.

DE GENERIBVS ORATIONVM.

Tria sunt genera orationū, uel ciuiliū causarū, ut Aristoteles ad Alexandrum appellat.

1	ἐπιδικητικόν.	} id est.	} demōstratiuū. concionale uel deliberatiuū. iudiciale.
2	δημηγορικόν. ἢ συμβουλευτικόν.		
3	δικανικόν.		

LIBER. PRIMVS.

DE SPECIEBVVS CAVSARVM.

Species ge Species generũ sunt 6. Demõstratiui sunt, laus et
ncrum .6. uituperatio, Deliberatiui, Adhortatio, Dehortatio
Iudicialis, Accusatio et defensio. Exitasticon, id est
exploratoriam tertiam Iudicialis speciem facit Ari
stoteles haud nulla de causa. Didacticon uerò &
προσομλιλικου, ad Epidicticũ genus referũtur.

DE TEMPORIBVS CAVSARVM.

Triã tem/ Tria igitur tempora, Causas, uel genera causariũ
põra uel Questiones, uel orationes respiciunt. Præsens
enĩ ad genus Epidicticon, uel Encomiasticon, futu
rũ ad Deliberatiuũ, præteritũ ad Iudiciale pertinet.

DE FINE CAVSARVM.

Laudatoris Laudatorium genus potissimum circa honestum
um genus . uersatur, cui Fabius Quintilianus dignitatem adij
cit. Concionale præcipue circa inutile & utile. Iu
diale circa iustum & æquum. Et quanquam illa
tria in omncis treis causas incidant, speciatim tamẽ
singula etiam in singulis perpenduntur. Commu
nis autem omnibus generibus finis est, ac ipsius ma
xime Oratoris docere, delectare & flectere audito
rem uel iudicẽ.

DE GENERE.

Demonstratiuo.

Genus demonstratiuũ est, quod in laude & uitio
perio

perio uersatur. Laudatio uerò est institutorũ, rerũ gestarũ, et celebriũ dictorũ amplificatio, adeoq; cõmetatio uirtutũ. Vituperatio cõtraria modo finitur

DE QINQVE PARTI

bus quibus oratio constat.

Cuiuslibet causæ uel orationis partis ferè semper sunt hæ. Exordiũ, Narratio, Confirmatio, Reprehensio, uel Confutatio & Peroratio.

DE EXORDIO.

Exordium Grecis προοίμιον id est præcentionem uel præludium ualeat, à Citharœdis metaphora sumpta, qui priusquã cantilenam aliquã auspicentur, quiddã quò placeant, uel citharæ harmoniã prætentent, adeoq; appositũ oda suæ initiũ ducant, præciunt. Est autem exordiũ quo auditor nobis conciliatur et summa indicatur Questionis, ut cognoscat auditor uel iudex, quibus de rebus dicendũ, Argumentũq; deprehēdat. Quo etiã ad attentionẽ inuitamus, & in quantũ oratione fieri potest, beneuolos nobis facimus auditores, ut Aristoteles refert.

Exordij partes M. Cicero duas numerat, Principium & Insinuationem. Principium aperte beneuolentiam, attentionem & docilitatem parit, Insinuatio latenter occulte eadem efficit, nimirum dum partes.

LIBER PRIMVS

in turpi causa iudicis animus à nobis abalienatus esse uideatur. Atqui communis facultatis dicendi scriptorum consensus est, tria in exordio fieri, beneuolentiam, attentionem & docilitatem. Non quia (inquit Quintilianus) ista non per totam actionem sint custodienda. Sed quia in initijs maxime necessaria, per quæ in animum iudicis, ut ultra procedere possimus, intromittamur.

Beneuolum reddimus si ex officio, uel cõiunctione, uel amicitia, uel necessitate ad agendum adactos: dixerimus. Attentum facimus auditorem, si magna, si ardua, si atrocia, si quæ ex re sint reipublicæ uel nostræ, nos dicturos: promiserimus.

Quod si causa turpis fuerit, utendum est Insinuatione, quæ in animum iudicis latenter irrepit. Ut Gorgias Leontinus Helenam laudans, insinuatione utitur. Adulterium enim cum Paride, turpis res, principio obstat. Sic Isocrates in Helena Encomio, ab Insinuatione orditur.

QVIVD IN BONIS EXORDIIS OBSERVANDUM.

Necessum est iuxta Fabij Quinti sententiam, ut dicturus circumstantiarum rationem habeat, hoc est ut intueatur, Quid, apud quem, pro quo, contra quem,

DE ARTE DICENDI. 9

quem, quo tempore, quo loco, quo rerum statu, qua
uulgi fama dicendū. Quid iudicem sentire credibile
sit antequam incipiamus. Optima uerò exordia sunt
quæ ex causa nascuntur.

DE EXORDIIS VITIOSIS.

Vitiosa hic exordia sunt uitanda. Qualia & apud
Ciceronem & Fabium recensentur. Vulgare, com
mune, cōmutabile, separatum, translātū, longum,
cōtra præceptū. Nec semper exordijs opus, si iudex
sit iam antea præparatus, uel si per sese res satis sit
honestæ, si temporis angustia excludat, uel defatiga
tus sit audiendo iudex. Neque nimis longum, neq;
breue admodum exordium esse conuenit. Siquidem
ridendos Fab. Quintilianus censet, qui intra qua
tuor sensus terminandū iudicauerint.

Seruanda in exordijs latinæ linguæ, ut ubiq; pu
ritas audacter translātum, obsoletum uetustate uer
bum, poëtica uē licentia usurpatum fugiendum. Quæ in ex
ordijs ob/
seruanda.

Apostrophæ, Prosopopeiæ, Similitudines, &
Translationes in exordiū à Cicerone Quintiliano,
& Salustio perferuntur, sed nobis illis rarius uten
dum. Plurimum fauoris habet exordiū, si quis pub
lico imperio uel officio ad dicendum se prodire te
stetur ut Egesippus in oratiōe fœnebri. Postquam

LIBER PRIMVS.

in Libitina positos, qui in bello se strēue gesserunt, publicis exequijs decretum est condere tumulo, mihi à magistratu iniunctum est, ut eorum causa, orationem hanc constitutam habeam.

DE NARRATIONE.

Narratio.

Narratio est, qua exponimus rem factā uel non factam iudici, quam deinde confirmatione stabili-
mus, atq; ea exordium proximè sequitur. Huic nar-
rationi duas alias species Cicero subiungit, Alter-
ram, qua fit digressio extra causam. Alteram que
sit à ciuilibus causis remota. Qua poëta & in pro-
gymnasmatibus, dicendi præceptores utuntur.

VIRTUTES NARRA- TIONIS.

Virtus narrationis est quod sit breuis, aperta et
probabilis. Quodq; omni, qua potest, gratia & ue-
nere exornetur. In genere Epidictico saepe Narrati-
onis locū propositio supplet. Simpliciter enim quid
dicendum proponitur, ut Isocrates in Panathena-
ico, De urbis, inquit, nostræ beneficijs in Grecos
collatis dicturus sum. Ac in genere iudiciali tam bre-
ues saepe cause sunt, ut propositionē potius habeāt
quā narrationē. Vel si quando res iudici constet
non est ullum operæpretium, rem gestam recitare.

DE ARTE DICENDI. 6

DE CONFIRMATIONE.

Confirmatio in genere consultatorio & iudicij
ali potissimū locū habet. Vbi firmis rationibus com-
probatur id, quod per narrationem propositum &
indicatū est. Et acere & uehemens in ea certamen,
atq; argumentandi contentio est. In genere uerò
Epidictico, locis certis Cōstat confirmatio, imò lo-
ci, per quos ipsum tractatur, perpetuam ueluti nar-
rationem continent. Sunt autem loci eiusmodi.

Natio, genus, patria, parentes, etas pueritiæ, loci gene/
educatio, adolescentia, uirilis etatis res gestæ, quæ neris de/
diuiduntur in bona fortune, corporis & animi. monstratis/
Mors, mortem consequuta. tiui.

Species laudandorum & uituperandorum sunt. Species
Aphthonio autore. Persona, loca, animalia rationē laudandor
uacantia, plantæ quæ in hanc rediguntur triadem, um.
in laudem personæ, rei & facti.

Persona locos habet iam commemoratos. Loci per/
sonæ.

Res et factū, præter personæ (si modo accōmo/
dentur) proprios locos recipit suasorio generi com Loci rei et
munes: honestum, iustum legitimum, utile. facti.

DE CONFUTATIONE.

Quanquā refutationi, in genere Epidictico non
semper relinquatur locus, Aduersæ tamen partis
nōnunquam

LIBER PRIMVS

Nonnunquam obiectionem diluit, & breuiter præoc-
 cupat. Ac si quid ex aduerso dici possit paucis quidē
 caſat, ut in Encomio Helenæ; ubi in diuarum nume-
 rum Helenā Isocrates transtulisset, miraculaq; eius
 quedam enumerasset, per confutationis modū osten-
 dit, uituperatores Helenæ, præsens damnum incur-
 risse: Stesichorum enim poëtam, propterea quod
 carmine quopiam Helenam proscidisset, protinus
 excecatū. Rursus quàm primum πᾶλιωσθῆαι ceci-
 nisset, recepiſſe uisum affirmat. In laude porrò rei,
 Confutatio adhiberi sæpe solet, etiā si nō sit propria
 laudatorij generis. Nam si quisquam Eloquentiam
 predicet, illi nō nihil in uilitigatores, eloquentieq;
 uituperatores et contēptores dicedū. Haud diſsimilē
 ad modum. Si quis Athenas laudet, illi cum Lacedæ-
 monijs confutationis formulæ pugnandum, perinde
 ac Isocrati, in Panegyrico & Panathenæico acci-
 dit. Sic Egesippus, uel ut Epigrapha habet, Demo-
 sthenes, in oratione funebri, confutationis modo cō-
 solatur eorum, qui in prælio mortem oppetierant su-
 persites amicos & cognatos.

DE PERORATIONE.

Peroratio.

Peroratio breuem præcipuorum locorum repe-
 tit nem habet. In hoc genere minus adfectuum ad-
 hibetur

hibetur, quàm in consultatorio & iudiciali generibus, nisi quantum opus sit, ut auditorum animi ad predicatarum uirtutù amorè accendātur. Atqui de Anacephaleosi & affectu duabus illis perorationis partibus, deinceps in iudiciali materie pluribus agitur. Restat nunc ut exemplo genus hoc Epidicticon perspiciatur. Laus personarù est apud Thucydidem lib. 2. in oratiõe funebri Periclis. apud Demosthenē in funebri. Eodē genere cōstat Euagoras, et Helena Isocratis. Pindari omnes propemodū Ode, laudem facti continent: tribus tantummodo demptis. Apud Aphthoniū est Laus Sapientiæ & uituperatio Alexandri. Oratio M. Cicronis Philippica nona, huius generis est. Preconijs enim meritis extollit, fidem atq; constantiam Seruij Sulpitij, ut qui reipublice salutem, sue uitæ anteposuerit, ideoq; statuam ei censeat erigendam. Huc pertinet Encomion Μωπίας Erasmi. Hortulus Virgilij. Nux Ouidij. Encomion patriæ & muscæ apud Lucianum. Ecquis omnia omnium autorum Encomia enumerauerit? Catilinae uituperatio apud Salustium.

LIBER SECVNDVS
DE GENERE SVASORIO
LIBER SECVNDVS.

De finitione Suasorij
generis.

Deliberatio nusest, quo concio fit aut deliberatio. Duas species
uum duas bet. Adhortationem & Dehortationem. Adhor/
species ha/ tatio est ad instituta uel res uel opera, inuitatio siue
bet. tatio est ab instituta re, à uerbis
factis uel auersio uel dissuasio, Aristotele ad Alexan/
drum definiente. Deliberatio futurarum præcipuè
rerum est, licet de præteritis etiam nõnunquam que
ratur, Fabio in 3. teste.

DE SPECIEBUS RERVM,
de quibus fit consultatio.

Septem ferè species rerum ab Aristotele nume/
rantur, quibus συμβουλευτικὸν cõueniat. de qui/
bus in ciuili statu. seu republica necessum sit consil/
lium capessere.

Sacra, uel Religio.

Leges.

Reipublice instauratio uel institutio.

Fœdus sociale.

Bellum.

Pax.

Proventus seu uectigalia.

His priuatarū rerū consultationes adhibentur. *Finis.*

FINIS.

Finis huius generis est, Vtilitas & dignitas.

DE EXORDIO.

Exordium iudicum & auditorum preparatio/ *Exordium*
 ne constat, hoc est, beneuolentia, attentione, ac do-
 cilitate. Ab nostra & dissentientis persona, beneuo-
 lentia potissimum captanda, ne dissentiens affectu
 quopiā à nobis alienetur. At enim Exordij ratio in
 Epidico genere isto iam antea tractata est. Animad-
 uertendū q̄ in genere tamē Encomiastico, proœmia
 libera sunt. hic causæ uiciniora esse debent. Nec
 ut in iudicialibus anxio proœmio eget *συμβουλεύ-
 τικὸν γένος*, inquit Fab. Quintilianus. Initium ta-
 men quodcumq̄, debet aliquam habere Proœmij spe-
 ciem. Nec enim abrupte, nec undelibet incipiendum
 Quia est aliquid in omni materie naturaliter primū
 Moderatus porrò suasoria ingressus conuenit, nec
 furioso hic principio utendum.

DE NARRATIONE.

Narratio.

Narratio quū sit perspicuum, de quo deliberetur,

LIBER PRIMVS

nō est necessaria. Quumq; sit rerum prateritarum explicatio, raro nisi forinsecus deliberationi adhibetur. Igitur propositione, narrationis loco sepe Rhetores utuntur. In tertia Philippica Cicero, ubi bellum maturandum suadet, cunctationem ac dilationem ipsam, & narrationis & propositionis uice statim in uestibulo istius causæ assumit. Expectantur, inquit Calende Ianuarie, quas nō expectat Antonius. De pace consultaturi Demosthenes & Isocrates paucis proponunt, De pace, omnium, humane coniunctioni re præstantissima consilium daturus prodij.

DE DICATIONE DEMONSTRATIUI & DELIBERATIUI GENERUM.

Generis demonstratiui dictio liberior est, ad scribendum & ostentandum accommodata. In deliberatiuo uerò tota oratio iuxta Ciceronis in Partitione, consiliū, debet esse simplex et grauis, sententijs ornatior quàm uerbis. Exemplis potissimum illustranda. Nam futura è præteritis certius colliguntur.

DE LOCIS DELIBERATIUI GENERIS.

Locos habet Suasoria Confirmationis. Iustum, legitimum, utile, honestū, iucundū, facile, possibile. Necessarium

necessarium. Atq; hij ad adhortationem pertinent. Dehortationis loci sunt hisce contrarij. Iniustum, cum legibus pugnans. Inutile, inhonestum, iniucundum, difficile, impossibile.

QVID IUSTVM.

Iustum est omnium uel plurimorum consuetudo non scripta, & honesta & turpia definiens. Ut parentes uenerari, Amicis benefacere, benefactoribus referre gratiam. Talia enim scriptæ leges non imperant, sed suæ cuiusq; menti sunt insita, ideoq; communi omnibus lege decernuntur. Iustum.

QVID LEX.

Lex est publicus ciuitatis consensus, scripto imperans, quomodo quidq; sit gerendum. Lex.

QVID VTILE.

Vtile presentium est facultatum, uel non presentium possessio. Vel presentium malorū reiectio seu noxiorū, quæ sunt euentura prohibitio. Secernitur autem utile in corpus, animum & Acquisita. Corpori commodat robur, pulchritudo, sanitas. Animo uerò, fortitudo, sapientia, iusticia. Acquisitorum nomine censentur amici pecuniæ, facultates. Vrbi commodant concordia, uires ad bellum, pecuniæ, prouentuum copia. Sociorum potentia, Vtile.

LIBER TERTIVS

multitudo. Hæc omnia, hisq; similia, ut *summatim* dicam utilia reputemus.

Iustum

QVID HONESTVM.

Honestæ sunt à quibus splendor & honos ad agentes peruenit.

QVID SVAVE.

Suave.

Suavia sunt, quæ leticiâ atq; tripudiû efficiunt.

QVID FACILE

Facilia, quæ minimo temporis spacio, labore & sumptu perficiuntur.

QVID POSSIBILE.

Possibile.

Possibilia quæcunq; fieri possunt.

QVID NECESSARIVM.

Necessariû

Necessaria, quæ non in nostra uoluntate, uel arbitrio sunt ut fiant. Sed quæ uel ex diuina, uel humana uoluntate sic contingunt. Quomodo ex his omnibus argumenta sint ducenda, ex Aristotele petendum, unde hæ definitiones transsumptæ. Dehortationis locorum definitiones, per contrarium ex his facile colliguntur.

DE CONFVTATIONE.

Diluuntur hæc, quæ contra nostram sententiam ab aduersario adferri possunt.

Peroratio ut in genere demonstratio.

Principio

QVO MODO dicendi ratio, uel orationis
œconomia facile deprehendi.

Principio breuibus ceu lincis quibusdã siue notis
Orationum partes obseruandæ, id quod ex historia/
rum demogorijs haud est difficile factu. Vbi enim ip/
sum orationis corpus è succinctis huiusmodi conci/
onibus animaduertitur, tum in Olynthiacis & Phi/
lippicis Demosthenis, adeoq; prolixioribus Cicero/
nis orationibus minori iuxta negotio, filum & car/
do perspicitur.

De Parectasi seu digressionem & amplificationem
in Iudiciali genere tractabitur.

LIBRI SECVNDI
FINIS.

DE GENERE IVDICIALI,
LIBER TERTIVS.

De Finitione.

Enus Iudiciale, quod Græci δίκαιον
uocant, est quod circa iudicialẽ ma/
teriam uersatur. Duas species recipit
κατηγορητικόν, id est accusatoriam
& ἀπολογητικόν, id est defensoriam. καλέγοιαι,
enĩ & ἀφολογία semper in hoc genere uersantur.

LIBER TERTIVS
DE PARTIBVS ORA/
tionis Iudicialis.

Hæc propriæ quinq; parteis recipit, Exordi-
um, Narrations, Confirmationem, Refutationem.
*Que orati-
onis orna-
mentum* Partitio & excessus uel digressio, sunt orna-
mentũ & adiutorium orationis, nõ pars cause. Vo-
luptate nanq; dicendi, uel studio laudis acquirendæ
euagamur.

FINIS HUIVS GENERIS.

Finis huius cause est equitas. Circa æquum
enim uersatur, Cicrone teste in Partitionibus. Re-
um enim condemnari, uel iuxta excessus sui ratio-
nem puniri, Innocentem præterea seruari, tum
æquum tum iustum est.

PHRASIS IUDICIALIS.

Perinde ac in Olympico certamine athleta, præ-
sente iustusq; excipiente Antagonista, quantis po-
test uiribus pro oleagina corona recipienda, conten-
dit. Sic in hoc genere, dictionẽ esse grauem, acrem-
uehementem, contentionis, affectuumq; esse plenã
debet, ut quæ ante aduersarij conspectum pro uictor-
ia maximopere depugnet. Demonstratiuum qui-
dem genus liberius sese ostentat, ac honestum exit-
mie predicat. Deliberatiuum sedato animo, grauitè
ac prudenter

ac prudenter consultat. Iudiciale concitata mente, ardentiq; affectu aduersarium uincere, deiicere, suppressere omnibus modis conatur: proinde lexin iuxta feruentiorem efflagitat, atq; Epidicticon uel Symbuleuticon.

DE STATIBVS.

Statum Græci *στῆσις* uocant, an à uerbo *στῆσις* *στῆσις* *στῆσις* quod disidere significat, quòd Actor & Patronus circa statum delitigent. Vel quòd circa hunc alter alterum exploret, Hermogenes tanquàm incertum relinquit. Enimuerò quis cum delicti insimulabit, qui statum *στῆσις* id est à statuendo deflectat quòd summa questionis circa eã consistat.

Est itaq; Status, summa causæ propositio, in qua totum negocium, ceu in cardine ianua, uertitur ad quem omnia Confirmationis argumenta rediguntur. Ex quo suo quidem offitio, uaria sanè nomina sortitur. Pròinde Status, Constitutio, Questio, quod ex questione appareat, caput generalissimum in idem recidunt. De hoc Fabius lib. 3. sic præcipit, Nostra opinio semper hæc fuit, ut cū essent frequenter, in causa diuersi questionum status, in eo credere rem statū causæ uersari, quod esset in ea potentissimum, & in quo maximè res uerteretur. Nec interest

LIBER TERTIUS.

ere est inquit idem, quibus quicq; nominibus adpellatur dum res manifesta sit.

DE GENERIBVS STATVVM.

Quamuis tam Greci quam Latini hic dissentiant, ac ipse Cicero in alijs Rhetoricorū suorū libris, aliter de statibus sentiat, diuersæ tamen utriusque linguæ Oratorū de statibus sententiæ, serè conueniunt. Placet autem hic Fabij Quintilianij iudicium sequi, quippe qui absolutissime omnium hac de re scripserit, quandoquidem accuratissime cum Græcorum tum Latinorum monumenta perlegerit. Quo circa iuxta istius mentem duo sunt Statuum genera, Rationale & Legale. Rationale est quod in ratione adeoq; natura rei consistit. Legale quod in legibus et iure uersatur. Vtriusque autem generis sue sunt species.

Statuum genera duo.

Rationalis species.

Rationale species admittit quidē tres. Cōiectura lem, Finitiuā & Qualitatis iuxta quæstionis triadem, An sit, quid sit, quale sit.

Legalis tres species.

Legalis uerò species sunt quatuor. Scripti et uoluntatis græcè ἔκτ' & δ'υαβοίαις. Contrariarum es. legū græcè ἀντινομίας. Ratiocinatio, græcè συλλογισμός, & Ambiguitas, quam illi τὴν ἀμφιβολίαν dicunt.

Statuum

Rationale.
Species habet tres.

1 Coniunctivalem.
2 Finitivam.
3 Qualitatis.

Iuxta quæ/ sionem.

An sit.
Quid sit.
Quale sit.

Stitutum
genus est
duplex.

Legale species recipit quatuor.

1 Scripti et voluntatis.
2 Contrarium legum.
3 Ratiocinatione.
4 Ambiguum.

Græcè.

ἢ κατὰ τὴν ἀπορίαν.
αὐτονομίας.
συνλογισμῶν.
ἀμειβοδῶν.

LIBER TERTIVS
QVIBVS GENERIBVS

Statu tribuatur.

Quia neq; Græci neq; latini Rhetores in exem-
plis Statuum demonstratiuæ causæ mentionē ullam
faciunt: Cæterum solius deliberatiuæ, ac Iudicialis
potissimum, relinquitur Epidictico generi nullum
planè statum accommodandū esse. Quod si Status
sit circa quē duo delitigent, ut Hermogenis senten-
tia est: Vel prima repulsio aduersantis, ut Trapezū-
tio acerrimi iudicij hac in re uiro uisum est, ad De-
monstratiuum haudquaquam genus pertinebit. Fir-
mam itaq; Trapezuntij censuram arbitramur, qua
in suis Rhetoricis certis rationibus Constitutionē
demonstratiuæ causæ adimit. Proinde ut intelligat
adolescens arti dicendi initiatus, quo in statu Con-
sultatio, Accusatio ac defensio aliqua pendeat, non
ab re fuerit, singulas Cōstitutionū species accuratè
agnoscere.

DE STATV CONIEC-
TVRALI.

Status coniecturalis græce σοφασικὴν σάοσις à
Status con- coniectura nomen habet. Est autem Coniectura, se-
iecturalis. cundum Hermogenem, incertæ rei essentiam eiusdē
concernens inditium, à quodam euidenti signo de-
prehensum. Vt, Ajax Telamonius, ab insania sibi re-
stitutus

Nitutus, in sylua suo gladio incubuit, Vlysses super
 ueniens cruentū gladium extrahit, Teucer interim
 & ipse aduenit, qui dum fratris inimicum Vlysses,
 cruento fratris ense conspiciatus, cedis eum arces-
 sit. Aliud. Ancilla que epiam Marpurgi extra moenia
 in horto iugulatur, ipso meridie, cedes occulta ma-
 net ad usq; uesteram, autor cedis nusquam apparet
 Maurus quidā ad familiā Principis pertinēs, sepius
 inter undecimā et duodecimā circū hortos Dryades
 nymphas inuisere uisus est: interea tēporis, ut sit, pro-
 deunt qui a scuerent sub tempus protinus cedis cru-
 entas hunc habuisse manus. Colligitur huiusmodi
 ergo signis, loco, tempore, religione, moribus, cum
 esse autorē execrandi istius facinoris: tametsi postea
 tempus ueritatem in lucem protulerit, cumq; immu-
 nem à tanto scelere comprobārit. Tales & id genus
 alię questionēs statu coniecturali tractantur.

QVIBVS LOCIS CON-
 iectura sit tractanda.

Circumstantijs potissimum absoluitur, quę sunt.

1	Causa	5	Occasio	9	potestas.
2	Persona	6	Locus	10	præmium.
3	Factum	7	Modus	Tum	11 spes.
4	Tempus	8	Voluntas	12	instrumēta

LIBER TERTIVS.

Instantis facti inditia sunt clamor, sonus, gemitus. Futuri, latitatio, metus. Atqui signa, uerba facta præcedentia & insequentia tempus respiciunt
Animi uerò coniectura in uoluntate, potestate & facto consistit.

DE STATV FINITIVO.

Status finitius.

Status finitius sc̄o is opin̄i, est quoties à finitione causa pendet. Qū constat quid factum sit, sed quo nomine appellandū ambigitur. Ut fur nē dicens, an sacrilegus : qui priuatum pecuniam è templo sublegerit. Hic rationē finitionis nouisse operæ fuerit pretium : nempe alteram nominis, alterā rei. Et quibus nam finitio partibus constet. Specie scilicet genere, et differentia, quæ è dialecticis petuntur

DE LOCIS.

Capit. seu loci huius Status sunt.

- 2 Finitio, quæ est breuis & aperta ex hominum opinione sumpta rei explicatio.
- 1 Finitionis pluribus modis tractatio, ab honesto utili, idq; genus alijs.
- 3 Facti ad definitum adiunctio.
- 4 Atrocitatis facti per locum communem exaggeratio.
- 5

Aduersariorum descriptionis reprobatio, per locos

DE ARTE DICENDI. 14

locos inutilis, inhonesti & reliquos Deliberatiui geris.

- 6 Ducuntur etiam finitiones ab antecedentibus, consequentibus, adiunctis, repugnantibus causis effectis similibus.

DE STATV Q VALITATIS.

Status qualitatis est, quum de facto nihil ambigitur, uerum iurè ne an iniuria factum sit queritur: ut si queratur. Occidisti matrem Clytemnestram Orestes, Occidi, at iure occidi: quandoquidē & illa iam antea patrem meum Agamennonem per Aegisthū adulterū dederat leto. In duas porro species scinditur, hæc qualitas iudicialis. In Absolutā, quæ κατ' ἐν τλήσει, & Assumptiuā, κατ' ἐντίσασιν Hermogeneis dicitur. Absoluta est quando reus nō inficiatur factū, sed iure tuctur. Ut Clodiū occidi, fateor equidē, sed iure hoc feci. *Due species qualitatis.* Paradigma ex Cice. Minius ab Accio accusatus quod nomē suū in scena pronūciārit. hoc iure se fecisse cōfirmat. Nam licet eum nominare, cuius drama seu fabula publice agitur.

LOCI ABSOLVTAE PARTIS.

2.2 Natura & constitutio sub iusto contentæ.

Nature species sunt: Pietas, fides, continentia par, aduersum.

Constitutionis partes sunt, lex, mos, iudicatū, pactū.

LIBER TERTIVS

Cicero in.2.ad Herennium sic dinumerat hosce
locos.iuris eos parteis esse aßeuerans.

1	Naturam.	4	Iudicatum.
2	Legem,	5	equum.
3	Consuetudinē	6	Bonum.
		7	Pactum.

DE ASSVMPTIVA PARTE.

Assumptiuus status, est quum res non iure sed
aßumptis alijs extrarijs defensionibus nititur.

HVIUS LOCI SVNT.

- 1 Comparatio.
- 2 Remotio criminis.
- 3 Concessio.
- 5 Interpretatio.
- 6 Minutio culpe.
- 7 Necessitas.
- 8 Furtuna.
- 9 Deprecatio.

EXEMPLVM.

Romanus exercitus accersitur maiestatis, quòd
in furcis caudinis interclusus, impedimentis & ar/
mis dimissis, nudo milite abierit. Hic se iure tueri nò
potest, sed comparatione sui facti, cum accusatoris
opiniõne defendit, alijsq; pro sese facientibus locis
cõmodi

commodius esse adfirmās, quod robur ciuitatis, egregiam iuuentutem, incolumen & saluam retinuisse, amissis armis, quā quod nequicquam hostibus restitissent eo in loco, ubi nullius quantumuis eximia uirtus sese exerere potuisset.

DE STATV SCRIPTI ET
uoluntatis.

Verfatur hic status in interpretatione legis. Nam nihil aliud est, atque scripti, quo lex sancita est, uel ipsius scriptæ legis interpretatio, tum uoluntatis legis latoris examinatio. Quoties itaq; scripta lex, et uoluntas legislatoris inter sese disidere uidentur, controuersia scripti & uoluntatis dicitur: quum legis nonnulla obscuritas, explicatur clarius, uel subuertitur, cum ab actore, tum patrono. Ut lex est fur quadruplum soluat, duo surripuerunt pariter decem millia, ab utroq; quadragena petuntur. illi postulant, ut uicena conferant, quandoquidem & in eo numero quadruplum sit.

LOCI SCRIPTI E. 2.

ad Herennium.

- 1 Scriptoris Encomium.
- 2 Scripti recitatio.
- 3 Percunctatio, sciant ne aduersarij, ita scriptum

LIBER TERTIVS.

Scriptum ut ipsi uolunt.

4. Collatio scripti cum aduersariorũ sententiã.
5. Quid iudicem sequi conueniat ostendere.
6. Excogitata ab aduersarijs sētentiã infirmatio.
7. Questio, nihil obfuisse, quo minus ita scripserit, ut aduersarij uolunt.
8. Nostrę sētentiã ex scripto ductę cōmonstratio.
9. Ratio eiusdem.
10. Exempla.
11. Periculum recessus à scripto.
12. Locus cōmunis in eum, qui tametsi fateatur se contra scriptũ fecisse, defensionē tamē querat.

LOCI SENTENTIAE.

1. Laus breuitatis scriptoris, quòd tantum scripserit quantum neceße fuerit.
2. A calumnia eius, qui literas potius, quàm uoluntatem scriptoris sequitur.
3. Ab impossibili scripti, nēpe quòd neq; lege, neq; more, nec natura, nec æquo bono fieri possit.
4. Contrariã sententiã nostrę aut stultã aut nullam aut iniust esseã: aut non posse fieri, ex precedentibus & insequentibus eam non posse elici, pugnare eandem cum iure communi.

Enumeratio

- 5 Enumeratio exemplorū à uoluntate, et contra scriptum iudicatorum.
- 6 A legibus exceptis, quibus uoluntas scriptoris intelligatur.
- 7 A loco communi, aduersus eū qui scriptum et non uoluntatem interpretetur.

DE STATV CONTRA
riarum legum.

Contrariarū legum status est duarū pluriumue legum mutua inter sese pugna.

EXEMPLVM CICERONIS.

Lex est qui tyrannum occiderit, Olympionica E. 2. de inuentione.
rum premium capito, & quam uolet rem à magi
stratu sibi deposcito, & magistratus ei concedito.

Et altera. Tyranno occiso, quinq; eius proximos cognatione, magistratus necato. Alexandrū, qui apud Phereos in Thessalia Tyrannidem occuparat, uxor sua cui nomen Thebe, noctu quum simul cubârat, occidit. Hæc filium suum, quem ex Tyranno habebat, sibi premij loco deposcit. Sunt qui ex lege puerū occidi dicant oportere. Res in iudicio est. Hic petitionis nomine inuicem disident leges.

Aliud ex Fabio Quintiliano. Magistratus ab arce ne discedat. Et Vir fortis optato quæ uolet,
leges

LIBER TERTIVS

leges sunt pugnantes casu. Aliud Tyrannicidæ imago in gymnasio ponatur. Mulieris imago ne ponatur. Mulier Tyrannum occidit. Ad hæc digna est obseruatu sententia Fabij Quint. Leges non ipso iure inquit, sed casu quodam colliduntur.

LOCI HVIVS STATVS.

- 2 Collatio legum, qua uidendum, quæ sit honestior, quæ uero maioris commoditatis sit genetrix. Ea enim retinenda, quæ ad maxime arduas res pertineat.
- 3 Tempus legislationis contemplandum, posteriori enim prior abrogatur.
- 4 Iussum & permissio consideranda, præceptum est necessarium, permissus est uoluntarius.
- 4 Pœnæ magnitudo in utra maior sit.
- 5 Videndum quæ iubeat, & quæ uetet.
- 6 Quæ generalis quæ specialis intinendum, utra ad plures, utra pauciores, uel ad unum aliquem pertineat.
- 7 Persecutionis legis cunctatio seu mora, utra statim, utra cum dilatione præcipiat quicquam fieri.
- 8 Lex scripto niti debet.
- 9 Contraria, ambiguitate, ratiocinatione

aut definitione inducenda, ut quod apertius est, fir-
mius & sanctius esse demonstratur.

20 Sententiam suae legis applicare scripto, con-
trariam legem ad aliam sententiam traducere.

21 Ostendendū nostram legem si fieri possit ad-
versariorum etiam ratione conscruari: proinde
alteram necessario negligendum.

22 Locus communis ex honesti partibus. Ho-
nestatis semper accedendum.

DE STATV RATIO/ cinationis.

Ratiocinationis statum, quem Graeci Syllogis-
mum dicunt, non hic dialectico more, Argumenta-
tionis speciem cui syllogismo nomen significat: eni-
uerò controuersiam, quando ex scripto ad non scrip-
tum peruenitur Vel quando causa aperta lege non
potest defendi, sed coniectura quapiam protegitur.

PARADIGMA.

Lex est neminem in comœdia nomine proscin-
das. Quidam comœdus persona, seu larua quosdam
suggillans trahitur in ius. Contra legem inquit actor
illum uel istum notasti. Atqui respondet, neminē
ego nominatim perstrinxi. Actor instat perinde esse
C uel

LIBER TERTIVS.

esse, uel nomine uel habitu, quo persona uel nomen indicetur quempiam suggillari.

LOCI HVIVS STATVS.

- 1 Scripti recitatio, laudatio & confirmatio.
- 2 Rei, quæ cōtrouertitur, ad eam, quæ manifesta est collatio, ubi utriusq; similitudo est demonstranda.
- 3 Admiratio per percunctationē, quæ fieri possit, ut alterum equū concedat: alterū neget, quū sit utrunq; eiusdem generis.
- 4 Ratio quæ de altera re scriptum de altera non scriptum sit. Quia legislator neminem dubitaturum arbitrabatur.
- 5 A simili, multa multis in legib. præterita, quod ex cæteris intelligi possint.
- 6 Aequitate. Atqui hi sunt loci defensionis.

ACCVSATIONIS VERŌ.

- 1 Infirmatio similitudinis.
- 2 Ratiocinatio.
- 3 Inficiatio. Nihil præter scriptū considerandū.
- 4 Locus cōmunis, oportere ex eo quod scriptum sit, ad id quod non scriptum peruenire.
- 5 Contra Ratiocinationem, coniecturam, diuinationem esse.

DE ARTE DICENDI.

DE STATV AMBIGVITATIS.

Amphibolia est, quum dictio aliqua uel oratio est *Amphibol*
uarie significationis. Hæc contingit in simplicibus et *lia.*
 coniunctis uocibus, in tono, uel pronunciatione, uel
 interpretatione, alijsq; uarijs rationibus.

PARADIGMA EX HERMOGENE

Duos filios habens Leonem & Pantaleonẽ, mori
 turus pater, tale testamentum scripsit. Ἐμὰ παν
 τὰ λέωνι ἐχέτω. Hoc est, Mea omnia Leon habeto
 Frater Leo sibi totam legatã hereditatẽ contendit.
 Frater omnia Leon uel Pantaleon coniunctim le
 gens, nempe: Mea omnia Leon habeat, ad sese ex
 testamento pertinere hereditatem arguitur.

ALIVD.

Ἐταῖρος χρυσία δ' αὐμοσία ἔσω. Id est, Meretrix
 aurea ferēs, publica esto. Accusatur tu aurea gestas,
 es igitur publicanda. Scortum non se sed aurũ publi
 candum ex lege contendit. Publicandi enim uerbum
 non ad personam sed ad aurum referendum.

LOCI.

- 1 Non esse ambigue scriptũ, ex precedentibus et
 consequentibus demonstrandum.
- 2 Collatio nostræ sententiæ aduersarij, Spectandũ
 uter melius, rectius, honestius uel utilius dicat.

LIBER TERTIVS

Natiua sermonis proprietates intuenda.

4 Tempus & uoluntas testatoris.

5 Finis seu exitus, qui in utili consistit frustra hoc uel isthuc à testatore adiectum, si ad sese heres torquere uelit.

6 Locus cōmunis ex causa ducendus. Non temerè aperta testatoris uerba caligine obscuranda

ALIUD EX CICERONE.

Paterfamiliās, quū filiū heredem faceret uasoriē argenteorum pondo centum, quæ uolet, dato. Post mortem eius uasa magnifica, & pretiosè celata petit à filio mater, ille se, quæ ipse uellet, debere dicit.

DE RATIONE ET IVDI CATIONE.

Statu inuento, intuendum, quæ sit ratio. Est autem ratio, quæ factum defenditur: ut Orestes matrē
Ratio quid occidit. Is iuste se occidisse confirmat. Status qualitatis est an iuste occiderit. Ratio græce *ἄριστος* est: quæ causatur. Quia illa iam ante patrem Agamemnonem occiderat. Iudicatio hinc. Num licuerit nocentem matrem à filio interimere. Tum ille Continens adfert, quod *συνεχον* Græci hoc est firmissimū argumentum adducit, ostendens Clytemnestram eo
scms

Semper animo fuisse, ut uniuersum genus & stirpem
Agamennoniam deleret.

Aliud paradigma Questionis, Rationis, Iudica-
tionis & Continentis ex Fabio.

Aruncus miles Lusium Tribunum occidit. *Quæ* Ἐπισημα
stio qualitatis an rectè occiderit. *ἀξιότιον* uel ratio *ἀξιότιον*
Quia is uim inferebat. *κρινόμενον* siue Iudicatio. *κρινόμενον*
An licuerit indemnatum ac Tribunum à priuato oc- *κρινόμενον*
cidi. *συνέχου* uel Continens. Quia sua cuiq; uita *νοῦ.*
chara. Et iura permittunt tam priuatis quàm publi- *συνέχου.*
cis uim ui repellere.

QVID QVINTILIANVS

de his partibus sentiat.

Verius, inquit Fabius, hi sentiunt: qui statim e-
Continens & Iudicationem esse uoluerunt. Nam
affectata subtilitas est corpus orationis in tot minu-
tas particulas concidere. Tantum de Statibus.

DE CONFIRMATIONE.

Confirmatio constat argumentis cuiq; statui ac/
commodis. Ducuntur autè argumenta teste Hermo/
gene omnia à circumstantijs. Est uerò Circumstantia *Circumstā*
quicquid est in nobis uerbis, negocijs, sententijs, *tia* quid sit
consilijs & uita. Nempe locus, tempus, modus, per/
sona, causa, negocium uel res, materia. Aristoteles

LIBER TERTIUS

hæc diuisit in probationes, quas extra causam traheret Orator, easq; ἀρέχυνς, id est inartificiales appellauit, ut sunt rumores, testes, iusiurandum, fœdus, tormenta, Testamenta, Tabule. Et alias quas ex causa traheret ac ipse gigneret, quas ἐντέχυνς id est artificiales adpellat. Quem Cicero & Quintilianus sunt secuti. Artificiales itaq; probationes, sunt, quas Orator ex ipsa causa ducit. Quod genus sunt ἐκότες, πρᾶξι γυμνασία, ἀδύχη μύματα, τεκμήρια, σμυῖα, σὺν μύματα et γνομᾶ.

Et quanquam ex Quintiliano (cuius institutio- nibus latinus orbis nihil absolutius uidit) hæc omnia commodissime peti possint, qui perinde ac Her- mogenes argumenta omnia ad peristasas reducit breuiter tamen ex Aristotele ad Alexandrum que- dam annotabuntur, ut quid clarissimus cum philo- sophus tum rhetor Aristoteles senserit hisce in re- bus agnoscamus.

Q V I D Ἐκός.

Verisimile est, cuius expositi exempla, et consen- sū in animo sui auditores habent. Veluti si quis di- cat optare & uelle sese patriā suam magnā esse. Fa- miliaribus item & amicis benefacere. Optare se ut inimici & patriæ et sui infortunati sint, atque idge-
nus

genus alia εἰκότα id est uerisimilia seu decentia uideri possunt. Qui enim audit, haud est in conscius sibi, se quoque consimile admodum in talibus effectibus rebus, nobis quoque eandem animi nostri cupiditatem esse.

SPECIES TOY ΕΙΚΤΟΣ.

Sunt autem uerisimilium tres species. Vna est in accusatione nostra uel defensione, affectus, qui hominibus natura obueniunt assumere. Veluti si fastu turzidi, quempiam contempserint, uel metuerint, uel eandem rem sepius patrauerint, uel oblectati, uel contristati sint, uel cupiditate arserint. Vel a concupiscentia destiterint, uel diuites fuerint. uel tale quiddam passi sint quod uel corpore, uel animo, uel sensibus percipimus: auditoribus et iudicibus uerisimile causam facit et credibile. Atque haec hominibus natura contingunt. Altera species Verisimilium est Consuetudo, quod pro sua quisque consuetudine agat.

Tertia, Lucrum. Est autem in uerisimili quaque per sona etas, et reliqua circumstantia.

DE PARADIGMATE.

Paradigmata sunt res gestae similes et contrariae iis, quae a nobis dicuntur. Atque exemplo credibile redditur, quod per totum eikos nondum probatum est.

LIBER TERTIVS

DE SPECIEBVS PARADI- GMATIS.

Sunt autem due species uel modi paradigmata
Species seu exemplorum. Quaedam enim sunt rerum secun-
due Para- dum rationem. Quaedam præter rationem fiunt.
digmatum Quæ secundum rationem sunt, fidem faciunt & ad-
 hibent rebus. Quæ præter rationem, fidem adimunt.

Exemplum secundum rationem est huiusmodi Athe-
 nienses, multos sociorum suorum copijs freti, hosti-
 um suorum debellarunt. Quare & nobis est opus
 foedera cum socijs ferire, & multos nobis ad una
 bellum faciendum conciliare. Præter rationem est.
 Thebani Lacedæmonijs ac ferè cunctis Peloponne-
 sijs in Bozotiam irruentibus, soli circa Leuctra belli
 gerantes, restiterunt, Lacedæmoniorumq; uim su-
 perarunt.

DE TECMERIIS.

Tecmeria id est obseruationes & certitudines
Tecmeria. rem secus transactam, quàm causa illa, quæ contro-
 uertitur ostendit, nunciant. Vel τεινυπια sunt in-
 quibuscunque oratio sibi cõtraria esse dijudicatur.
 Auditores enim è repugnantia, quæ uel circa oratio-
 nem, uel rem uersatur, nihil sani, neq; in uerbis, neq;
 factis esse colligunt ceu certissimis signis. Vt Ajax
 pecudes

pecudes & prædam Græci exercitus nocturno tempore cedit, contra uita & morum suorum rationem: ergo necessario mente captus est. Ajax ignorat quid agat, ergo non est apud sese. Ajax suo se gladio traiecit, igitur non fuit rationis compos. In his enim est pugnantia et contrarietas, in persona, in uerbis & factis, ut apud Sophoclem in Aiace liquet. Quintilianus discrimen inter *τακμήσια* facit & *σχυεῖα*. Quod hæc non sint necessaria, ut Athalantiam cum iuuenibus in nemore obambulare *σχυεῖον* eam non esse uirginem. Illa uero necessaria sint. Ut peperit, non est igitur uirgo.

DE ENTHYMEMATE.

Enthymemata sunt, quæ non solum rationi uerbis & factis repugnant, Verum quæ cunctis etiam alijs, hoc est utile, commodo, legitimo & honesto, credibili uel possibili, renituntur. Vel ubi sibi ipse aduersatur reus. Vel ubi cum moribus dicentis, uel rerum consuetudine causa luctatur. Pro nobis enim probandum, quod et actiones & mores & res gestæ omnes planè tali crimini aduersentur. Semper ab in eunte ætate ad hanc usq; horam concordie patrisq; studiosissimus fui. Qui igitur huius seditionis autor sim? Aliud atq; aliud loquitur, non est igitur

LIBER TERTIVS.

Sincerus. Sibi ipse contradicit, non est ergo illi credendum. Fabius imperfectum uel Rhetoricum Syllogismum ὀρθόμηνον adpellat.

DE GNOME.

Gnome
quid.

Gnome est omnibus in rebus proprii decreti, & peculiaris opinionis manifestatio. Duae sunt species gnomarum. Aliae sunt celebres, omnium consensus probatae. Aliae communem hominum opinionem exuperant. In gnomis hominum opinioni inclusis adeoque perspicuis, non est opus subnectere causam.

Species
duae gnomarum.

In Sententijs uero paradoxis breuiter est subiungenda ratio, ne prolixitatis nomine nugator uideare, uel fidem amittas. Ducuntur gnomae ex propria natura, uel ex hyperbole, uel ex similitudine. Ex propria natura sic. Non uidetur mihi fortis esse Imperator, qui rerum maxime bellicarum ignarus est.

Prudentium est praetertarum rerum exemplis monitos, cauere sibi ab imminentibus, ex imprudentia periculis. Ex Hyperbole. Fures mihi grauiora uidentur committere, quam praedones. Nam illi clauculum hi uero palam pecunias & facultates auferunt. A similitudine. Aequae delinquere uidentur mihi, qui facultatibus quenquam priuant, patrie proditoribus. Nam uterque fidus habitus creditibus sibi imponit.

DE ELENCHO.

Elenchus est euidens probatio ex necessario ducta, quæ sese non aliter habere potest, atq; nos dicimus. Ut, Viuentibus necessarius est cibus et potus. Necessū est eos qui flagris caduntur, fateri quod flagellantes iusserint. Hæc de speciebus Argumentationū ferè ex Aristoteles ad Alexandrū Rhetoricis.

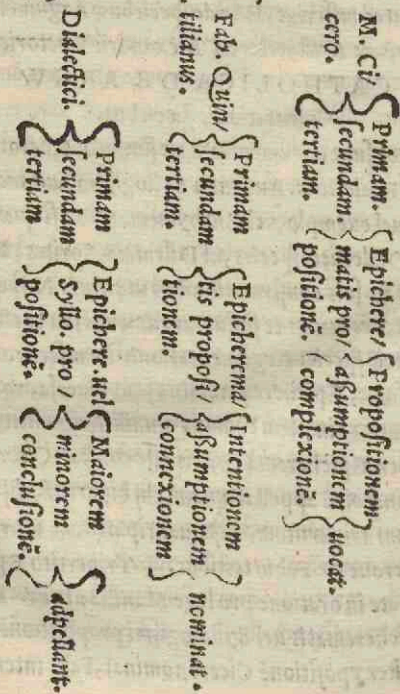
CATHOLICA DE ARGUMENTATIONIS SPECIEBUS.

Tot sunt argumentationis formulæ Rhetoribus quot Dialecticis. Aut enim Syllogismo, aut inductio, uel exemplo, uel Enthymemate. Et si quæ sint aliæ Dialecticis species, ut Dilemma, Sorites, Rhetores in suis confirmationibus utuntur. Nisi quòd Rhetores laxius et fusius argumenta sua tractant, et speciē speciē Argumentationis immiscēt. Syllogismus, Epicherēa nomina sunt diuersa, re tamē eadem. Quinetiam cōmune omniū Argumentorum nomen Epicherema Græcis esse constat. Cicero Ratiocinatioinē appellat, quam, alij bipartitā, alij Rhetorum tripartitam, alij quadripartitam usurpant, Cicerone & Fabio testibus. Tripertito Epicheremate in oratione pro lege Manilia utitur. Primā Epicherematis uel Syllogismi propositionē, simpliciter propositionē Cicero nominat, Fab. intentionē

LIBER TERTIVS

Dialectici Maiorem. Secundam assumptionem Cicero, Quintilianus eodē nomine dignatur. Dialectici Minorem. Tertiam Cicero Complexionem, Fabius Connexionem, Dialectici Conclusionem: perinde ac sequenti tabella planum fit.

Epicherema atq; Ciceronis pro Manilia lege hunc ad modum sese habet.

Quicumq; rei militaris scientia, uirtute, autoritate & felicitate ceteris præminet, Imperator ad regiam bellum est deligendus.

Gn. Pompeius rei militaris scientia, uirtute, autoritate & felicitate ceteris præmiuet.

Gn. igitur Pompeius imperator ad regium est bellum deligendus.

Atq; hac ratiocinatione totam confirmationem atq; ad eam causam illam absoluit. In Assumptionis probatione, Inductione, Tecmerijs, Enthymematis idque genus alijs speciebus usus. Quare qui Dialecticæ gnarus est, is felicius rhetoricum filium adsequitur.

Porro Exempla, Tecmeria, Scmæ, Enthymemata, gnoma, Elenchi, Argumētandi formula non discrepant. Nam antecedenti & consequenti propemodum perficiuntur. Sed sola inuentionis, consilij, significationis, materiae, & locorum idea differunt.

Gnome ab Aphthonio secus tractantur atq; ab Aristotele: propterea quod Aphthonius progymnasmatibus loco eam tradat. Aristoteles uero ut speciem Argumenti, quod orationi inseratur. Sæpe etiam Maior & Minor ordine permutantur. In manifesta

LIBER TERTIVS

præterea Ratiocinatione, sæpe Connexio prætermittitur, ut quam per sese iudex animo concipiat.

DE LOCIS.

Tametsi Loci omnium generū explicati sint iam antea, interea, tamen, capita ista Rhetorica inclusa sunt & eximuntur etiam è Locis, quibus de Aristoteles in Topicis, Cicero Aristotelem secutus ad Trebatium, Rodolphus Agricola, Casarius disertè agunt Quintilianus talium locorum præcipuam sanè rationem habuit: quare quos ipse locos deprompsit in mediū ex ipsius quinto libro proferre in præsentia placuit. Catalogo nomenclaturarū contenti, cetera enim ex ipso autore petenda. Ductunur argumenta ut iam antea dictum, uel ex personis, uel rebus.

LOCI PERSONARVM.

Genus.	Victus.
Natio.	Studia.
Patria.	Acta.
Educatio,	Dicta.
Habitus.	Commotio.
Fortuna.	Consilia.
Conditio.	Nomen.
Animi natura.	Mors.
	Consecuta mortem.

Loci

Circumstantie hic ut in omnibus causis primum
occurrunt.

Quare
Vbi
Quomodo } facta sint.
Quando
Per que }

QVARE causam querit facti recti uel futuri
cuius duo genera, alterum bonorū, alterum malorū.

Bonorum	} est	} bono- rum.	
4 species.			1 Adoptio
			2 Incrementum
			3 Conseruatio
	4	4 Usus	
Malorum	} est	} malorum.	
species itē			1 Euitatio
4.			2 Liberatio
			3 Imminutio
	4	4 Conuersio	

Cause prauorū, bona sunt & mala apparentia
licet non sint hinc prauī affectus, ira, odium, inuidia
spes, ambitus, metus, fortuna, audacia, ignorantia.

VBI, locū querit, Mōtānus an planus. Coniectus
re, iuris et qualitatis est, Cōmendationis et inuidie.

Quomodo Modū querit: quānā ratione quippiā
factum

LIBER TERTIVS

factum dictum, scriptum uē sit. Scripti uoluntatis, et coniecturae est.

Q V A N D O tempus querit. Olim, tunc, hyems, uer, aestas autumnus. Ad consilia, demonstrationem & iudicia ualet. Ducuntur hinc argumenta. Ex Antecedentibus, ex Coniuncto, ex consequentibus huc & casus pertinet. Occasio item et facultates, Voluntas & potentia.

P E R Q V A E, Instrumenta respicit. Copias nempe, facultates, signa, ut spiculum in corpore cruentum.

Q U I S, Q U I D, Q U A L E, personam & rem in omnibus prorsus causarum generibus respiciunt. Hinc nascuntur questionēs An sit, quid sit quale sit. Ex his porro tribus, loci procedunt.

Finitio	Simile, Dissimile
Genus	Contraria, Repugnantia.
Species	Consequentia, ἀκόλουθα.
Differentia	Sequentia, ἐπαγόμενα.
Proprium	Species horum duae, Actio &
Diuisio generis in species	tempus ἐκ τῶν προς ἄλλα: ut
Partitio totius in partes.	Quod discere honestum est, & docere. A causa effici
	Moment.

Momenta rerū iuxta temporis distinctionem, nempe	ciente ad effectum finis. Euentus. Iugata.
Exordium	Appositiua uel Comparatiua.
Incrementum	A maiori, A minori, à Pari coniectura. Ex pluribus ad unum.
Summa.	Ex uno ad plura.
	A parte ad totum.
	A genere ad speciem. Ex continente ad contentū.
	Ex difficilioribus ad faciliora.
	Ex longe positio ad priora
	Fictio καὶ ὑπόθεσις.

Ex his, inquit Quint. plurimæ species manare possunt. Sed satis est nouisse quo acies mentis sit uertenda.

DE PROPOSITIONE.

Propositio est omnis confirmationis initiū, iuxta Quint. sententiam. Nedum enim ad questionis principalis ostensionem proponitur, sed ad singula etiam argumenta. Sunt autem & simplices duplices & multiplices, adeoq; coniunctæ sæpe propositiones. Vt, quum Socrates accusatur corruptæ iuuentutis, & nouæ, quam induxerit religionis. Nuda est propositio, si dicam furtum obijcio, homicidij

D

illum

LIBER TETRIVS

illum accuso. Propositio cum subiecta ratione est huiusmodi. Maiestatem minuit C. Cornelius. Nam codicē tribunus plebis, ipse pro concione legit. Vires propositionis habet, cū exposito rerū ordine subiijcimus, de ijs cognoscitis, quo admoneatur iudex ad esse finem narrationis & confirmationis initium.

DE PARTITIONE.

Partitio est, qua aduersarij causam uel nostram, uel illius, uel nostras propositiones, uel utrorumq; partimur, atq; in certum ordinem colligimus: ut Cicerō pro Murena. Intellige iudices treis totius accusationis partem fuisse, Et earum unam in reprehensione uite, alterā in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse uersatum. Offitium partitionis est lucidam reddere causam, ut iudex intelligat quid & quantum sibi animaduertendum, utq; memoria non minimum auxilium acquirat, dum sequitur, atq; secū reputat partitionis membra. hac enim, quid quo ordine dicturi sumus apparet. Partitio interdum omittitur, si uelit uideri Orator secū non attulisse meditatā ac dominatam κατηγοριαν ἢ ἀπολογίαν, sed in ipsa iam primum controuersia subito citra aliquam sedulitatem quasitam & excogitatam.

DE DIGRESSIONE

Digressionem uel agressionem uel egressū Græ Digressio.
 εὐπαρεχβάσιον appellat, qua ab instituto in ali-
 quem plausibilem locū expatiamur. Hanc quidam
 Narrationi subiungi oportere putant. Parecbasis,
 inquit Quæ int. est alienæ rei, sed ad utilitatem causæ Parecbasis
 pertinētis, extra ordinē excurrens tractatio. Quic-
 quid enim dicitur præter has quinque, quas fecimus
 parteis, egressio est, Indignatio, miseratio, inuidia,
 conuitium, excusatio, cōciliatio, maledictorū refuta-
 tio, similia ijs, quæ nō sunt in questione, Omnis am-
 plificatio, minutio, omne affectus genus, de auaritia
 luxuria inspergere quædā. Sunt autē hæc planè in-
 numeræ, quæ rebus nō coherētib. inserūtur. Cicero
 in proœmio pro Milone digreditur. Qui aliqd ante
 questionē preparat paulo lōgius exit. Caterū q̄ ex
 medio erūpit, cito ad id redire debet, unde diuertit.

DE REFUTATIONE.

Refutatio quartū obtinēs locū, ex ijs dē capitib. su-
 mitur, è quibus cōfirmatio. Et quanquā tota Apolo Refutatio.
 gia id est defēsio nihil aliud sit, præterquā Accusati-
 onis refutatio. Tamē in defēsione quoq; est cōfuta-
 tio. In progymnasmatibus Aphthonij tanquam pars
 exercitationis dicēdā. Hic uerò Cōfutatio et Cōfir-
 matio in alijs causis, alijs locis constāt.

LIBER TERTIVS

DE PERORATIONE.

Peroratio. Peroratio uel Conclusio uel Cumulus, constat partibus præcipuè duabus. Rerũ repetitione, et congregatione, quæ Græcis ἀνακεφαλαιώσεως nominatur. quæ totam simul confirmationem, quantum ad præcipua argumenta pertinet, ob oculos ponit, memoriã iudicis reficiens. Sed hic schematis et suis luminibus illustrada est oratio. Ne si per omnia, ut antea sunt dicta repetantur, iudici in mentem ueniat, eius memoriæ non adhibere fidem. Altera pars est sita in affectibus. Est enim concitandus iudex uel mitis, gaudus, adeoq; ad misericordiam, ad iram, ad dolorem, ad gaudium, ad spem suscitandus. Hinc beneuolentiæ & cõciliationis ratio in exordijs tradita huc quoq; pertinet. Maxima Eloquentiæ pars in affectu consistit motu. In ceteris enim partibus pleriq; eruditi homines reperiuntur. In affectibus admodũ pauci deprehenduntur potentes. Atqui citra horum concitationem nemo Eloquentiæ sibi nomen conciliare potest. Regnat in his maxime Euripedes in Tragœdijs & Sophocles, unde horum Tragœdiæ nedum manibus gestanda: sed animis etiam Eloquentiæ candidatorũ sunt libranda. Estq; illis ipsis citra affectuum: rationẽ plurimum laborandũ. Nam
his

his poteris iudicem & auditores, quo uolueris pertrahere. Id est uerè, quod dici cupis esse eloquens. De quatuor affectuū fontibus est apud Ciceronem in Tusculanis, apud Aristotelem in. 2. Rhetoricorū, Quintilianū in. 6. ubi affectus in πᾶσιν et ἄλλοις secernit. M. Cicero in Bruto. M. Callidium, alioqui docendo & delectando haud quaquam infimum: propterea non placuisse adserit, quod mouendis affectibus fuerit nullus, siue quod non potuerit, siue quod non cōsuērit. Non ab re autē uidetur et Ciceronis & Fabij de affectibus sententiā subiungere, ut arti dicendi iniciati, huic parti diligentius incūbant.

DE AFFECTIBVS EX ORATORE
Ciceronis.

Duo sunt inquit, quæ bene tractata ab Oratore admirabilē Eloquentiam faciant. Quorum altetū, quod Græci ἠθικὸν uocant, ad naturā, ad mores, et ad omnem uitæ consuetudinem ac commodatum. Alterum quod ijdem παθητικὸν nomināt, quo per turbantur animi, & cōcitantur, in quo uno regnat oratio. Illud superius, come, iucundum, ad beneuolentiam conciliandam paratum: hoc uehemens, incensum, incitatum, quò cause eripiūtur, quod quum rapide fertur, sustineri nullo pacto potest. Quo ge-

LIBER TERTIVS

nere nos mediocres, aut multo etiam minus, sed ma-
 gno semper usi impetu, saepe aduersarios de statu
 etiam deiecimus. Nobis pro familiari reo, summus
 Orator, non respondit Hortensius. A nobis homo
 audacissimus Catilina in senatu accusatus obmutuit
 Nobis priuata in causa magna et graui, cum coepis-
 set Curio pater respondere, subito assedit, quum sibi
 uenenis memoriã ereptam diceret. Quid ego de mi-
 serationibus loquar? quibus eò sum usus pluribus,
 quod etiam si pluribus dicebamus, perorationem tar-
 men omnes relinquebant: in quo ut uiderer excel-
 lere, non ingenio, sed dolore adsequebar. *Quae qua-*
liacunq; in me sunt, me enim ipsum non poenitet,
 quanta sint, sed apparent in Orationibus, etsi libri
 earent spiritu illo, propter quem maiora eadem illa
 quum aguntur, quàm quum leguntur, uideri solent.
 Nec uero miseratione solum, mens iudicum permo-
 uenda est, qua nos ita dolenter uti solemus, ut pueriũ
 infantẽ in manibus perorantes tenuerimus. Ut alia
 in causa, excitatore nobili, sublato etiã filio paruos
 plangore et lametatione completeremus forũ. Sed etiã
 est faciendũ, ut irascatur iudex, mitigetur, inuideat,
 faueat, contemnat, admiretur, oderit, diligat, cupi-
 at, satietate adficiatur, speret, metuat, letetur, dole-
 at. *Qua*

leat. Qui in uarietate, duriorum, accusatio suppe-
ditabit exempla, mitiorum defensiones mea.

QUINTILIANUS *ἡδὴ* mitiores affectus & leniores
uocat, quibus iudicem ab ira, ab odio, ab inuidia &
miseratōe auertimus, adeoq; incēsū asperioribus ani-
mū mitigamus. Hortatio ad uirtutes clemētia itaq;
caritas, & consolatio ad *ἡδὴ* pertinent. Asperiores
et duriores *πρόσθ* græcis dici, ide tradit. His enī iu-
dex cōcituratur, ut orator paulo ante dixit, ad irā, odi-
um. atq; planē inflāmatur, ut cogatur Oratoris sen-
tentia obsecundare. Aphthonij in Progymnasmatibus
Ethopœia, Idolopœia & prosopœia ex affectibus
constituūtur. Quid autem *ἰδωλολοπεία* Cicero
ronis idolopœia, qua cæcū quendā ab inferis excitat
ac impudicā Clodiam acerrime increpat? Quid tibi
mulier, inquit, cū Cælio? quid cū homine adolescer-
tulo? quid cum alieno? quid aut tam familiaris huic
fuiſti, ut aurū cōmodares? aut tam inimica ut uene-
nū timeres? Ac quantū in affectuū cōcitatione atq;
permotione situm sit è Quintiliani quoque testimo-
nio cognoscere cōcessum eo loci, ubi, Certe sunt, in-
quit, semperq; fuerunt nō parum multi, qui satis per-
rite, quæ essēt probationibus utilia reperirēt. Quos
equi. lē non contēno. Sed haftenus utiles credo ne qd

LIBER TERTIVS

per eos iudici sit ignotū. Atq; ut dicam quod sentio dignos à quibus causæ disertè docerētur. Qui uerò iudicē rapere, et in quē uellet habitum animi posset perducere, quo dicto flendū et irascendū rarior fuit. Atque hoc est, quod dominetur in iudicijs, hæc eloquentiam regunt. Nam argumēta plerunq; nascuntur ex causa, et pro meliore parte plura sunt semper ut qui per hæc uicit, tantū non defuisse sibi aduocatum sciat. Vbi uero animis uis adferenda est, et ab ipsa ueri contēplatione abducenda mens, ibi propriū Oratoris opus est. hoc nō docet litigator. hoc causarum libellis non continetur. Probationes enim efficiunt sanè, ut causam nostram meliorem iudices putent. Affectus præstant ut etiam uelint. Sed id quia uolunt, credunt quoque. Nam cum irasci, fauere, odisse, misereri cœperunt, agi iam rem suam existimant, Et, sicut amantes, de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor: ita omnem inquirendæ ueritatis rationem iudex amittit, occupatus affectibus æstu fertur, et uelut rapido flumini obsequitur. An cum ille qui plerisq; perorationibus fletus erumpit, non palàm dicta sententia est? Huc igitur incumbat Orator, hoc opus eius, hic labor esto. Sine quo cætera nuda, icinua, infirma, ingrata

grata sunt. Ad eò ueluti spiritus operis huius atq;
animus est in affectibus.

VBI AFFECTVS LOCVM
habeant.

Locū habent affectus Cicerone in. 2. de Oratore
testimoniū dicente proprie in exordijs atq; perora-
tione. Sæpe tamen digredi licet ab eo quod propo-
suerit, permouendorum animorum causa. post Nar-
rationem post Confirmationem & Refutationem.

Hæc; cause, inquit Cicero, sunt ad augendum &
ornandum grauissimæ atq; plenissimæ, quæ pluri-
mos exitus dant, ad eiusmodi digressionem, ut ijs lo-
cis uti liceat, quibus animorum impetus, eorum qui
audiunt aut impellantur, aut reflectantur.

QVA RATIONE AFFECTVS
moueantur.

Qui aliū ad uoluptatem, ad sp̄e, ad metū ad mise-
rationē, indignationē, idq; genus alios affectus per-
mouere uoluerit, operæ pretium est ut primum ipse
sit ea imbutus affectione. Igitur alterius calamitas
Oratori uel patrono perinde ac propria usurpanda
est, personaq; eius induenda, qui uel iniuria lœsus
est, uel damnum accepit. Qui hunc ad modum im-
ginem alterius sibi impresserit, uel honesti et uirtu-

LIBER TERTIVS

In. 2. de
Oratore.

tis amore ita raptus & inflāmatuſ fuerit, ut uel ad la-
chrymas, ad miſerationē, ad odiū, ad indignationem
primū ipſe trahatur et accendatur, quā alios per-
mouerit, Grecis ἐν φανταſτικῶν dici Quintili-
anus autor eſt. Vnde cū elegantiffime, tū pulcherris-
ſime Cicero. Neq; enim facile eſt perficere, ut irasca-
tur ei, cui tu uelis, iudex, ſi tu ipſe id lente ferre ui-
deare, neq; ut oderit eū, quē tu uelis, niſi te ipſū ſtat
grantē odio ante uiderit. Neq; ad miſericordiam ad-
ducetur, niſi tu ei ſigna doloris tui, uerbis ſentētis
uoce, uultu, collachrymatione deniq; oſtenderis. Ut
enī nulla materies tā facilis ad exardeſcēdū eſt, niſi
ad moto igni, ignē cōcipere poſſit. Sic nulla mēs eſt
tā ad cōprehēdendā uim Oratoris parata, quæ poſ-
ſit incedi, niſi inflāmatuſ ipſe ad eā et ardens acces-
ſerit. Ac ne forte hoc magnū et mirabile eſſe uidea-
tur, hominē toties irasce, toties dolere, toties omni
animi motu cōcitari, preſertim in rebus alienis mag-
na uis eſt earū ſentētiarū, atq; eorū locorū, quos agas
tracteſq; dicēdo, ut nihil opus ſit ſimulatiōe et fallacijs.
Ipsa enī natura oratiōis eius, quæ ſuſcipitur ad
aliorū animos permouēdos. Oratorē ipſū magis eti-
am quā quenquam eorū qui audiunt, permouet.
Quint. dū in aſſumendis affectib. periclitantiū per-
ſonas indueret, ſe ita motū eſſe frequēter inq̄t, ut nō

Solū eū lachrymæ deprehenderēt, sed pallor et uero
 similis dolor. DE NUMERIS ORATIO. Numeri

Tanta ueteribus & Græcis & Latinis dicēdi orationis.

ratio, tanta cura tantum studiū fuit, ut & suis ora-
 tionem mensuris, & rythmis quā diligentiſſime
 sunt emensi. Quamuis autē Theophrasti & Aristo-
 telis etas, minorē solutæ orationis pedū curā geſte-
 rit, ac paucos planē, principij nimirū et finis obser-
 uarit: postera tamen etas ut fieri solet, hac in parte
 diligentior fuit. Promde quid Aristoteles, Cicero
 Quint. hac de re tradiderit, quā fieri poterit bre-
 uisſime subiicietur. Figuram uel habitū dictionis, id
 est ipsā orationē solutā, neq; metro connexā esse, ne-
 que tamē rhytmi expertē esse conuenit. Est autem
 Rhythmus solutæ dictionis numerus. Omnis oratio Rhythmus.

numeris carens laxa et uaga est, infinita item et im-
 perfecta. Numeri igitur perfectionem adhibent Rhe-
 tores. Quare diligenter numerorū ratio cognoscen-
 da. Numerat aut Aristot. species Rhytmi primū,
 heroū, hoc est dactilū, quem grauib. rebus attribuit
 ut, Si tua - u u. Secundo Iambū, ut r̄ cī. Quem uul-
 garē et cōmunē esse adfirmat δὴ ὁ μάλιστα πᾶσιν
 ἔϊα μάλιστα πᾶσιν λέγοντες. Hoc est quod præ-
 ceteris iambos sonēt, qui q̄ equā dicāt. Iambi enī uel
 quibus nobis, nō obseruantibus etiā nobis excidunt.

LIBER TERTIVS

Tertio trocheum iambo contrariū, ut. Si quis - v.

Hunc Gordaci saltationi aptiorem ait, quem admodum in Tetrametri Trochaicis uidere liceat, quorum rotatus est ac pernix numerus. Quarto et quinto duas pæonum species tradit, quorum prior ex longa & tribus breuibus, principio aptè tribuatur, ut ἀλλογενές - υυ posterior ex tribus breuibus & ultima longa, ut

Μετὰ δὲ γὰρ υυυ-

ὑδ' ατατ' ω, υυυ-

κικανὸν ῥ, υυυ-

φάρισε υύξ υυυ-

Fini hunc aptiorem iudicat.

DE INVENTIONE NUMERORVM.

**Numero-
rum ratio.** Numerorum ratio, per ueteribus non fuit cognita: necessaria enim prius quàm quæ uoluptatis sunt inueniuntur. Quocirca Herodotus & Thucydides non quæsito numero, sed ipsa orationis structura forte fortuna facta sunt usi temerè. Omnino duo sunt, inquit Cicero, quæ condiant orationem, uerborum numerorūq; iucunditas. In uerbis inest quæsi materis quedam, in numero autem expolitio. Demosthenis non sic (ut idem adserit) uibrarent sub-

mina, nisi

mina, nisi numeris contorta ferretur oratio.

Porro uehemēter uitiosum est uersū in loco orati-
nis habitu excidere. Quāuis enī nobis non animad-
uertentibus Senarij comici excidant, ne id fiat pro-
spiciendum. Hieronymus peripateticus Isocratem,
ea propter carpens, dum triginta uersus Iambicos
& Anapesticos, inique tamen ex orationū eius cor-
pore selegit, ipse interim tantus Corrector, impru-
dens senariū admisit. Finis uersus male cludit. Sed
ē contrariō finis uersus ordiri orationem potest, &
principiū periodon claudere Fab. Quint. sententia.

DE PERIODO.

Numerose uerò dicere cadit in periodū, quam M.
Cicero in Oratore Circuitū, ambitum, comprehen-
sionem, Continuationem et circumscriptionem uer-
tit. hæc ipsa $\kappa\omicron\mu\upsilon\alpha\iota\varsigma$ & $\kappa\omicron\lambda\alpha$ id est incisa et mem-
bra est complexa. Primum igitur huiusmodi circuli
ratio est habenda ei, qui numeros spectare uelit.

Periodus.

QVIBVS CONSTET PERIO-
dus, ex Cicero Hermogene & Quin-
tiliano.

Constat ille ambitus & plena cōprehensio, ē que
tuor sere partibus, quæ mēbra dicimus, ut & aures
impleat, & ne breuior sit, quā sit satis: neq; lon-
gior

Periodus, ut Fabius præcipit, uel uno sensu in longum ducitur, uel pluribus. Estq; membris & incisus mixta. Incisum sensus est numeris non conclusus. Membrũ, sensus numeris conclusus ac ueluti membri pars, sed à toto corpore auulsa. quod accidente cõclusionẽ perficiatur. tribuens ergo incisa & membra periodo, πρὸς μὲν ñ separata à periodo. Quamquam Trapezũtius diligentissimus artis dicendi præceptor, nedum Spiritum à circuitu separet, uerũ etiam ambitum Hermogenẽ sequutus ab eodẽ circuitu seccernat. Atqui cõpeditiosius iter ingreditur, qui hac in re Quint. sequitur et Ciceronẽ, nisi nimium iudicio sim torpente. sin quispiam discriminẽ inter circuitum, ambitum, periodon Trapezuntij, sequi malit, nihil is quicquam errabit.

Κόμμα.

Κῶλον.

QUANDO SIT ADHIBENDA

numerosa oratio.

Adhibenda est, si laudandum aliquid ornatius ut in .2. Verrina de Sicilia laudibus, & in orat. de consulari suo. Aut narratio exponenda, quæ plus dignitatis desiderat quàm doloris. ut in .4. Accusationis de Ennensi Cerere; de Segestana Diana, de Syracusanorũ situ. In amplificatione item rei numerose suscitatur oratio et uolubiliter. Preterea, contentiones, cursum, Expositio rerum tarditatem requirunt.

LIBER TERTIVS

Quia uerò tarditas & cursus compositionis, perfectionis, uel numerorum (hæc enim tria Ciceroni idem sunt) pedum mutatione uel mora constat, & perficitur: pedes primum in orationem uel comprehensionem cadentes subtexemus. Sunt igitur huius modi disyllabi.

2	Spondeus	--
2	Pyrrhichius	UU
3	Choreus qui etiam Trocheus	-U
4	Iambus	U-

TRISYLLABI.

1	Dactylus	-UU
2	Anapestus	UU~
3	Amphimacer qui & Creticus.	-U-
4	Amphibracchus.	U-U
5	Bacchius	U--
6	Palimbacchius	--U
7	Tibrachus	UUU
8	Molossus	---

TETRASYLLABI.

1	Pæon prior	-UUU
2	Pæon posterior	UUU-

PENTASYLLABVS.

	Dochimus	U--UU
--	----------	-------

Ex cōpositis pedibus tetrasyllabis duo soli pæon prior & pæon posterior seliguntur. reliqui non sunt adeo necessarij annotatu, quandoquidem in disyllabis pedibus continentur. ut

Pæon secundus est iambus & pyrrichius	U-UU
Pæon tertius est pyrrichius & trocheus	UU-U.
Ionicus à minore pyrrhichius et spondeus	UU--
Ionicus à maiore Spōdeus et pyrrichius	--UU
Dijambus, duo iambi	U-U-
Ditrocheus duo trochei	-U-U
Antipæstus est Iambus et trocheus	U--U
Chorijambus est trocheus et Iambus	-UU-
Epitritus primus est iambus et spondeus	U---
Epitritus secundus trocheus et spondeus	-U--
Epitritus tertius est spondeus et iambus	--U-
Epitritus quartus est spōdeus et trocheus	--U
Dispondeus duo sunt spondei, ut	--

DE NVMERIS TRIVM CAV-
SARVM.

In alijs inq̄ Cicero, hoc est in historia et in eo quod appellamus Epidicticon, placet omnia dici Isocrateo Theopompeoq; more, illa circumscriptione, ambituq; ut tanquam in orbe inclusa currat oratio, quo quoad insistet in singulis perfectis absolutisq; senten-

LIBER TERTIVS

tijſ Demonstratiũ, inquit. Quintilianus, genũs omne
ne fuſiores habet liberioresq; numeros. Iudiciale
& Concionale, ut materia uarium eſt, ſic etiam ipſa
collocatione uerborum.

Iambus DE NUMERIS INITII.

u - Haud eſt operoſum proſus im oratione pedes ob/
Anapeſ. ſeruare. Nam ſponte ſeſe offerũt uel non queſiti nu/
ſtus uu - meri, ſiquis modo ſepius ſeſe ſcribendo uel dicendo
Creticus exercitauerit. Atqui nõ eadem eſt principiorũ ratio
- u - quãtũ ad numeros attinet. Iam enim à breuibus, ut/
Dactylus pote à Iambo incipitur. Ut nouũ crimẽ u - - u. Et
- uu ab Anapeſto ut, Animaduerti uu -. A Cretico, ut,
Spondeus Credo ego - u - A Dactylo ut Si tua - u & apud
-- Demoſth eĩ μὴ ἐβόλετο. idem contra Theocriniũ
Pæon pri / τὸ πρὸς ἡμῶν. A lōgis rectiſſime, ut quamquã
or - - uu. -- Et Demoſthenes πῶδὶ ſεφαιῶς πρῶτον ἄ - -
Choriam / A Pæone priore. ut Iſocrates εἰσι λινεῖς. - uuũ in
bus - uuũ Encomio Helene. à Choriambo, ut Demoſth. ἀμ
Pæon poſte φτῶροι. à Pæone poſteriore κατὰ ſεφαιῶς ψευδο
rior. μαρτυριῶν. B. Demoſthenes. ὅτι μὴ οὐκ uuũ -
uuũ -. A Bacchio Demoſthenes ἐπειλὴ. u - - -. A Molof/
Bacchius ſo. Cicero in Verrina. 5. Omnes qui alterum. - - -
u - - Verſus in oratione deſormis eſt, et Græcorũ &
Moloffus Latinorũ iudicio, ideoq; ſumme ſemper fugiendus.
- - -. Attamen

Attamē ab Anapesticis, à Iambicis Trochaicis etiā
interdū & Demosthe. & Cicero sunt orsi, ut inter
rim Liuiani exordij ab hexametro ducti nullā equi
dem mentionē faciā. A iambico dimetro auspicatur
Cicero, cui trimetrum Iambicum comicū pro lege
Manilia in primo mēbro citra respirationē subdit,
ut. *Quanquā mihi semper frequens* --v---v-

Cōspectus uester multo iucūdiſsimus -----

---vv A trochaico dimetro in Catilinam.

Quousq; tandem abutere -v-v-vv

A Trochaico trimetro pro L. Murena.

Quæ precatus sum à dijs immortal. -v-v-----vv

Et ad Quirites post reditum

Quod precatus à Ioue optimo. -v-v-v-v-

A longis atq; adeo à spōdeis præclare orditur in se
natu post reditū, apud graues enim uiros, in graui
re compositione opus est, Anapesticum Tetrame
trum constituens.

-----vv-----
Si patres conscripti pro uestris immortalibus in me

Cui monometron Anapesticum subdit,

Fratremq; meum vv--

A Scazonte orditur orationē ad populū et equites,
antequam iret in exiliū. etsi in quinto loco spondens
quadantenus obſtet, ut. E 2 Si

LIBER TERTIVS.

— — — — —
 — — — — —
 Si quando inimicorum impetum propulsare
 Isocrates paragraphicum à Iambico trimetro.

— — — — —
 — — — — —
 εἰ μὴ καὶ ἄλλοι τινες ἢ σκεῖ ἡγωνισμῶσι.
 Euagoram item à Senario Iambico

— — — — —
 — — — — —
 ὄρωρ ὦ νικόλεες ἑμῶν τά σε τὸν τάφορ.
 Demosthenes ab Anapestico principium ducit
 πρὸς καλλικλέα.

— — — — —
 — — — — —
 οὐκ ἢ ἄρα ὦ ἀνδρὸς ἀθηνᾶεσι χαλεπῶ
 — — — — —
 — — — — —
 τέρου οὐδέμ.

Trochaicimitiū est in Demosthene ad Leocharē
 — — — — —
 — — — — —
 ἀέτιος μὲν ἐστὶ λεωχαρῆς.
 Initium Hexametri habet Demosthenes in ora-
 tione πρὸς βοιωτόν.

— — — — —
 — — — — —
 εἶδεμιᾶ φιλοπραγμοσύνη.
 Perinde ac Linius.

— — — — —
 — — — — —
 Εὐαριστὸς νεοεραπειῖον σίμ.

Sunt autem optima exordia quae longos breuibus, breues longis mixtos numeros recipiunt. Vt in prima Philippica.

- u - - - - u - .

Antequam de re publica. Et pro Publio Sestio. - u - u - - u - - - - u .

Si quis antea iudices mirabatur.

Neque malitiose, ut summos auctores, Eloquētiæ principes carperē hos uersus congeffi. quemadmodum Hieronymo Peripatetico Cicero obijcit, quidam triginta uersus iniquo ingenio ex Isocratis libris collegit, ipse interim Corrector Senarium admisit, uerum ut ostenderem, clarissimos Oratores in principijs uersus, qui sepe nobis excidunt non resurgisse: nec opus esse ut resurgerent in principijs maxime. In cursu uerò & clausulis summi oratores libenter uersus pro uirili sua deuitarunt. Neq; uersus orationis initio planè reprobari, tot Anapestici, Trochaici, Iambici, cum Demosthenis tum Ciceronis indicant, maxime si non studiose petantur.

DE NUMERIS MEDII.

Media coherere debent, non pigra, non longa esse, non breuium duntaxat contextu resultare, ac sonum puerilium crepitaculorū. Nam ut initia clau

LIBER TERTIVS

fulcūq; plurimum momenti habent, quoties incipiū
sensus, aut desinit, sic in medijs quoque sunt qui
dam conatus, qui leniter interfistunt, ut currentiū
pes etiamsi non moratur, tamen uestigium facit,
Quintiliano autore. Summa, etiamsi morientis &
cadentis orationis potissimum respectus habeatur,
non sic tamen utriusque compositioni numeris ue
studendum, ut media uel incisa, uel membra teme
re, citra omnem numerorum rationem congeran
tur. ut quum Demosthenes in Olynthiaca secun
da tali compositionem utitur.

- - - u - - - u - - - - - u
 δε δὴ χρέματων, καὶ ἀνεὺ τούτων οὐδὲν
 - u u - - - u - -
 ἐσι γενέδε των δρόντων.

Gnomen hanc à Molosso Rhetor orditur, cui
statim Iambus adfigitur, ut longus numerus breui
temperetur, perinde ac M. Tullius Cicero. Omnes
qui alterum Incisum autem sequens Anapesto &
Spondeo perficit. καὶ ἀνεὺ τούτων u u ---
 Cuius Compositionem si sic permutaueris hunc ad
modum καὶ τούτων ἀνεὺ. gratiam perdet, pigra
erit, ac similes numeros, cum precedenti commate
constituet.

constituet. Quod si & huius gnome postremum
 κῶλον inuertas deturbabitur compositio. Nam si
 legas,

- u - u - u - - u - -
 οὐδὲν ἐσι τῶν δειόντων γενέσθαι

Tres Trochei simul iungentur, quod ne fiat rectius
 ditrocheo Iambus, dein spondeus, ad ultimum Bac-
 chius adiungitur, ut

- u - u u - - - u - -
 οὐδὲν ἐσι γενέσθαι τῶν δειόντων.

Insignem compositionem & M. Cicero, ut sem-
 in huius ambitus commatis colosq; habet in oratio-
 ne de Aruspicum responsis. Tu inquit, quum fu-
 riales in concionibus uoces mittis: quum domos ci-
 uium euertis: quum lapidibus optimos uiros foro pel-
 lis: quum ardentis faces in uicinorum tecta iactas:
 quum edes sacras inflammas: quum seruos concitas:
 quum, inquam, sacra ludosq; conturbas: quum uxo-
 rem sororemq; non discernis: quum quod incas cu-
 bile non sentis: quum baccharis quum furis: tum dae-
 cas penas: quae sunt hominum scelerei, à dijs immor-
 talibus constitutae. Qua in periodo, acriq; instan-
 tia qua-

LIBER TERTIVS

etia quaecunq; uerbum, qualemcunq; uoculā permu-
taueris, bellum concinnationem destruxeris. Rebus
enim sunt uerba accommodata, & uerba in finem
ἁμοιοτελεύτων traiecta aculeum relinquunt in au-
ribus iudicis, Haud igitur indiscriminatim, nec tem-
merè ipsos mediæ sententiæ numeros collocandos ex
hiscæ quadantenus constat

DE CLAVSVLAE NUMERIS.

Primum finis Hexametri male cludit, quare,
Iū d' ic' ij I ū nīā nī i, & placuisse Catoni à lati-
nis Eloquentiæ principibus clausule repudi-
antur. Nec solum refert quis cludat, inquit Fabius,
Sed quis antecedit.

Trocheus ergo cludit & sibi iungitur, ut apud

Ditrocheus Demosthe. περὶ τῆς παραπροσειας. οὐτὲ πρὸς
-υ-υ. τὰς δικασίας ἔπε. -υ-υ. Cicero pro lege Ma-
nilia. fructum est amplissimum consequutus. -υ-υ

Pæon posterior cludit. Demosthenes Olynthi. 1.

Pæon poste παντὸς ἐνεκα υυυ-. Cicero pro Q. Ligario di-
rior υυυ-. xisse uidetor υυυ-. Si modo ultima pro longa cen-
seatur. Et si plurimi referat. Num longa sit ultima
per sese, uel breuis pro longa reputetur.

Pæon etiam prior cludit. Demosthenes πρὸς τοῦ

σεφάνου

τοῦ σεφάνου. των ἑλλάνων κύριος γέγονε. Pæon -uuu

Cicero ad Equites antequam iret in exiliū. Oppres-
sū deprimat ad supplitiū. -uuu Extitit exitiū -uuu

Dochimus. Cicero in eadem oratione. præcisa
erunt omnia u--uu. Demosthenes ποδὶ τῆς πα- Dochimus
ρα πρεσβ. σύμμαχον κὺ φίλον u--uu u--uu

Spondeus præcedente Cretico eleganter cludit,
ut Cicero ad Quirites post reditū ac gloria prin- Spondeus
ceps. Demost. ποδὶ σεφάνου σκοπὸς τοῖς νῦν δὲ cum cretico
θὺς ἐξ ἀρχῆς. -u--- ibidē πεπεφῶσται καὶ ῥῶ. -u---

Tribrachus spondeū præcedit molliter. Demost.
henes ποδὶ τις πρεσβ. καὶ πάντα ὅσα ἐβ- Tribrachus
ουλίθη δὲ ἄνω πρᾶκται. Cicero pro L. Cor- cū spondeo
nelio Balbo esse uoluerunt uuu-- uuu--

--. Aristides in oratione πρὸς θηβαίους. ἑοσκή-
ματα ἐδέδων. uuu-- Quintilianus, temerita-
tes. uuu-u. Demosthenes iterū eadē κατὰ σε-
αυτου. Εὐαπολογῆσθαι. uuu--.

Anapæstus spondeū præcedit. Demosthe. ὤμων
δὲ ἑοσβολωτων. Cicero in Vatiniū de tuis tuorūq;
manibus uereptos ---. Aristides in Oratione pro Anapæstus
pace Atheniensium ἀμαρτήματα σήμερον. u u cū spondeo

--- Iambus cū spondeo. cludit eadem sunt ex- uuu--
empla, quæ Anapæsti cum spondeo. Nam in Ana

LIBER TETRIVS

pesto etiam Iambus est.

Spondeus Spondeus Iambo prepositus cludit. Demosthe
Iambo sc- nes in commemorata oratione. ἐγὼ τάλαντον
quente ἔχωρ ἐπ' αὐτὸς υ- ὠχόμω --υ. Aristides in ora
--υ- tionē pro pace Lacedemoniorū κινδύειν εἶδες
--υ-. Cicero in Pisonem Albutius Romae dama-
tus est --υ-.

Molossus. Molossus precedenti breui cludit idē exemplū
υ--- est. Anapesti cum spondeo & Iambi cum spondeo
nam utrinq; breuis molossū præcedit. aliud ex De-
mosthene. ἔτα τό του δήμου. υ --- & τῶν
ἄθηναίων. Aristides ὑπὲρ λαυτ. αἰρήνης οἰκῆν
καὶ φιλομειδαι υ ---. Cicero in Pisonē Ar-
dentes faces penè ipse consul ministrabas υ ---.

Bacchius Bacchius cludit & sibi iungitur. Demost. παρα
cū Bacchio πρεσβ. ὡς Δευγείῳ ἰαβροκλῆς τῆ ὑστερα. Et αυ
υ---υ--- τοῖς ρήμασιν οὕτως ἔχοντα. Si ultima pro longa
accipiamus. Cicero in Vatiniū. cū regibus υ - cū -
tetrarchis υ --

Palimbac- Palimbacchius precedente Molosso cludit De-
chius cum mosthenes παραπρεσβ. κολάζοντες --- φαί-
molosso νοιδε --υ. Et καὶ τοῖς πολίταις, καὶ τοῖς ἀλ-
----υ λοῖς ἔλλοσι ----υ. Cicero de prouincijs con-
sularibus.

Sularibus. Annus est integer uobis expectandus

-----υ.

Choreus precedenti spondeo cludit. idem est ex exemplum Palimbacchij cum Molosso.

Dichoreus cludit. Demosthenes prima Philip. Dichoreus
 ὡς τοῦ φιλόππου -υ-υ. Cicero in prima -υ-υ
 Verrina iudicium de pecunijs repetundis est con/
 stitutum.

Choreus cum pyrrhichio & choreo cludit. De/ Choreus
 mosthenes καὶ τ' ἄλλα ὅσα τοιαῦτα -υυυ-υ. cum Pyrrh
 in. 2. Philippica ac deinceps καὶ τὰς προσηγορίας chio uel
 ἔχοντα υυ-υ Cicero pro P. Quintio uirorum Choreo
 receretur υυ-υ, & in eadem opprimere possit preceden/
 -υυυ-υ. ti.-υυυ-υ

Dactylus cū cretico uel Iambo Demosthenes in Dactylus
 Philip. γ. καὶ ῥᾶσα αὐτοῦ ἀμονούμεθα υ--υυ preceden/
 ac deinceps τῶν μεγίστων ἐχὶ πολὺν καρδίαν -υ- te. Cretico
 -υυ. Cicero pro P. Quintio. Medicinae faciendæ uel Iambo
 locus non erit -υ--υυ. -υ--υυ

Amphibrachus cludit. Demosthenes in eadem. Amphibra
 τί τὸ ἀξίωμα υ-υ. Et μετέξεν ἑμελλεν. Marcus chus υ-υ
 Cicero. pro P. Quintio. Neq; inhumanus præco est
 unquam existimatus. υ-υ Continetur hic pes in
 Superiori

LIBER TERTIVS

Superiori exemplo chorei cum pyrrhichio.

Creticus Pyrrichius choreo præcedente constituit pæonē
 præcedēte priorem & principio & fini sententiæ destinatum.
 Anapæsto, Demost. in Phil. i. γ. γρὰ πάντες εἰς ἀκρόπολιν
 uel pæone - υ υ υ. Cicero pro P. Quintio. mediocri quæstus
 posteriore. contentus esse non - poterat υ υ υ supra exempla
 sunt etiam prolata - υ υ υ

Pæō prior Creticus cum Anapæsto uel pæone posteriore.
 - υ υ υ Demosthenes eadem τὸν Ὀφραῖον οἷα ἐπαθε
 μεμνήμενος Si ultima pro longa censeatur. υ υ υ
 - - υ -. Cicero pro P. Quintio. Quum hominem
 nomino satis mihi υ uideor υ υ - dicere - υ -.

Creticus - - υ -. Creticus cum seipso. Demosthenes in
 cum seipso eadem καὶ τοὺς Ἕλληνας σὺγκληθῶ. Cicero pro
 υ υ υ Quintio pecuniā debuit. si ultima longa censeatur
 aliud in eadem eō leuiora infirmioraque existimo.

Anapæstus - υ - - υ - Anapæstus sibi iungitur. ut Amplectē
 geminatus re præclaras disciplinas puer incumbe musis, dum
 υ υ - tēpus habes uigila υ υ - υ υ - coeli dominū metuas

υ υ - υ υ - Anapæstus cum spondeo uel bacchio
 Anapæstus cludit, ut. Quā misera est gens mortaliū: Quid enī
 cū spondeo diuanius protulerint. υ - - υ υ -. ut, Calamitatē
 uel bacchio suam sentiens, è matris aluo egressus, uagit infans
 υ - - υ υ -, misere. υ - - υ υ -.

DE SCHEMATIBVS ACTROPIS,
 QVIBVS GRAMMATICI,
 POETAE, ET ORATO/
 RES VTVNTVR.

Schemata sunt figurae, uel habitus uel colos, quibus, ut picturae uarijs coloris speciebus exornantur, ita oratio Rhetorica hisce illustrior redditur. Estq;

Schemata
 quid.

arte nouata loquendi forma σχήματα. Ceterum de figuris Grammaticis, primū, mox poëticis, postremo, de ijs, quæ propriè Oratoris sunt, agemus.

DE FIGVRIS GRAM/
 MATICIS

Pròinde σχήματα grammatica sunt, quæ communem grāmaticæ σωτάξεως rationē excedunt. Neq; hic immensum hic figurarum huiusmodi pelagus exhaurire consilium fuit, sed eis tantūmodo congerere, quæ uisæ fuerint, apud Grammaticos, poëtas & Rhetores frequentiores. Inter σχήματα ergo grammatica, principio occurrit enallage, quæ est uariarum specierum.

Est uerò Ἐναλλαγή uel ἑτερείωσις uel ἐκλογή mutatio generis, casuū uel numeri, adeoq; partium orationis, præter communem formulam, cum ornati quodam

LIBER TERTIVS

tu quodam & bonorum autorum usu.

1 Enallage generis est, dum genus pro genere ponitur: ut apud Virgilium. Cum canibus timidi uenerit ad pocula Dame.

2 Enallage personæ finite pro infinita. Virg. 2. Georg.
 Neue tibi ad solem uergant uineta cadentem
 Ne mihi tum molles sub diuo carpere somnos
 Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas.

3 Enallage numeri singularis pro plurali. Virg.
 Vterumq; armato milite complent

4 Pluralis pro singulari. Virgilius.

Nos tamen hæc quocunq; modo tibi nostra uicissim
 Dicemus, Daphniq; tuum, tollemus ad astra.

5 Enallage casuum. Nominatiui pro genitiuo. uel
 Vir constans animi. pro constantis animi.

6 Datiui pro nominatiuo. Cui nunc cognomē Iulo

7 Enallage accusatiui pro ablatiui. uel ἐναντιο-
 μός. Roseas laniata comas.

8 Græca etiam imitatio est, apud Virg.

Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.
 tibi pro te cum uel contra te. Theocritus μάχετόμος
 pugna mihi pro mecum.

9 Συλλεσις uocant, dum collectiuū nomen sin-
 gulare.

gulare, plurali uerbo adijcitur, Vergil. Pars in gra-
minis exercent membra palestris.

10 Enallage uerbi passiui pro actiuo. Fabricatus
est ensem, pro fabricauit, Virg. 3 Georg. Prius hau-
stus sparsus aquarum, Ore foue. sparsus pro spar-
gens, iuxta Seruium.

11 Actiui pro passiuo. Virgil. 3. Georgi.

Et totæ in solidam glaciem uertere lacunæ. pro
uerse sunt. Nisi quis malit sub audire se.

12 Enallage Aparcmphati pro paratatico, infini-
tiui pro præterito imperfecto. Virgil. 8. æneid.

Tum sic affari & curas his demere dictis. Liuius
frequentissima.

13 Infinitiui pro gerundio. Virgil. 2. Georgi.

Argitisq; minor, cui non certauerit ulla

Aut tantum fluere, aut totidē durare per annos.
pro fluendo & durando.

ALIVD

Nec modus inserere, aut oculos imponere simplex.

14 Enallage uerbi pro participio, Vir. 2. Georg.

His animaduersis terram. multo ante memento

Excoquere & magnos scrobibus cōcidere mōn-
tes, pro excoquendos & concidendos montes

Participij pro uerbo. Quint. Volo datū, pro dare.

Detraclio

LIBER TERTIVS

Detraçtio. 16 Detraçtio quando deest aliquid. Teren. Accede ad ignem hunc calesces plus satis. pro plus quam satis.

Additio. 17 Additio ad πλεονεσμóυ pertinet seu parelco. sedenim Vir. prosed. Progeniē sedenim Troiano à sanguine duci. Additionem uocant Quintilianus dum diçtio ociose repetitur. ut

Nam neq; Parnassi uobis iuga, nam neq; Pindi,

Σύλληψις 18 Comprehensio uel conceptio. dum uerbum uel adiectiuū præstantiori respondet. Estq; conceptio generum, personarum, numeri, casuum.

Generum: ut Rex & regina sunt sacrosancti. Personarū, Ego & Demetrius confabulamur Virgil.

Egregiam uerò laudem et spolia ampla refertis
Tuq; puerq; tuus.

Numeri: ut Cæsar et Germani Turcam ex Pannonia profligarunt.

Ζεύγμα. 19 Ζεύγμα treis species habet. προζεύγμα μεσόζεύγμα et ὑπόζεύγμα. Ad χήματα λεξεωσ refertur etiam tametsi à figuris syntacticis ægre separari queat.

Ἐπεξήγησις 20 Ἐπεξήγησις uel πρόθεσις. quando duo substantiua eodem casu ponuntur. Linius hostis uictor adimit uobis urbem. Euocatio quam uocant ad

σις.

ἑπεξήγησις

DE ARTE DICENDI.

ἐπεξηγήσει redigi potest. De qua plura Linaccer.

21 **Πρόληψις.** quando orationi totum ex nomi- **Πρόληψις**
 ne & uerbo complexæ, subijciuntur partes hunc
 ad modum. Reges belligerantur. Ferdinādus aduer-
 sus Turcā, Franciscus contra Garamantas. **πρόλη-**
ψις est apud Virgil. 7. Aeneid. dum inquit
 Quinq; adeo magnæ positis incudibus urbes, Te-
 la nouant, Atina potens, Tybur superbum
 Ardea Crustumeriq; & turrigere Antemne.

DE FIGVRIS POETICIS.

Σχηματὰ poetica sunt quæ uersum potissimū
 respiciūt, quorum in soluta oratione nullus est
 usus. Sunt autem hæc propemodum.

1 **πρόθεσις**, appositio ad principiū dictionis.
 Quando compositum pro simplici usurpatur. Vir.
 Aenid. In montibus astans, pro stans.

πρόθεσις.

2 **ἀφαίρεσις.** Contraria huic aufert principium
 dictionis, simplex pro composito accipit, ut Virgil.
 Temnere diuos. pro contemnere.

ἀφαίρεσις.

2 **συγκοπή.** Cōcisio. superūm. pro orū. Virg. 3.
 Vi superūm seu memorem Iunonis ob iram.
 Dixti, pro dixisti.

συγκοπή

Ἐπένθεσις uel **ἐπισυμειλίφη.** ut Induperator,
 pro imperator.

ἐπένθεσις

F **ἀποκοπή.**

LIBER TERTIVS

- 3 ἀποκοπή. abscisio à fine syllabæ seu uocalis
uel literæ. ut Ignobilis oci ꝑ ocij. negoti ꝑ negocij.
Persius Magister artis ingeniꝑ largitor, ꝑ ingeniꝑ.
- 6 παραγωγή. Anne pulchrū est te digito mon-
strari & dicier hic est.
- διάρρησις. diuisione diphthongi. Lucretius, terrai
syluofai. pro terre syluofæ. Virgil. Aulai in medio.
- 8 σιωαλοῖσι. Vocalis ante uocalem extritio.
ill' &, pro ille &.
- 9 ἐκλιψις. in cū præcedenti uocali tollit. Vir.
Mult' ill' & pro multum ille &.
- 10 ἑκτασις Syllabæ natura breuis extēsiō. Vir.
Italiam fato. Italiam enim primam corripit.
- 11 συσολή est contractio seu compressio longæ
syllabæ in breuem. Apud Pindarum est συρακο-
σίωv, pro συρακουσίωv per systolen.
- 12 διπλασιασμός. Relliquias Danaum. literæ
uniu's duplatio, protrahendæ syllabæ gratia.
- 13 μεταθέσις transpositio literarum. κερδία-
pro κερδία. Euandre pro. Euander.
- 14 ἀντίστοιχον uel ἀνθιτεσις. Literæ pro lite-
ra positio. Olli pro illi.
- 15 κρᾶσις. mixtura uel mutatio duarum uocali-
um in unam diuersam: ut Thessala Tempe. τέμπε
enine

- enim per Crasin factum est ex *τέμπεα*.
- 16 *συναέρεσις*. Contractio est duarum uel plurimum uocalium in unam syllabam mixtura. Virgil. Orphi Calliopea Lino formosus Appollo. *Ὀρφῆν* enim datiuus est contractus per syneresin ex puro *Ὀρφέϊ*.
- 17 *ὑστερολογία*. quando posterius priorem locum obtinet & è diuerso. Virg. Arma, uirumq; . Vir enim primo requiretur. deinde arma sequuntur uocatur idem schema *ὑστεροι πρότερον*, & *πρωθύστερον*.
- 18 *τμήσις* Sectio, quando composita dictio in duas scinditur. Virg. 1. Aen. Et multo nebulæ circiæ dea, sudit amictu. Hæc in solutè orationè nõ cadit.
- 19 *περίφρασις*. Circuitio Virgil. 4. Georgi. Quum sol medios accenderet æstus. id est sub meridiem. Et in. 1. Georg. Candida uenit auis longis inuisa colubris. Ciconiæ enim est circuitio seu circumlocutio. Hæc & in prosam orationem transfertur. *Ἐνδ' ὕαδ' ἰς*. Est unius, id est substantiui & adiectiui, in duo solutio. Virgil. Arma uirumq; cano. pro armatū uirū.
- 21 *αρχαϊσμός*. Antiquitas, uel si ita malis, Antiquissimus priscorū Etymologiā imitari. Vir. 4. Ge. Aspiciunt liquefacta boum per uiscera, toto.

LIBER TERTIVS

stride - re, effrue - re, laca - re in. 2. & 1. Coniur-
gationibus.

ὑπαλλογῆν ἐστὶν ἑσπολογίαν. quando ne-
natiuus rerum ordo inuertitur. Virg. Date classibus
austros.

DE SCHEMATIBVS ACTRO-
PIS, QVIBVS RHETO-
RES ORATIONEM
EXORNANT.

Hec ideo Rhetorica nominamus. Nō quod
poëta hisce nō utantur. Enimvero, quod
à uersu separari possint, atque elegantem
uel compositionem uel orationis œconomiam respic-
ciant. Porro dum poëta orationē Iouis uel Iunonis
uel terræ, adeoq; Deorum & hominum fingit, nō
ne Oratorē agit? Imò nisi Rhetor fuerit, nihil egres-
sij in carmine prestare potest. Quum ergo Schemat-
ibus utitur quibus de nūc agetur, id Rhetorico pot-
tius iure, quàm poëtico facit. Sūt itaq; χῆματα dus-
plicia, λέξεις dictionis uel uerborum & διαμοίαι
id est sententia uel orationis. Atq; hic in Schematis
sententiæ non seiungemus quædā, quæ prat. rquam
quod angeant, corpus pariter orationis crescere faci-
ciunt. Sunt igitur figure λέξεις hæ.

Schemata
duplicia.

Ομοίωσις

Ὀμοίωτον

παρόμοιον.

πολύπρωτον.

συναθροισμός.

συναυμία.

διαγωγή.

διάλυσις διάλιθον uel ἀσυνώδετον.

πολυσυνώδετον.

κλίμαξ eadem ἢ πλοκή.

πρόζευγμα.

μεσόζευγμα

ἠπόζευγμα

ἑκφῆσις ἢ συνακροασις.

ἄποσιώπησις.

παρονομασία.

ἄναντάκλασις.

παρήχησις.

ὁμοιοτέλετον.

ἰσοκωλον. Αντίθετον.

Repetitio, cuius species sunt.

ἑπιβολή

ἑπιφορά

κοινότης

ἑπαναληψις

LIBER TERTIVS

ἑπαναφορά.

παλιλογία.

ἀναδίπλωσις.

ἑπαναδίπλωσις

πλοκή.

ἀνδροφή.

συμπλοκή

ὑδροφή.

ἐπάνοδος

διακοπή.

ἀντίσσις.

διαφορά uel διαίρεσις

ὁμοιόπτωτον. Similiter cadens. Est quum
 dictiones similiter cadunt. hæc si temperatè concin-
 nentur ornant. Nominū casibus hanc figuram tribuunt
 Rhetorica ad Herenniū. ut Hominē laudas egentem
 uirtutis, abundantē felicitatis. Mediū excedit illud
 Enniam ὁμοιόπτωτον. Ὁ Tite tute tati tibi tante
 Tyranne tulisti. Si tēperate concinnetur dictiones
 ὁμοιόπτωτοι ornant. sin minus in uitium abeunt
 παρόμοιον. Gorgias seu Rutilius non secernit
 ab ὁμοιόπτωτον. Nam ὁ dictionibus idem tribuit.
 Ut Resistendū est huic non uerbis, sed armis. παρί-
 σον ἀ ceteris appellatur καὶ παρισωσις ἢ παρο-
 μοιωσις. Aquila discrimen facit inter hæc tria,

παρόμοιον est ad Herennium

Flentes, plorantes, lachrymantes obtestantes.

Aristophanes. τὸ φλαττο φαττοφλαττοτραττο
φλαττοτραττο.

πολύπρωτον. μετεβολή et cōgeries et μετωνο
μία .i. seiunctio propemodū coincidunt. Vt. Vos
statuistis, uos sententiā dixistis, uos iudicastis. Ruti-
lius πολύπρωτον figurā ostēdit, qua eadem dictio
uarijs casibus reiteratur. Vt in illo Charisij. Pater
hic tuus deniq; est, patrem nunc appellas, patris tu
filius es. Ac si ita dicam. In homine hoc potissimū re-
quiritur, ut se hominē esse cogitet nec ut hominum
osor μισάνθρωπος ille humana cōmertia deuitet.
Nam homo ut Aristoteles inquit est animal politi-
cum, id est humana societatis amans. Cice. in L. Cas-
tilinam. Nullū iam iam tot annos facinus extat, nisi
per te, nullum flagitiū sine te, tibi uni ciuium neces-
tibi uexatio direptioq; ciuium impunita fuit.

συναθροισμός. Est multarum rerum coacerua-
tio. Vt In amore hec omnia insunt, fraus, doli,
inimicitie.

Virgil. Procūbūt piceæ, sonat ista securibus illex,
Fraxineæq; trabes, cuneis & fissile robur.

Scinditur, aduoluunt ingentes montibus ornos.

LIBER TERTIVS

Hic quia multa coaceruantur *σωαθροισμός* est Rhetoribus. Qui ueró, cuilibet rei proprium uerbum tributur, in Syntacticis schematis appellatur. *ὑπόθεσις* uel *ὑπόθευμα*. Virgil. Georgicis.

Venit hyems, teritur Sicyonia bacca trapetis.

Glande sues redeunt lati, dant arbusta syluae.

σωωνυμία.

σωωνυμία Idem significantiū uocum congeries. Cicero in L. Catilinam. abiit, excessit, euasit. Cicero Philip. 5. Promitto, recipio, spondeo.

διαγωγή

διαγωγή. Vocum & idem & diuersum significantium congeries. ut apud Ciceronē. inuestigata, comperta, patefacta, sublata, deleta.

διάλυσις *διάλυσις*, *διάλυτον* & *ἀσύνδετον* idem schema, quod *σωωνυμία* & *διαγωγή* & congeries, nisi quod ratione eius, quae deest, coniunctionis appellatur *ἀσύνδετον*. Ad uerba & sensus pertinet. In uerbis est *ἀσύνδετον*. Cicero abiit, excessit, erupit. Hic enim sole & singulae dictiones citra nexum proferuntur *διανοίας χῆμα* est, quum Cicero ait in L. Catilinam. Fuiſti igitur apud Leccam, ca noſte Catilina, distribuisti partes Italiae, statuisti, quo quenq; tēpore proficisci placeret, delegisti, quos Romae relinqueres, quos tecum educeres. Hic multatum acri contentione congeruntur, tum citra uinculum effer

lum efferuntur. Ἑρακλειολογία ἢ Ἑραχουεπιθα. huic
Schemati accidit.

πολυσωδ'ετομ. dum singulis dictionibus sin-
guli adduntur nexus. Hesiodus

Clioq; Euterpeq; Thaliaq; Melpomeneq;
Terpsichoreq; Eratoq; Polymniaq; Uraniaq;
Calliopeq; Et Virgil. 4. Georgico.

Deum namq; ire per omneis

Terrasq; tractusq; maris, caelumq; profundum et
in Aenei. Brontesq; Steropesq; & nudus membra
Pyraemon. Haec & in χυμαετα δ'ανοιας resilit, si
sensus crebris copulis connectantur. Cicero pro C.
Rabirio. Quapropter equidem & C. Marij & cae-
terorum uirorum sapientissimorum, ac fortissimoru
ciuium mentes testor: me pro illorum fama, gloria,
memoria, no secus ac pro patrijs fanis atq; delubris
propugnandum putare. Ac si pro illoru laude. Co-
accruatio & Asyndeto & polysyndeto est inclusa.

κλιμαξ scale seu gradatio, du finis precedentis
commatis sit initium sequentis, ac ab altero ad alte- Climax.
rum ueluti per gradus scanditur. Ut Amor literaru
eruditionem parit, eruditio sapientiam, sapientia fe-
licitatem. Aliud. Anabaptisma magistratum odit,
magistratus odium contemptum parit, contemptus

DE ARTE DICENDI.

Seditionem, seditio excidium urbis

Zugma est iugatio uel copula uerbi cum uarijs dictionibus uel in principio uel medio uel fine positi Hinc treis species habet. *πρόσευγμα, μέσοσ' ευγμα, & ὑπόσ' ευγμα.*

Πρόσ' ευγμα. Est, quādo plura cōmata primo loco posito uerbo iugātur. Vt uicit pudorē libido, timorē audacia, rationē amentia. In hoc enim tribus incisīs distincto sensu prius uerbū ter accipiēdū est.

Μέσοσ' ευγμα, quum uerbum in medio positum utrumq; colon uel comma copulat et ad utrumq; refertur. Virgili.

Socijs tunc arma capeffant,

Edico, et dira bellum cum gente gerendum

ὑπόσ' ευγμα Est quum uerbū in fine uaria caesa uel membra iungit. Cicero in L. Catilinā. Nihil ne te nocturnū praesidiū palatij? nihil ne urbis uigilie? nihil timor populi, nihil cōkursus honorū omnium? nihil hic munitissimus habendi senatus locus? Nihil horum ita uultusq; mouerunt? Hic uerbum ultimo loco positum ad omnia praecedētia respicit et incisa et membra. Est autem haec contentio quadrifariā exornata, primū Eterotemate seu interrogatione, deinde Repetitione crebra dictionis Nihil. Tertio *ἑπιπροσ' ευγμα* seu percursione, quarto *ὑπόσ' ευγμα*

Tres hæ species ζευγμα ἢ σωμαζευγμῶν dicuntur. Ἐλλειψις ἢ σωμακδοχὴ Subintellectio, quædo non cõpletur, uel affectus uel pudoris causa sententia. Cicero in epistola quadam. Data qua die Antonius Cæsari. hic Ἐλλειψις est. Facile enim is ad quem scribit, intelligit quid Cicero uelit: nempe Diadema regium imposuit. Virg. hæc secum, intelligitur ἤ σωμακδοχῶ locuta est Iuno. Et,

Novimus et qui te transuersa tuentibus hircis.

Ἀποσιώπησις eadem est ferè cum σωμακδοχῆ uel Ἐλλειψι. Reticentia est. quando ex uehementi motu quippiam reticetur. Virgil. Quos ego. sed motos præstat componere fluctus.

Discrimen est inter σωμακδοχῶν ἢ ἀποσιώπησις, quod hæc non indicat semper, quid subaudiendum sit, illa uerò nunquã non quid desit simul denũciat. Rursus ἀποσιώπησις est concitatoris, Ἐλλειψις est placidioris affectus.

Παρονομασία. Agnominatio, quando eadem pro pmodũ nomina diuersum significãt. Vel quædo ab eodẽ noie ad idem acceditur. Vt auium dulcedo ducit auium, dicitur ab alijs παρονομασία. Cice. in. 3. Philipp. Cur magister eius ex oratore arator factus sit.

Ἀναντακλάσις. Vel parum, uel nihil differt à Paronomasia, Contraria est uerbi refractio. In An.

LIBER TERTIVS

Terentius. Inceptio amentium est non amantium.
 Patris Quintiliani. Non exigo ut inemoriaris, le/
 gationi immorare. Aliud. Christus morte sua im/
 mortalitatem credentibus peperit. Traductio Corni/
 ficij, eadem est cum Anantaciasi & Paronomasia.
 Hanc ad rationē dicas licebit. Non sunt prophete,
 sed Agonothete, qui Monasteriū urbem in tantam
 cladem & excidium rede gere. Virgil. Geor.

Auia cum resonat auibus uirgulta canoris

πέρηχσις

πέρηχσις. Hermogenes figurā uocat, quando
 ὅς ἡχους, id est ē prioris dictionis resonantia, con/
 festim aliud uerbum deducitur, Assonantiam uoces
 licebit. Homerus. ὄγ' ἐς πεδλιον ἀλῆιον ὀϊος ἀλαῖ
 ται. In campo inquit Alcio solus alata. In græcis
 enim illis uocibus Alcio & alata, est ἡμα. Rufi/
 nianus hanc figuram πέρηχμενον uocat, id est de/
 riuatum seu deductum. ut Voce uocans Hecaten. uī
 uere uitam. Parum à παρονομασικα distat.

ὁμοιοτέ-

λευτόμ.

ὁμοιοτέλευτον. Similiter cadens, quando fines
 colorum & commatum sunt æquales. in his Isocras/
 ter regnat ad excessum usq;. Τοῖς, inquit ἀγαθοῖς
 ἀνθρώπων, οὐδὲν δέησεν πολλῶν γεραμμάτων
 ἀλλ' ὀλίγων σωθημάτων.

ἰσόκωλον

ἰσόκωλον. Est quod membra pariter cadentia
 habet.

habet, eodem ferè syllabarū numero. hinc ὁμοίᾳ
 λεύτων ita ab Isocolo differt, quod & commata &
 cola recipiat hoc uerò solūmodo colis constet Rhe
 torica ad Herennium Compar appellant. Cicero in
 Catilinā. Quid proxima, quid superiore nocte eger
 ris, ubi fueris, quos, conuocaueris, quid consilij cœ
 peris, quem nostrū ignorare arbitraris? Aliud ex
 emplū eiusdem. Turpiter audes facere, nequiter stu
 des dicere, Viuis inuidiose, delinquis studiosse, loque
 ris odiose. Rutilij τὰς εἰς idē est schema cū ὁμοίᾳ
 λεύτων & ἰσοκώλω. Cicero contra Rullū. Liberi
 à delictis, cauti in periculis, timidi in cōtētionibus.

Ἀντίθετον. Contropositū, dum contrarijs uer
 bis uel sententijs pugnatur, uel quippiam ostendi
 tur. Cicero contra Rullum. Ille quod dari populo
 nullo modo poterat, tamen quodammodo dedit, hic
 quod adimi nullo pacto poterat: quadam ratione eri
 pere conatur. Et. Quæ res aperte petebatur, ea nūc
 occulte cuniculis oppugnatur. Ibidem, Dabit is igitur
 Alexandriam clam petentibus ijs, quibus aper
 tissime pugnantis restitistis? Ad Herennium: In
 micis placabilem amicis inexorablem præbes. Al
 ter in dando benignus, alter in accipiendo astutus.

Repetitionis formulæ ut uariæ sunt ita uariè defi
 niuntur ab Gorgia, Aquila, et Rufiniano diuersè

LIBER TERTIVS

species Reiterationis numerantur, quæ tamē omnes generatim Repetitionis nomine cōtinētur. Sūc aut hæ ἐπιβολή, ἀνδροφία, κοινότης, ἐπανάληψις, ἐπαναφορά παλιλογία: ἀναδιωλωσις, ἐπανάλιωλωσις, πλοκή, ἀνδροφία, συμπλοκή, ἀνδροφία, ἐπένοδος, διακοπή, ἀντισασις. Ἐπιβολή. In principio eandē dictionē repetit. Ego questoribus interminatus sum, Ego armamentario patefacto restiti. Virgilius. i. Geor. Sæpe etiam stellas uento impendente uidebis

Præcipientes cælo labi, noctisq; per umbras

Flamarum longos à tergo albescere tractus.

Sæpe leuē paleā et frondes uolitare caducas.

Synonymia que sententijs constat huc pertinet.

Nam idem quoad sensum refertur. Vt doluit mihi, egre tuli, commouit me.

Ἐπιφορά finē sæpius terminat, Socrates apud Rutiliū. Ad bellū suscipiēdū nos impulit Philippus. In ipso belli periculo deseruit nos Philippus. Epiphora exornatū est grece lingue Encomion, quod ille sic memoriæ prodidit. Quia autē ex Alexandri Hegij doctissimi præceptoris ludo literario, doctissimi discipuli, in omni disciplinarū genere excellentissimi, tanquam ex equo Troiano, perinde ac de Isole crate

estate dici solet, inter quos Erasmus Roterodamus
 καὶ Ἐγκύκλιος παιδείας κορυφή, καὶ τὸ εὖσε
 βεῖας δ' ἰσθλακαλὸς μέγιστος, ut solis iubar efful-
 get. In iuuenum bonorum gratiam, Hegij illos uer-
 sus hic subnectam.

Quisquis Grammaticam uis discere, discito græcè,

Vt recte scribas, non prauè, discito græcè.

Si Græcè nescis, male scribis omnia rerum.

Si græcè nescis, male profers omnia rerum.

Lingua Pelasga uetat uiciosos scribere uersus.

Lectio quem Plini delectat, discito græcè.

Siq; libros sacros uis discere, discito græcè.

Hieronymum teneas uigilans, tu discito græcè:

Ne uersus scribas uitiosos, discito græcè.

Argumentari quisquis uis, discito græcè.

Quisquis rhetoricen uis discere, discito græcè

Scire Mathematicam, quisquis uis, discito græcè

Artibus es medicis qui captus, discito græcè.

Morbis nam cunctis sunt indita nomina græca.

Iuraq; percupias si noscere, discito græcè.

Argolicum nomen cunctis liquet esse figuris.

Artes ingenuæ Graio sermone loquuntur.

Non alio, quibus haud nomen dat lingua Latina.

Ad summam

ἠλφωρῶν
 Alexandri
 Hegij.

LIBER TERTIVS

Ad summam, doctis sed debent singula Græcis.
 Αντιστροφὴ hæc figura Romano Aquilæ ἀντιστροφὴ
 φη̄ etiam dicitur, & Iulio Rufiniano Ἐπιστροφὴ.

Κοινοῦτις.

Κοινοῦτις. finē & principium repetit in diuersis
 sentētijis. Gorgias. Queritis nouam administrandæ
 reipub. formam, at reperire meliorem quàm accepit
 stis non potestis. Queritis maximis sumptibus faci
 endis, quomodo ne tributa conferatis. At consilijs
 captas ararij opes, quas cupitis augere nō potestis.
 Queritis ut sceleratis parcatis, at ignoscēdo nocen
 tibus innocentum salutem custodire non potestis.

Ἐπαναλό
 λυσις

Ἐπανάλυσις. Eiusdem sentētiae, post quedam
 interserta repetitio. Virgil.

Pastorum Musas Damonis et Alpheſibœi
 Immemor herbarum, quos est mirata iuuenca
 Certantes, Postea repetit.

Damonis Musam dicemus & Alpheſibœi.

Rufinianus ita definit, Aquila secus sentit.

Ἐπαναφο
 ρα.

Ἐπαναφορὰ. Est cōtraria τῆ̄ ὑποφορᾶ, et par
 fermè τῆ̄ ὑπερλή. Vt Verres calumniatorem appo
 nebatur, Verres de causa cognoscebat. Verres pro
 nunciabat.

Ἐραλιλο
 γία.

Ἐραλιλογία Iteratio eiusdem dictionis, citra
 interſtinctionē ut Ferrum ferrum, Me me, Tutu An
 tonio cau!

tonio causam ciuilibus belli dedisti. Cicero. Fuit fuit illa ista quondam in hac Repub. uirtus. Virgilius: O Corydon, Corydon.

Ἀναδιπλωσις. Replicatio, quando eadem sententia paulisper mutatis & uerbis & ordine repetitur. ut: Negat Famium hanc esse hanc sibi cognatam Demipho. Hanc Demipho negat esse cognatam. Ita definit Aqila. Rufinianus Palilogia parè efficit.

Ἐπαναδιπλωσις. idem uerbum incipit et cludit sententiam, ut: perditum est Monasterium factiosorum hominum conspiratione perditum est. Persius.

Quis leget hæc? min' tu istud ais? nemo hercle nemo. Sed Persij responsum ad διακοπήν potius pertinebit.

Διακοπή. Quum inter duo similia, diuersum inscribitur. Virgil. 4. Georg. Scis pro te, scis ipse. Hermogenes κύκλον uocat.

Πλοκή. Quando eadem uerba in sequenti compositione, complendæ significationis gratia repetuntur.

Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet

Pan etiam Arcadia dicat se iudice uictum.

Συμπλοκή. Complexio. Ex interrogatione & responsione earundem dictionum constat. Cicero: κα.

Quis legem tulit? Nullus. Quis maiorem partem po-

LIBER TERTIVS

puli suffragijs priuauit? Rullus. Quis comitijs
 praesuit? Quis tribus, quas uocauit, nullo custode
 sortitus? Rullus. Quis Decemuiros, quos uoluit re/
 nunciavit? idem Rullus. Quem principem renunci/
 auit? Rullus. Aliud. Quis eos postulauit? Appius.
 Quis perduxit? Appius.

ἐπαύδος Ἐπαύδοϛ. Quando per repetitionem fit quae/
 dam digressio uel descriptio. Virgil. 2. Aeni.

Diuellimur inde

Iphytus & Pelias mecum, quorum Iphytus aeo
 iam grauior, Pelias & uulnere tardus Vlysis.

διαίρεσις Διαίρεσις. distinctio uel diuisio uel distributio re/
 rum, ut Virgil.

Hic Dolopum manus, hic saeuus tendebat Achilles
 Claſibus hic locus, hic acies certare solebat.

ἀντίστασις ἀντίστασις, haec eadē διαφορά nominatur, quā
 eadem dictio diuersa tamen significatione repetitur
 Ut apud Virgil.

Vna salus uictis nullam sperare salutem. Et
 Ex illo Corydon Corydon est tempore nobis.

ἀπείροτις. Ἀπείροτις. Imminutio Ciceroni est, dum attenua/
 tionis gratia quicquam diminuimus. Virgilius.

Sensibus haec imis non est res parua reponas.
 Res nō parua, pro magna. ἀπείροτις alij adpellant
 Εἰμίος.

Εἰςμὸς Continua rerum enumeratio & brevis
explanatio ueluti crescentium. Virgilius.

Principio cælum ac terram Solemq; &c.

ἑξῆσις ὀνομάτων. Nominum habitudo quædam, ἑξῆσις ὀνό
ματου.

Marsa manus, Peligna cohors, festina uirum uis.

σωτομία, brevis magnæ rei explanatio Virgil. σωτομία

Nascetur pulchra Troianus origine Caesar.

DE SCHEMATIBVS

DIANOEAS.

ἤματα διανοίας sunt figura orationis uel sen ἤματα
sus, quibus tota, id est κῶλον, κῶμμα, uel periodus
exornatur. Neq; ab ijs ea secernimus ἤματα,
quibus nedum oratio exornatur, uerū ipsum etiam
orationis corpus augetur. Sunt itaq; huiusmodi.

- 1 σωοικφωσίς
  - 2 ἐρώτημα
  - 3 πῦσμα
  - 4 ἀπόκρισις.
  - 5 παρομολογία
  - 6 μετάβασις ἢ
  - 7 ἀποφοβή
  - 8 δικαιολογία. 9. προκατάλιψις.
  - 10 ὀρισμός. 11 χαρακτηρισμός
- G 2 Βραχύ

LIBER TERTIVS

- 12 βραχύνειαι ἢ
- 13 ὑπὸ προχασμός
- 14 ἀπορία.
- 15 ὑπὸ κοπή.
- 16 παρῆρσιαι
- 17 ἀπιολογία
- 18 προδιόρθωσις
- 19 προσωποποιία
- 20 ἠθολογία
- 21 ἐδῶλοποιία
- 22 ἀντισυναγωγῆ
- 23 παραδιασολῆ
- 24 παραγίθεις
- 25 ἀνακοίνωσις
- 26 παράδοξαι
- 27 μαντισμῶν
- 28 φαντασία
- 29 παθοποιία
- 30 σιωπηφάνησις
- 31 χιασμός
- 32 περιείδ' Θ
- 33 προαπόδωσις
- 34 μετάνοια ἢ ἐπανόρθωσις,
ἢ ἀφορισμός.

35 μερισμός

- 35 μερισμός
 36 ἀναγκαῖον
 37 παράληψις
 38 μετώστεισις ἢ
 39 ἀποδίωξις
 40 ἀγανάκτησις
 41 ἀποπλάνησις
 42 ἀρέϊα
 43 δέησις
 44 εὐχή
 45 ἐπίπληξις, ἢ ὑπέρτιμησις
 46 διαλογισμός
 47 ὑπερβατον
 48 ὁμοίωσις
 49 παράδειγμα
 50 παραβολή
 51 ἐμῶν. 52. ὁμοίων. 53. ἐπαγωγῆς
 54 συγχώρησις
 55 προυπεργασία
 56 ὑπερβολή. 57 ταπείνωσις
 58 ὑπὸ φωνήμα
 59 μετάθεσις
 60 νόημα
 61 διεξόδιον.

LIBER TERTIVS

Σωοικέσις. hæc figura, diuersa cohabitare faci-
cit et construit cum ratione quapiam & cōparatio-
ne. Hyperides. Hominis auari atq; aſoti unum atq;
idem uitiū est. Vterq; enim nescit uti, atq; utriq; pe-
cunia dedecori est. Aliud. Tam deest auaro quod ha-
bet, quàm quod non habet. Aristoteles in Rhetori-
cis ad Alexandrū. Fures grauiā uidentur mihi com-
mittere, quàm prædones. Nam hi clanculū, illi uerò
palam facultates auferunt. Verum hæc sentētia pri-
mum ideò lucet in Oratione, quia gnome est. deinde
ἰσοβολῆς nomine; postremo quia duo diuersa cō-
nectuntur adæquaturq; ideo rectius etiam ad oratio-
nis lumina pertinet, uerum diuersa ratione. Si enim
duarum diuersarū uocum tantū natura collata con-
sideratur, ad τῆς λέξεως χύματα pertinet. Virg.

Nec Veneris nec tu uini capiaris amore,
Vno nanq; modo uina Venusq; nocent.

Ἐρώτημα

Ἐρώτημα. Interrogatio, ubi instandi exacerbantia-
diq; causa interrogamus. Cicero in Catilinā. Quo-
usq; tādē abutere. Catilina patiētia nostra? Quan-
diu nos etiam furor tuus eludet? quem ad finem se
se effrenata iactabit audacia? Conuenit admiratio-
ni, instantie, indignationi, miserationi, adeoq; uari-
is affectibus

Ἔνσμα

Ἔνσμα Est interrogatio. Quā ad uaria interro-

Gata uarijs iuxta respondendum. Ἐρωτηματικῆ
 una responsione satisfit. Vt: Quis collapsam Rem/
 publicā instaurabit? Quis ciuibus persuadebit ut
 literas diligant? Ecquæ Reip. facies apparebit suc/
 cumbentibus literis? Vt enī diuersa queruntur, sic
 haud uno responso satisfieri potest.

Subiectio Ἀποκρίσις. Est quum interrogationi Ἀποκρί-
 nostræ ipsimet responsum subijcimus. Qualis est uāσις.
 tum Inuocatio. Virgil. Geor. 4.

Quis Deus hāc Musæ, quis nobis extudit artē?

Vnde noua ingressus hominū experiētia cœpit?
 cui mox subicit subijcit. Pastor Aristæus fugiens
 Pencia Tempe &c. Cicero. Domus tibi deerat? at
 habebas, pecunia superabat? at egebas.

Παρομολογία. Confessio. Quū interroganti per Παρομο-
 defensionē quampiā respōdemus. Occidisti illum? λογία.
 Latronem equidē me in nemore inuadentē. Vapula/
 sti? Innocenter sanē. Vel ut Gorgia placet, quū ali
 qua aduersario permittimus sed inserimus quod mai
 us sit, aut reliqua infirmit. Hyperides. Sume hoc ab
 iudicibus nostra uoluntate. Neminē illi propiorē cor
 gnatū, quā te fuisse concedimus. Officia tua non
 nulla in illum extitisse, stipendia uos unā fecisse alii
 quam diu nemo negat, Sed quid contra testamētum
 dicis, in quo scriptus hic est? G 4

LIBER TERTIVS

ἁλλοίωσις ἁλλοίωσις. Est diuersitatis rerū demōstratio idē est schema cum Antitheto uel antithesi Rutilij exemplum ex Hegesia. Diuersa studia adolescentum animaduertamus. Tametsi fratres erunt uno eodemq; sanguine orti, alter in studio laudis uersabatur, & industria uirtutis, uitam gloriosam, sed laboriosam sequebatur: alter in augenda pecunia occupatus, summam diuitias, summam uirtutem existimabat. Collatio est & contentio, de qua in figuris etiā λέξουσιν plura.

ἀποσποφῆ ἀποσποφῆ uel μετέθεσις, quam à proposita sententia transimus ad rem uel personā. Continent hæc σὺν ἐκφώνησις, id est, exclamationē, que fit ex indignatione, ex commiseratione, atq; ad eō ex affectu. Cicero. Num negare audes? quid taces? conuincā si negas. O dii immortales ubi nam gentium sumus? quam remp. habemus? in qua urbe uiuimus? Hic hic sunt in nostro numero P. C. Cetera apud Ciceronem in. 1. Actionem in Catilinam patent.

Virg. Polydorū obtruncat et auro, Vi potitur deinde μετέθεσις adijcit. Quid nō mortalia pectore cogis, Auri sacra fames? Pindarus. 14. olympiorū Odis. I nūc fāma, teq; ad tenebrosas Proserpine ades recipias. Patriq; Cleodemo letū nūciū adferas

Ἀλκίνοιο δόρυμα

Δικαιολογία, schema est & argumenti forma, δικαιολογία
 qua rationem reddimus, nos iure quippiam fecisse.
 Cicero. Caelius lapsus est, sed in adolescentia, cui nō
 nihil donandū. Vis scire quur Deus peste toties in-
 ficiat mortalium genus, pecora item & iumenta?
 An nec eam ob rationem iure ingratos punit, quum
 nihil quicquam ingentia eius beneficia reputemus,
 quibus nos quotidie perfundit ille filium suum uni-
 genitum pro nostra salute in mortē tradidit, cruci
 adfixit, ipsius sanguine peccata nostra sordes q̄; ab-
 luit, Et nos nihil agnoscimus, nihil de eo recorda-
 mur. Iustissimo igitur iudicio, nos scelerosos miris
 etiam modis punit

προειλαψίς Rufiniano, Lupo est πρόληψις προειλαψίς
 preoccupatio uel anticipatio. Cū quod aduersarius λῆψις.
 arrepturus erat anteuertimus, uel tacitæ obiectioni
 respondemus. Hinc et ἀνθυποφορά est alijs idē sche-
 ma. Pindarus 4. Olympiorum ode, ubi Psaumidem
 Camarmanū hūc ad modū predicasset. Nam ipsum
 equorum educationi mirifice deditum adfirmo, ac
 leta erga quosuis hospitalitate præditum, atq; tran-
 quilitatis urbium amicæ sincera mente studiosum,
 subdit. Neq; falsa loquar (quod ab aduersario po-
 terat obicij hac ratione præuertens.) Experientia

LIBER TERTIVS

mortalium exploratio est et argumentum. At nusquam non suapte sponte hoc schema occurrit.

Ὅρισμός

Ὅρισμός. Finitio est, qua rei cum natura tum uires explicatur. Cicero in .1. Philippica. Carum esse ciuem, bene de rep. mereri, laudari, coli, diligere, gloriosum est. Metui uero et in odio esse, inuidiosum, detestabile, imbecillum, caducum. Pindarus. Optima res est aqua. Et. 8. ode Pythiorum. Diurni sunt homines. Quid uero quisquam? quid uero nullus? umbræ somnium. Vbi Pindarus hominem definiens, quid est quisquam? inquit. Quod perinde est ac si dicas, quid est homo? huic respondet rursus per interrogationem, Quid uero nullus? id est homo nullus est, hoc est nihil, ac umbræ somnium. Eleganter ergo Pindarus hominis finitionem interrogatione, subiectione & metaphora exornat.

Χαρακτηρισμός.

Χαρακτηρισμός Lupo, διατύπωσις Aquilæ, Celso ὑποτύπωσις. Evidentia est uel deformatio quando res ita describitur quasi in conspectu geri uideatur. Rhetorica ad Herennium descriptionem uocat, quando non optimi cuiuspiam mores explicatur. Cicero in .3. Philippica. Hanc uero teterrimam beluam quis ferre posset? aut quomodo? Quid est in Antonio præter libidinem, crudelitatem petulantiam, audaciam? Ex his tot conglutinatus est. Nihil apparet in eo in

genuū, nihil moderatū, nihil pudens, nihil pudicum
 Monstrū horrēdū informe ingens cui lumē adēptū Virgil. de
 Trunca manū pinus regit &c. Pindarus .i. Py/ Polyphē/
 thiorum ode. Quæcunq; autem per terram, ac im/ mo.
 mensum mare exosa habet Iuppiter, Pieridū cantio
 nem auersantur: horū de numero est decorum hostis
 in horrēdo Tartaro se positus centum capitibus me
 tuendus Typhos, quem Ciliciæ quondā specus edu
 cavit. nūc uero mari obfirmata littora ultra Cumas
 atq; adeo ipsa Sicilia uillosum eius pectus deprimit,
 cœlestis item colūna, niualis Actna, perpetuū annū
 niuē fouens hunc cohibet. Cic. ad Herenniū. Quod
 si istum iudices uestris sentētij liberaueritis, statim
 sicut ex cauea leo missus, aut aliqua teterrima belua
 soluta ex catenis uolabit, et uagabitur in forō, acu
 ens dētes multos in cuiusq; fortunas, in omneis ami
 cos atq; inimicos, notos atq; ignotos incurans, alio
 rum famam depeculans, aliorū caput depugnās. Ex
 empla sunt proluxa apud Cic. isthīc et apud Rutiliū
 Επιπροχασις, Βραχυέπεια, ἢ Βραχυλογία. Επιπροχα
 Quando res magnæ paucis uerbis efferūtur Virgi. σμός.
 Et campos ubi Troia fuit. Cicero. Lemnum preter
 riens cepit, inde Tarsi præsiū reliquit, post urbē in
 Bithynia sustulit. Vel quum Orator ut Rutilius in
 quit breui sententia præcedit auditoris expectatiōē

LIBER TERTIVS

Lyfias queres à me, quo iure obtinere possim, quo iure mihi *Polienus* reliquit, pretor dedit possessionem. Leges me defendunt, ad te nō pertinent, hi ueritatem sequantur.

ἄπορία Ἄπορία, dubitatio, ut: Quò me uertam iudices? *Pindarus*. Cithare imperantes hymni, quē Deum, quem heros, quem hominē sonabimus? *Aquila* hāc *Ἀλιπτόρησιν* adpellat.

ἐπικοπή Ἐπικοπή. Quum nostrae cause diffisi, iudicibus cognitionem permittimus. Ego iam iudices summū ac legitimū, quod exposui meae cause uis omitto uobis quod æquissimū uideatur, ut constituatis perimitto. *Rutilius*. *Virgil*. 3. *Aeni*.
Tollite me *Teucri* quascunq; abducite terras
Hoc sat erit. Scio me *Danais* è clasibus unū
Et bello *Iliacos* fateor petijisse penates.
Pro quo si sceleris tanta est iniuria nostri.
Spargite me in fluctus, uastoq; immergite ponto.
Si pereo manibus hominum perijisse iuuabit.

παρρησία Παρρησία, libertas in loquendo, qua iudices auctoriter & confidenter patronus conuenit, atq; eum officij sui adhortatur hac uirtute. *Demosthenes* & *Cicero* in *Philip*. mirifici uisi sunt, Licentiam uocant. *Cicero*. *Miramini* *Quirites* quòd ab omnibus
rationis

rationis uestræ deserantur, qd' causam uestrā nemo suscipiat, quod nemo se uestri defensorē profiteatur id tribuite uestræ culpæ ac desinite illud mirari.

Αἰτιολογία. Est qua propositionis alicuius ratio redditur. Pindarus. 2. Olympio. Ode. Cōtineo uerò me, ne quenquam è superūm numero misere in glus uici deditum dicam: plus enim damni, q̄ lucri conuiciatores reportare solent. Et Ode 12. Pythiorum. Nemo quisquam spiritū in hac terra ducentiū, certū de futura actione signum reperit. Nam uenturorū quidem quidem consilia cæca sunt.

Προδιόρθωσις. Præmunitio, uel præcedens correctio, dum rei dicendæ asperitatē anteuertimus. Cic.

Quanquam sentio, quanta cum offensione hoc dicturus sum, dicendū tamen est: quum id quod turpe est: primum ceu uenia impetrata, nos non libenter dicere ostendimus. Cicero in Catilinā. Cupio me patres C. me esse clementem, cupio in tantis periculis me non dissolutum uideri, sed iam me ipsum inertie nequitieq; condemno, castra in Italia sunt posita.

Προσωποποιία. Personæ fictio, dum personam inanitis tribuimus, dum fluminibus, arboribus parietibus ac templis uoces accommodantur. Ita per profopopœiam. Ouidius inquit.

LIBER TERTIVS

Stabat nuda aestas & spicea serpta gerebat
 Stabat & autumnus calcatis sordibus uuis
 Et glacialis hyems, canos hirsuta capillos. Virgii.
 Fluuiorum rex Eridanus.

Sic Cicero parietes & templa, est quando lugere facit. Apud Pindarum creberrimæ sunt prosopopœia, dum cum cithara sua consilia capebat. Ode. 8. Pythiorum, O amica menti et cogitationi Tranquillitas, o iusticie gnata. Et cum horas Homeri instar Deas fingit, dum ex urbibus nymphas facit, dum Themim deum efficit, cui filias εὐνομίαν, εὐφροσύνην, ἰσχυρίαν tribuit. Et si enim translationes esse possunt, à prosopopœis tamen nõ excluduntur. ut in 13. Olimporũ Ode. dum item fortunã Iouis filiã producit, eiusq; potentiã explicat Ode. Olymp. 12. huc Oratio terre Phaëtontis mala gubernatione igni conflagentis perimet, ad Iouẽ. Ouid. Meta.

ἠθολογία ἠθολογία, Est personæ alienæ assumptio, uel expressio morum alterius, hæc apud Aphthoniũ ἠθολογία adpellatur, adfectibus constat, tempora præsens, præteritũ et futurũ capita habet. Διαλογισμός, est Quint. Vt si Monasteriũ ita fingatur, querẽ iã uerẽ Monasteriũ tandẽ. i. locus solitudinis appellor, postq̃ nedũ ciuibus meis orbata sũ, uerũ etiã omni libertate mea exuta, mœnibus & præclarissimis

edificijs spoliata. Vbi estis chariss. ciues mei? quò
 abdidistis uos dulcissima pignora mea? cur parietes
 cur templa, cur plateæ cruore, adeoq; oïa loca ue/
 stro sanguine madet? Quis mihi dabit satis lachry/
 marum? ut possim deslere istam ineffabile cum mi/
 seriam tum calamitatē meā. O infortunatissimū me
 Monasteriū? quò tantū luctū, tantū cede in meq;
 meisq; intueri cogor? Ad quas nam sordes urbs ego
 inclyta redacta sum, ad quantā infelicitatē perueni
 Quæ ante hac fui caput Vuestphalie iā, prò dolor,
 serua sum Speculatoris ancillæ culinariæ, dum flo/
 rebam opibus, potentia clarebam, haud quaquā mi/
 nima Imperij ciuitas. Hodie uerò à fastigio meo des/
 iccta sum ad cò, ut uix stabuli uilis nomen retineam
 Quò igitur me uertam? apud quos conquerar. Et
 quis est qui me conquerentem sit auditurus? Vós ne
 principes et ciues Imperij? At uestra arma, uestræq;
 iræ me perdiderūt. Quæ ego conueniā qui me con/
 soletur. Nusquā apud ulla gentes inueniam relictū
 querimonijs meis locum. Retinctores mei me uasta/
 runt? At retinctis fufis, pristinū mihi decus uestra
 clemētia restitucndū quadantenus sperabā. At quæ
 nihil tale sit reliquū reuertar ad me ipsam planctu,
 luctu, merore cōficiendā. Nā tantos cruciatus, adeò
 acerbos dolores, aïus meus diutius ferre nō potest.

LIBER TERTIUS

Sanguis meus exhaustus est, uires meae emarcuerunt, omnes nerui mei contracti ac debilitati sunt. Nihil porro superest, quam ut prorsus angore languoreque absumar, atque in lapidem uel statuam uertar. Reipublicae praecleara est Ethioecia apud M. Ciceronem in Catilinam. Marce Tulli quid, inquit, agis? tu ne cum quem esse hostem comperisti, quem ducem belli futurum uides, quem expectari imperatorem in castris hostium sentis, autorem sceleris, principem coniurationis, euocatorem seruorum et ciuium perditorum exire patiaris? ut abste non emissus ex urbe, sed immissus in urbem uideatur? Nonne hinc in uincula duci, non ad mortem rapi, non summo supplicio mactari imperabis? Quid tantem impedit te? Morsne maiorum? At per sepe etiam priuati in hac Rep. perniciosos ciues morte multarunt. An leges, quae de ciuium reorum supplicio latae sunt? At nunquam in hac urbe hi, qui a repub. defecerunt, ciuium iura tenuerunt. An inuidiam posteritatis times? praeclearam uero populo Ro. referes gratiam. qui te hominem per te cognitum, nulla commendatione maiorum, tam mature ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit, si propter inuidiam, aut alicuius periculi metum, salutem ciuium tuorum

tuorū negligis. Sed si quis est inuidiæ metus. Non est uehemētius seueritatis ac fortitudinis inuidia quā inertiæ ac nequitiae pertimescenda. Pelopis apud Pindarum in . 1. Olym. ode precatio ἠβοποιοῖεν ἢ μίμησιν habet.

Εἰδ' ὠλοποιία. Est quādo ab inferis quispiam reuocatur. Vel dum manes loquūtur. ut apud Euripidem Εἰδ' ὠλοποιία.
umbra Polydori, Adsum profectus ē profundis ma-
nibus. Plautus. Ne quis miretur quis sim lar sum fa-
miliaris. Apud Homerū . 11. Odyssæ, et Virg. in. 6.
multa agūtur ἤ τῶ εἰδ' ὠλοποιίαν. Vbi defuncti
uita Anchises & Anticlea cum Vlysse & Aenea lo-
quuntur. Umbra Polydori in. 3. Aenei.

Quid miserū Aenea laceras ? iam parce sepulto
Parce pijs scelerare manus.

Αντισειναγωγὴ. Est qua ex difficili et periculoso honestū adeoq; maius colligitur. Ardua est uirtutis Αντισειναγωγὴ.
uia, inquit Virg. sed requiē præstans in uertice sum-
mo. Christianus hac in terra uarijs agitatur procel-
lis, tandē uerò ereptus in sempiternū regnum trans-
fertur. Cicero difficilis ratio belligerandi, at plena
fidei, plena pietatis. Amara est radix studiorum, sed
fructus & premia sunt dulcissima.

Παράδεισος ὁλῆ. qua similia discernuntur, cum te Παράδεισος ὁλῆ.

H pro astuto

LIBER TERTIVS

pro astuto sapientē, pro confidente fortem, pro illi-
berali diligentem appelles. Est species mitigationis
ex finitione pendens.

συναθροισμός. Coaceruatio est multarū rerum
συναθροισμός. & uerborum. supra tractata est in Schematibus λέ-
ξέως, quam de Asyndeto et Polysyndeto ageretur
Cicero post reditum in senatu. Princeps P. Lētulus
parens ac Deus nostræ uitæ, memoria, nominis, hoc
specimen uirtutis, hoc iudiciū animi, hoc lumen con-
sulatus sui fore putauit, si me mihi, si meis, si nobis,
si reip. reddidisset. Hæc ubiq; regnat apud Cicero/
nem in acri instantia, atq; plurimū ad exaggeratio/
nem facit & amplificationē rei.

παρεμβασίς. interclusio, sententia quæ medio ora-
tionis ita inscribitur ut citra destructionem eius eximi
possit. Pindarus .3. Olym. ode. Castori & Polluci
hospites amātibus, formosæq; Helenæ placere opto,
celebre deuenerās Agrigentū, recte instituens hyme-
num, ad ornāmētum equorum (qui in Olympijs ui-
cerunt pedes indefessi) Theronis.

Ανακνίωσις. Communicatio. Quum aut ipsos
σίσ. aduersarios consulimus, aut cum iudicibus delibera-
mus. ut: Cedo, si uos in eo loco fuissetis quid fecissetis?
Vos interrogo quid suadetis?
Παραδοξογῆ ἢ ἄπομονῆ. In expe flatū. Ex comi

municatione manat, dum cōmunicationi, quod multo improbius est post suspensos iudicū animos subiicit orator. Cicero quid deinde, quid cēsetis? furtum fortasse aut prędam aliquā. Celso est sustentatio, ut Quintilianus refert.

Χρησμός ἢ μαντοσύνη Prædictio. Virgil. Sape sinistra caua prædixit ab ilice cornix. præagiū est. Χρησμός.

Φαντασία. Imago. Videor mihi uidere iudices, mœstas musas lachrymis madentes, uestris obuolui pedibus, ac supplices precari, ne sese in Germania ita conculcari adeoq; contemptui haberi patiamini. Φαντασία.

παρορωϊα effectū effictio, hæc iram, indignationem, dolorē, miserationē, spem, metū, exprimit. Exclamationē προσωτωρωϊαῦ ἢ παρορωϊαῦ et εἰδωλωρωϊαῦ continet, de quibus iam antea dictum παρορωϊαῦ.

σωκφώνησις, Exclamatio, qua pronūciatione sublatori animi nostri motum testamur. Persius σωκφώνησις.

Ô mores hominū ô quantū est in rebus inane. ice. in Catil. Ô tempora ô mores. Idem pro M. Celio. Ô infelix ô scelestè, ferrei sunt isti patres. Ego ne quid dicā? ego ne quid uelim? ego ne? quæ tu omnia fœdis factis facis, ut ne quicquā uelim. Idem in .2. P̄his. Ô miserū te si intelligis, miseriorē si non intelligis, hoc literis mādari, hoc memorię prodi, huius rei ne posteritatē quidē oīm seculorū unquā imemorē fore

LIBER TERTIVS

Χίασμός. Chiasmus dicitur Trapezuntio teste 2
 χ litera quæ crucis in morem ex intersectantibus se
 duabus obliquis lineis figuratur. Chiasmus uero in
 circuitu seu periodo secundum Hermogenem. est quum
 in quadrimembri circuitu uel sententia, utrisque pro
 positionibus ambæ redditiones conveniunt, & è con
 uerso, ut in hoc Demosthenico.

φίλιππος ὅσω πλείονα ὑπερτὴν ἀξίαν πεπο
 ηκε τὴν αὐτοῦ,

τοσοῦτω θαυμαστότερον παρὰ πᾶσι νομισέ
 ῖμεις δὲ ὡς ἄνδρες ἀθηναῖοι, ὅσω χειρόν ἢ προ
 σῆκε κερήσθε τοῖς πράγμασι.

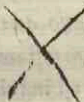
τοσοῦτω πλείονα ἀιχλωθῶ φληκατε.

Propositio

.1.

Philippus quo
 plura supra su
 am dignitatem
 fecit.

Hoc apud om
 nis admirabi redditiō. 1.
 lior existima
 tur.

Propositio

.2.

Vos autem o
 ciues Athe
 nai quāto pe
 ius res uest
 ras persecuti
 estis.

Tanto maior
 rem ignomi
 niam retuli redditiō. 2.
 stis.

Chiasmus itaq; hæc demosthenica est propositionē
 & redditionis collatio in circuitu quadrimēbri, nu/
 meros et compositionē respiciens, at quantū ad rem
 ipsam attinet, ad naturā & uim ipsius tum, ut pla/
 num est, in hoc exemplo simul est antithesis et ἐπι/
 τήκευς. Philippi nanq; fortitudo, Atheniēsū ig/
 nauie opponitur. Consimile est si dicam.

Quō impij maiora
 flagitia cōmittunt

Hoc sunt maiori in
 mundo loco.

Quanto autē uos
 timentes Dei estis
 probiores.

Tanto uos in maio
 rem ignominia in/
 ciditis.

Sola cōstructione admittitur etiā χιτισμός apud
 Pindarum. 4. uocibus hoc pacto.

Arfinoë domita

Ad Platonis regiam
 (descendit

Aureis Diane arcubus

In thalamo.

Quamquam χ isthuc Pindaricum uel χύσις, id
 est ordinis perturbationem uel χῆμα aliud subin/
 dicare potest.

Periodos. Periodus est qualiscunq; sententia Periodos
 uel tribus uel pluribus membris constans, hic uero
 pro formulæ argumentandi & exornandi accipitur

LIBER TERTIVS

quam Circunductionē Trapezūtius uertit, quādo à toto ad partem, ab uniuerso ad speciem descēdimus, ab infinito ad finitū. Vlpianus in Demosthenē ἀπὸ τοῦ καθ' ὅλου εἰς μερικὸν appellat. Cicero pro L. Flacco. Quod si esset aliquādo futurū, ut aliquis de L. pernicie cogitaret. Nunquā tamē existimaui Iudices, Deciū Lelium optimi uiri filiū optima spe præditum, summæ dignitatis eam suscepturū accusatiōnem. Infinitū hic finito, persona nēpe excipitur. Cicero ad populū & Equites. Si quādo inimicorū impetum propulsare ac propellere cupistis, defendite nūc uniuersi unū, qui ne omnes etc. Pro Pub. Sestio Si quis antea iudices mirabatur quid esset &c. ex hoc tempore miretur. Pro L. Flacco. Si unq̄ respub. consiliū, grauitatē, prudentiā, sapientiā iudicum implorauit, hoc tēpore, hoc inquā tempore implorat. A toto ad partem. Vt, Nulla dubitatio est, si patriæ omnia debemus, nos quoq̄ ipsos ei debere, qui autem seipsum debet, eum sua non debere non est uerisimile. Vehementer mouet hæc compositio, & ad rei exaggerationem plurimum efficit

Προσπρόσδοσις. Redditio rationis ad propositiōnem, quādo duabus aut pluribus sententijs rationes statim subiiciuntur, ab Aetiologia parum differt, nisi quod ea sit unius propositiōnis causa, προσα-

πρόδοσις duarum uel plurium propositionū iunctim
 uel diuisim ratio. Prosapodosis ergo fit ex hac Cog-
 nitis sententia si ita uertatur, ut iam subiungetur.
 εχθρόν τι μεθύοντα πῶς ἀνδρασι νήφουσιν εἶναι
 εχθρόν δ' εἰ νήφουσιν πῶς μεθύουσι μιν.

Qui forti bene proluerit se Cyrne temeto

Abstemijs caueas hunc sociare uiris.

Sobrius est quisquam fugit & Carchesia Bacchi

Hunc à thyrfigeris fac procul amoueas.

Abstemiij mores haud possunt ferre temeti

Laxatam linguam spurciciemq; leuam

Lenci laticis cultor, sectator, alumnus

Silenos poscit, rejicit hydropotas.

Prosapodosis pindarica .4. Isthmiorū ode. Eorum
 qui nihil experti sunt, nulla est memoria. Incognitā
 enim uitam silentio pressam uiuunt. Est porro que /
 dam fortune & pugnantiū, obscuritas, quādiu ad fi-
 nem non fuerit peruentum. Alia nanq; alijs fortuna
 impertit, que & interdum bonum uirum à peiori-
 bus arte & fraude circunuenire facit.

Μετάνοια ἢ ἐπιανόγησις. Correctio. Pindari E-
 porthosis uel metanoxa est .1. olym. ode. Cōtineo ue-
 rò me nequemq; superū miserē ingluuici deditū dicā
 plus enī damni q̄ lucri cōuiciatores reportare solent

LIBER TERTIVS

Cicero pro Milone. O dii immortales fortem & uobis iudices conseruandū uirum. Minime, minime, inquit, imò uero poenas ille debitas lucrīt, nos subeamus si ita necesse est nō debitas. Cicero in oratione ad Quirites priusquam iret in exilium. Si dulcis est gloria, consequere uirtutem. Noli abijcere labores, petere honorē, honorē dico? imò uerò famam, fortunas, familiā, liberos caput, corpus, ipsum deniq; sanguinem & animam.

Μερισμός Partitio uel distributio. quando partes totius explicātur, cum quadā δ'ισχυρισμός seu euidētia. Lyncurgus apud Gorgiā. Cuius omnes corporis partes ad nequitia sunt appositissima, Oculi ad petulantē lasciuia, manus ad rapinā, uenter ad auiditatē, uirilis nature mēbra, ad omne genus corruptelæ. pes ad fugam, prorsus, ut aut ex hoc uitia, aut ipse ex uitijs ortus uideatur.

Αναγκάσιον Αναγκάσιον est, quo necessitudine natura, temporis, aut alicuius personæ nos quicquā fecisse testamur seu factum excusamus. Cicero pro Roscio Amerino. Sic se res habet Iudices magnā uim magnā necessitatem, magnam possidet religionem paternus, mater nusq; sanguis. Ex quo si qua macula concepta est: non modo laui non potest, uerum usq; eò permanat ad animū, ut summus furor atq; amentia cōsequatur

παράληψις. Præteritio, quæ nos quædã omisurus dicimus & interim nihilominus proferimus. Cic. in L. Catilinã. Nam illa nimis antiqua prætereo. Quod Q. Servilius Hala, SP. Melium nouis rebus studentem sua manu occidit. Μετάσσει

Μετάσσεισις ἢ ἀποδίαψις. Est quando in alium locum, aliudue tempus quicquam transferimus. Cicero Philip. 7. paruis de rebus, sed fortasse necessarijs consulimur patres conscripti, de Appia uia, & de Moneta consul, de Lupercis Tribuni pl. referunt quarũ rerũ etsi facilis explicatio uidetur: tamen animus abhorret à sententia, suspensus curis maioribus

Ἀγανάκτησις Indignatio. Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula cera iuncta fuit? Τησις.

Ἀποπλάησις, est dum iudex in errorem inducitur, & inuoluitur causa, ut ignoret, num de una re uel pluribus sit sententiã dicturus, ut Cicero in oratione pro Cluentio fecit. ἕκασις.

Ἄρδαι. Execratio. Cicero. Ô scelus, ô portentum in ultimas terras exportandum.

Ἄησις. Precatio, qua cum Deos tum homines obtestamur. Pindarus Ode. 12. Olympio. Supplico tibi ô Iouis libertatis autoris filia, fortuna seruatrice pro ciuitate Himera latepotenti. Et Ode. 7. Ô cui

LIBER TERTIVS

maria cure sunt Neptune, Ageſtam amans, rectum
 oro nauigium, extraq; periculum dona. Amphitri-
 tes auream colum geſtantis coniunx, meorum uerò
 hymnorum adauge permulcentem florem. Demost-
 henes contra Aefchynem à precatione orditur. Ci-
 cero antequam iret in exilium. Nunc ego te Iuppi-
 ter optime Maxime, cuius nutu ac ditione, ſola ter-
 rarum gubernantur: teq; particeps conubij, ſocia
 regni, regina Iuno, teq; Tritonia, armipotens, Gor-
 gona, Pallas, Minerua, ceteriq; dij, deaq; immorta-
 les, qui excellenti tumulto ciuitatis ſedem capitoli-
 j in ſaxo incolitis conſtitutam: ut non ſolum cunctam
 intueri, ſed etiam tueri poſitis ciuitatem: à quorum
 ego quondam altaribus impiam manum ciuium rei
 moui à quorum templis, meo periculo, ſuſceptam ſa-
 cem rei repuli, ne illuſtriſſimum orbis terrarum mo-
 numentum cum principe omnium terrarum occide-
 ret ciuitate: Teq; Iuppiter Stator, quem uerè huius
 imperij Statorè Maiores noſtri nominauerunt, oro
 atq; obſecro, ſerte opem pariter reip, cunctaq; ciui-
 tati, meisq; fortunis: reſiſtite Tribunitio furori, ſa-
 uete innocentie, ſubuenite ſolitudini, miſere mini ſe-
 nectutis. Cicero. pro Pub. Seſtio. Quare uos obte-
 ſtor atq; obſecro, ut ſicut me ſaluum eſſe uoluſtis,
 eos conſeructis, per quos me recuperaviſtis.

Γνώμη, χρεία, ἀποφώνισμαe in idem propemodum
 dū recidunt, sententiæ sunt ad bonas mores adcoq̄s
 honestū inuitantes. ut Hesiodus οἴαυτῶ κακῆ
 τεύχε' ἀνὴρ ἄλλω κακῆ τεύχευ. Et (αυρῆ
 πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακῶ ἀνθρώπος ἐπ-
 Cicero Philippica. 10. Declarasti uerū esse id quod
 ego semper sensi: Neminem alterius, qui sua confi-
 deret, uirtuti inuidere.

Ἐπίπληξις ἢ ὑπὸ τίμησις. Increpatio uel obiurga-
 tio. Cicc. in L. Catilinā, patere cōsilia tua nō sentis? ξίς.

Διαλογισμός. quum quispiū secū disputat, quid si
 bi faciundū. Terentius in Eunuchō. Quid igitur σα
 ciam? Cicero in L. Catilinam. Quamquam quid est
 quod loquar? Te ut ulla res frangat. Tu ut unquam
 te corrigas? tu ut ullam fugam meditare?

Εὐχία. uotum. Ouid. Ὅ utinam tunc cum Lacedæi
 mona classe petebat

Obrutus insanis esset adulter aquis.

Pindarus. Optarim ego communi lingue nostræ
 præcatione, si res ita ferat, Chironem Phylliridēs,
 Vranide, lateq̄; moderantis Saturni prolem, uita de-
 functum reuiuiscere, cumq̄; in imis Pelij montis ha-
 bitare locis. Cicero in L. Catilinam. Utinam dij im-
 mortales tibi istam mentem donarent.

Ἐπὶ ἑβαστοῦ.

LIBER TERTIUS

ὑπερβα-
τον.

ὑπερβατον. est in casibus seu uerbis perturbatio,
ut nonnihil primo intuitu ambigas de sensu seu con-
structione. Vel quando adiectiuum paulo remotius à
substantiuo collocatur. ut Rhetoricis ad Herennium
placet. ut Instabilis in istum plurimum fortuna ual-
luit. Et uirtute pro uestra. Atqui si ita demonstretur
hoc schema ualde exiguum schema est, ad Syn-
tactica pertinens. Inter schemata uero δ'αυτοίαιες
connumeratū rectius apparebit eius usus. Estq; tum
Sententiæ inceptæ, ac post quandam congeriem sus-
spensæ. quia spiritus seu Τάξις nimium prolixus fu-
erat, non ut compleatur inceptio. Virgili. 1. Aeni.
Id metuens, ueterisq; memor Saturnia belli,
Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis.
Nec dum etiam cause irarum, seuiq; dolores
Exciderant animo, manet alta mente repostum
Iudicium Paridis, spectæq; iniuria formæ.
Et genus inuisum & rapti Ganymedis honores.
His accensa super, iactatos æquore toto
Troas reliquias Danaum atq; immitis Achilli,
Arcebat longe Latio.
Hic satis erat, id metuens, arcebat Troas Latio. ue-
rum quia multa congeßit alia de bello, de causis ira-
cundiæ, de iudicio Paridis, ideo post longiorem
equo

equo τᾶσιμ, primum isthuc initium, nempe id me
 tuens, nouum astruit, His accensa super, arcebat
 Troas. Ciceronis hyperbaton in. 9. Philippica.
 Quas ob res ita censeo. Quum Ser. Sulpitius Quin-
 ti filius, Leconia Rufus, difficilimo reip. tempore,
 graui periculososq; morbo affectus, autoritatem Sen-
 natus, salutemq; Po. Ro. uitæ suæ proposuerit, con-
 traq; uim grauitatemq; morbi contenderit, ut ad ca-
 stra Antonij, quò senatus eum miserat: peruenerit.
 isq; cum iam propè castra uenisset, ui morbi oppres-
 sus, uitam amiserit in max. Reip. munere, eiusq;
 mors consentanea uitæ fuerit sanctissime honestissi-
 meq; actæ, in qua sæpe magno usui reip. Ser. Sulpi-
 tius, & priuatus & in magistratibus fuerit: quum
 talis uir mortem obierit, Senatui placere, Ser. Sul-
 pitio statuam pedestrem æneam in rostris, ex huius
 ordinis sententiâ statui.

Ομοίωσις. Similitudo est ad incrementum & di- Ομοίωσις
 latationē rei pertinens et ad probationem, species
 habet secundum Iulium Rufinianū παράδειγμα
 & παραβολή.

Παράδειγμα. Exemplum est, quo quicquam cor Παράδει-
 roboramus. Tripliciter contingit. Aut enim per se
 nas tantum exhibet sine sermone. Aut sermonem
 sine per/

LIBER TERTIVS

sine personis, Aut simul utrunq; personam sine sermone. Ut. Seruilius Hala S P. Melium nouis rebus studentem manu sua occidit, Tu itaq; Catilina itidē es mortis reus. Maiorē decreto, hostis patrie interimendus est. Si te occiderimus Catilina L. Optimi consulis factum immitabitur. qui C. Gracchū clarissimo patre natum, auis maioribus occisus est, ob quasdam seditionum suspensiones.

Παράβολον.

Παράβολον. Est comparatio uel similitudo ficta exempla producens παράδειγμα uerò certa & uera habet, autore Rufini. treis species sumit. Prima est.

Ἰκων.

Ἰκων. Est quum integræ formæ similes inter se conferantur. Virgil. 3. Georg. Talis Amyclei domus Pollucis habentis.

Cyllarus, & quorum Graij meminere Poëta. Cicero. Mirre quod sua natura tranquillum est, uentorum uiagitari & conturbari solet, sic Po. Ro.

Ὅμοιον.

Ὅμοιον. Simile, quum ex partibus similitudo colligitur. Virgil. Aenei.

Si oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

Ἐπαγωγὴ Similitudo, ex rerū similiū collatione uel Argumentorū. Pindarus Ode. 7. Olymp. Ut si quis à diuite manu phialam acceptam ridentē intus uitis rore, donec nouo genere, unā cum uino offerens, ab

vens, ab una uel alterā domum transferenda, aurcum
 omnino facultatū uerticem, symposij oblectationē,
 qua simul honoret affinitatē suam socer, & ita prae-
 sētibus amicis eo munusculi amulatore reddat spon-
 sum unanimis genialis thori: Sic ego nectar suapte
 sponte fluens, Musarū donum, brauij latoribus mit-
 tens, dulcem animi fructū exhilaro Olympios, py-
 thiosq; uictores. Virgili. 4. Georg.

Trunca pedum primo, mox & stridentia pennis
 Miscentur, tenuemq; magis magis aëra carpunt.
 Donec ut astitius effusus nubibus imber
 Erupere, aut ut neruo pulsante sagittæ.
 Prima leues incunt, si quando prælia Parthi.

Σιγχώρησις. Permissio seu cōcessio, cum quadā in-
 crepatione. ὠδῶτον Rufiniano dicitur. Virgili. Σιγχώρη-
 σις.
 4. Georgi.

Quin age et ipsa manu felices erue syluas
 Fer stabulis inimicum ignem atq; interfice messes.
 Vre sata & ualidam in uites molire bipennem.
 Tanta meæ si te cœperunt tadia laudis.

Προῦπρηγασία παρασκευὴ ἢ προκατασκευ-
 εὐή, premunitio uel preparatio, qua primum uti-
 mur, ut confirmetur id quod subiecturi sumus. Vt
 si testem producere uelimus. primum est illi fides.
 adserenda.

LIBER TERTIVS

adserenda. Sic Cicero pro Milone ante præmuni-
 Licere, hominem occidere. In Isthmijs Pindari ode
 2. est προπεργασί, post ingressum enim & exor-
 diū adijcit præparationem ad uictoriam Melissi, in-
 quiens. Celebrium uerò operum præmia, pro bona
 re debita cūchere decet ac admirandis laudibus ef-
 ferre. προπεργασία est etiam in. 7. Nemcorum
 Ode. Non omnes ex æquo æui nostri uitam transigi-
 mus. At quomodo sit prupergasia in ipso Pindaro
 isthic uidentum.

Υπεβολή Υπεβολή. Mancinellus. Transcessus ueri manife-
 stus hyperbola fiet. Pindar. Ode. 2. Olimp. Vt are-
 na maris numero comprehendi non potest: Sic be-
 neficia quæ in multos ille contulit, quis numeret?
 Virgil. Fulminis ocyoralis. Et
 Fluctusq; ad sydera tollit.

Ταπίνωσις - Ταπίνωσις. Est Hyperbole contraria. Hyperbo-
 le nimium extollit. ταπίνωσις nimium deijcit, inge-
 nere Encomiastico plurimum ualet. Et in accusati-
 onibus, adeoq; in omnibus causis.

Επιφώνημα - Επιφώνημα. Finalis ad præcedentia prolata &
 probata acclamatio. Cicero in 5. Phillippica. Ita se-
 pe magna in dolens uirtutis, priusquam reip. prodest.
 se potuisset, extincta fuit. Pindarus Ode. 3. Nemeo.
 Adco

Adeo tādē experientia conspicuū fit, quibus in rebus quisquā excellentior fuerit. Virgil. 4. Georgi.
Tantus amor florum & generandi gloria mellis.

Μετὰθεσις ἢ ἀντιμεταβολή. Est commutatio huiusmodi. Non uiuo ut edā, sed edo ut uiuam. Item Μετὰθεσις.
Eripis ut perdas, perdis ut eripias

Νόημα species ἐλλείψεως. quādo in celeri enun- Νόημα
ciatione aliquid, quia pateat, omittimus. uel affectu cogēte reticemus. Soror fratri apud Quintilianum. Dignus eras qui integrā haberes manum, subauditur, ut depugnares. praesciderat autem ei pollicem, quod saepe eum à ludo redemerat.

Διέξοδος. Est reditus post digressiōnē ad institutū διέξοδος.

DE TROPIS,

Τροπος παρὰ τὸ πρόπδν. à uertendo dictus est, quum uerbum uel oratio à Tropus.
ppria significatione ad consimilē cum uirtute uertitur. Vel quum simpliciter

fit quedam permutatio communis formulae, siue in cōstructione, siue in significatione. Sunt autem Tropi duplices λέξεως & διανοίας. λέξεως sunt.

μεταφορά
συνεκδοχή

κατάρχησις
μετάληψις

I μετωνομία.

LIBER TERTIVS

μετωνομία	ἐπίθετον.
ἀντωνομασία.	ἀντίφρασις.
ονομαστοπολία	τιμήσις
πεποιημένα	ἀναστροφὴ
	ἔμφρασις

Tropi itaq; lexeos sunt qui in dictione uersantur, quorum primus est μεταφορά.

μεταφο
ρα.
μεταφορά. Translatio, breuior est similitudo, quando à propria ui ad consimilē transfertur significationem dictio. Ouidius

Aut in quo lateas ferreus orbe licet. Sic Pindarus Hieronem Siciliae oculum appellat. Auaritia est mater & radix multorum malorum. Cicero pro lege Manilia. Corinthum patres uestri, totius Graeciae lumen extinctum esse uoluerunt. Philip. tertia. Hanc uero teterrimam beluam quis ferre posset? Philip. 11. At uidetis quot et quam multos habeat Antonius, primum L. fratrem, quam facem dii immortales, quod facinus? quod scelus? quē gurgitem? quā uoraginē? quid enī non sorbere animo, quid non haurire cogitatione, cuius sanguinē nō haurire censetis?

Συνηχο
χία.
Συνηχοχία. Est quando totū pro parte, uel pars pro toto accipitur. Exemplū Totius. Virg. 4. Geor. Manibus liquidos dant ordine fontes

Germanæ. Partis. Virgil eodem.

Quippe ita Neptuno uisum est immania cuius

Armenta & turpeis pascit sub gurgite phocas. Μετωνυμια

Μετωνυμια quando inuentor pro re inuenta ponitur, & è diuerso Instrumentũ pro domino. Continens pro contento, & è contra. Efficiens pro effectu, uel effectus pro efficiente. 1. Virgil. 4. Georgiorum. Cape Meonij Carchesia Bacchi, Sic Terentius. Sine Cerere, & Baccho friget Venus. Vinum pro Baccho. Ut ô uinum quàm ingens tuum in terris numen est? Exemplũ. 2. Ex Rhetoricis ad Herennium. Non tam cito Sarissæ Græcia sunt potitæ. 3. Continens pro contento. Austriam uniuersam. Turca miserrime deuastrauit. Et è diuerso aurum & argentũ pro opibus quibus cõtinetur. 4. Mars mutos concutit, id est bellum quod Mars efficit. Frigus pigrum, id est cuius effectus est pigricies. αντρονομια

Αντρονομια, Nominis pro nomine positio κατ' ομοιοτητα. σικα.
 Ἐφοχλωσ, ut: Poëtam pro Homero & Virgilio. Oratorem pro Demosthene uel Cicerone accipimus. historicus apud Græcos pro Thucydide, apud Latinos pro Salustio & Liuiο usurpatur.

Ονομαστοποια. Hominis fictio, ut murmur, stridor, sypho, ululare. Οιομαστοποια.

LIBER TERTIVS

Πεποιμένα. Quæ ex uocibus usu receptis decli-
 πεποιμέ / nantur quoquo modo. ut Syllaturire, proscripturire
 να.

Καταχρησις. Abusio uocis, ut cum parricidā ma-
 tris & fratris occisorem uoco, dum uerbo simili pro
 Καταχρη / proprio abutimur. Vt: Vires hominis breues sunt,
 σις. longum in homine consilium. Vtimur proprie cata-
 chresi, ubi uerum nomen deest.

Μεταλήψις Transsumptio ex alio in aliud ueluti
 Μεταλη / uiam præstat, ut dum Chiron Cētaurus appellatur.
 ψις. Per Centauri enim nomen fit progressus per intel-
 lectum ad formā hominis et equi, ad naturā istam du-
 plicem. Sic Virgili. Nox incubat atra. Ex eo quod
 atra nominatur, iutelligitur iuxta tenebricosa.

Επίθετον Apud Oratorem Epitheton, aliquid
 Επίθετον / peculiare efficit Nam si nihil efficiat rei ieciēdum est.
 Niueum lac, humida uina, poëtica sunt. Ô indignum
 facinus. Ô crudelitātē ad extremos Garamātas rele-
 gandam. Infrenata istius libido. Indomita iuuentus.
 Si ita per Epitheton rei magnitudo, uel indignitas
 uel singularis quæpiā conditio declaratur, uel intel-
 ligitur, potest quadantenus inter tropos censeri

Αντίφρασις. Contraria significatio. Quam
 Αντίφρα / do contrarium ab eo quod dicimus intelligimus. Ci-
 σις. cero Philippica sexta. Redco ad amores deliciasq;
 nostras

nostras Antonii. Et .5. Philippica. Is etiam legem
iudiciariã tulit, homo castus et integer, iudiciorum
et iuris autor.

Τμήσις. Cōposita dictionis induas partes sectio, ut: Τμήσις.

Que me cunq; uocant terra. Et. 1. Aenei.

Et multo nebule circū dea fudit amictu. Schema
est poëticum tantum.

ἀναστροφή. quando prepositio postponitur casui ἀναστροφή
Virg. Italiam contra. Et, mecum, tecum, secum.

Ἐμφασίς. Quando plus intelligitur quàm dicitur Ἐμφασίς.
uel quoties aliquid significanter effertur, ut. Tu ne
ille Aeneas &c.

TROPI ΔΙΑΝΟΪΑΣ

Tropi dian.eas sunt qui in orationem seu sen-
tentiam cadunt.

ἀλληγορία

ἔξουθενισμός.

παροιμία

σαρκασμός.

ἄνιγμα

μυκτηρισμός

ἄρωνία cuius

περιφρασίς

ε. sunt species

ὑπερβατόν.

χλευασμός.

χαριεντισμός.

ἀτυσμός.

διασυρμός. I 3

LIBER TERTIVS

Αλληγο-
για

Αλληγογια. Est inuersio sermonis, quando oratio continua metaphora constat. Pindar. 1. Pythiorum ode. Ne honesta pretereas ô Hieron, sed iusto guberni clauo exercitum, ac super non fallaci incude linguam fabrica. Et ode .6. Gloriam quandam habeo in lingua acuta cotis, que me nõ inuitum attrahit, pulchre fluëtibus spiritibus, auia mea Stymphalicæ florida Merope. Sed harũ allegoriarũ interpretatio in Enarrationibus Pindaricis patet Virg.

Claudite iam riuos pueri sat prata biberunt. Et lib. 2. Georgicorum.

Sed nos immensum spacijs consecimus æquor.

Et iam tempus equum spumantia soluere colla.

Παροιμία

Παροιμία. Prouerbiū est, Multa horum perpetua metaphora cōstant. Vt mali corui malum ouum. Ultra Gades Herculis nauigandum non est.

Αϊνιγμα

Αϊνιγμα. Obscurus sermo qui citra interpretationem non intelligitur, ideo ad uitiũ reponi solet, sed in tempore usurpatum non est uitium sed uirtus. Obscurum est problema seu ænigma, Sãsonis in sacris. De comedente exiuit cibus & de forti egressa est dulcedo. Virgil.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo
Treis pateat cœli spatium, non amplius ulnas.

Ειρωνεία.

Ἐἰρωνεία. Est illusio, seu irrisio. Virgili.

Egregiam uerò laudem & spolia ampla refertis

Tuq; puerq; tuus?

Species habet sex, ut Iulio Rufiniano placet. Prima est.

Χλευασμός. Est subsannatio & illusio. Risum excitat, & seuerè proposita uasre excutit, amaritudinem admixtam habet. Virgilius Meq; timoris
Argue tu Drance. Χλευασμός

Χαριεντισμός, dum iratum ludetes mitigamus. Ut bona uerba quaeso, cum amœnitate mordere huc Tropum Rufinianus ait. Χαριεντισμός,

ΑΣΥΣΜΟΣ. urbana illusio, & ingenua festiuitas, Cicero, Respicite, respicite iudices hominum fortunas, respicite Fabritij senectutem, cum hoc respicite ornandæ orationis gratia sepe dixisset, respexit ipse. At Fabritius à subsellijs demisso capite discesserat. ΑΣΥΣΜΟΣ

ΔΙΑΣΥΡΜΟΣ. Cum rei alicuius aut persone auctoritatem eleuamus, ueluti profissionem sonat ut Marcus Tullius Cicero in Verrinis. Quid ad hæc Neuius? ridet, scilicet nostram amentiam ΔΙΑΣΥΡΜΟΣ

LIBER TERTIVS

qui in uita sua rationē summi officij desyderemus
 & instituta bonorum uirorum requiramus. Hic ta-
 met si sit subiectio, tamen illusione Nēuij non uacat
 Εξουθενισμός. Figura hæc fit, quum aliquā rem
 extenuamus & contemptam reddimus. Cato apud
 Atheniēses. Antiochus Epistolis bellū gerit, cala-
 mo & atramento militat.

Εξουθεν-
 ισμός.

Σαρκασ-
 μός.

Σαρκασμός. Est acerba irrisio, ac ueluti, si uictor
 uicto illudat. Cicero pro Celio. Quod facerem uel
 hementius, nisi intercederent mihi inimicitie, cum
 istius fratris uiro, fratre uolui dicere, sēper hic erro.
 Sacre literæ omnis generis figuris ac tropis sunt re-
 fertæ. Quare qui hisce inuigilauerit eò melius intel-
 liget. Osea propheta. Vbi mors stimulus tuus. Vbi
 inferne aculeus tuus. Latro in cruce pēdens ad Chri-
 stum. Si filius dei es. Serua nos tecum. Et astantes.
 Eliā uocat iste. Videamus annē uenturus sit, ut eum
 liberet, affinis est χλευασμῶ.

Μυκτηρ-
 ισμός.

Μυκτηρισμός. Est irrisio, quæ fit suspensio naso,
 uel ipso gestu. Ex gestu ergo potius, quàm ex uerbis
 prehenditur.

περίφρασις
 ἑσπερολογία
 ἑπαλληλία

} è superioribus huc referenda sunt
 } Nam ad Poëtas propriè pertinent.

ὑπερβολὴ huc recensetur.

ὑπερβατόν ἐ superioribus petendum.

Insignis est Hyperbole in. 2. Philippica. Cicero. Quæ Charybdis tam uorax? Charybdin dico? quæ si fuit, fuit animal uiuum. Oceanus medius fidius, uix uidetur, tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam citò absorbere potuisse.

πλεονασμός. Est abundantia dictionis, ut oculis meis uidi. Apud oratores affectum habet, exaggerat præterea, & efficacius & uehementius reddit id cui abhibetur, quod nisi fecerit inter uitia numerabitur.

DE VITIIS.

Omnis Schematum affectata copia est uitium.

κεκοφάτω: et ἀέχρολογία. ut Arrige aures Pamphile πλεόνασμός, se otiose ponatur.

κεκόζηλον, male affectatum, quoties nobis rarum quiddam & obsoletum placet, uel dum medium excedimus in quacunq; re, uel dum nimium tumidi & salebrofi sumus.

ἀποικονόμητορ. uel ἀχήμεατόν male figurarum περίσολογία. Legati non impetrata pace, domū retrò, qua uenerant, reuertebantur.

ταυτολογία eiusdem inconcinna & famelica

LIBER TERTIVS

eiteratio.

ὁμοιολογία, similis per omnia dictionis forma,
omni ornatu vacans.

Αμφιβολία. Aio te Acacida Romanos uincere
posse.

Παρόμοιοι Ο Tite tute Tati. &c. ut supra.

Σωριασμός. πᾶσις μευ ὀκόταν ἔνθκ. pro πᾶσι
μου ὀπόταν ἔλθκ λέξω μὲν ἐγώ σοι. puer meus
quum uenerit, dicam equidem tibi. Hic enim Ionica
Dorica, & communis dialectos conueniunt.

Βαρβαράλεξις. barbara & peregrina dictio, ut
gasa, mastruca, rbeda.

ἤχησις & ἀκρυλογία hūc referenda sunt.

Συλοκισμός

Βαρβαρισμός. de his uitijs abunde satis differit
Diomedes minime uulgaris Grammaticus, & ante
hunc Quintilianus.

Χριστὸν συνεργουῶντος ποθε τῶν τεχνιμά-
τῶν κὶ τροπωνβίβλος αὐτὴ τέλος ἔλαχε.

θεῶ λόφος. Prefatio

PRAEFATIO ET ARGVMENTVM
IN ORATIONEM DE
MOSTHENIS FV/
NEBREM.

Agnam sanè ciuibus ad uirtutem, in-
pimis uerò fortitudinem inclinationē
peperit apud Atticos publica funeris
pompa. Fiebat conuentus urbis, *æde-*
bantur gymnica spectacula, laudabatur uirtus pro
patria interemptorum, ante uniuersi populi ora. Si
qui or phani aut pupilli, quia uel liberos uel patres
in prælio amiserant, se commodū sustentare non pos-
sent: è publico ærario, ad certum usq; tempus, dum
alicunde uictus illis suppeteret, alebantur. Perinde
ac ex Isocratis oratiōe *περὶ εἰρήνης*, et alijs passim
Demosthenicis planū fit. Quare audenter nunq̄ nō
hostē adoriebantur uel uictoriā, si superstites mane-
rent, uel præconiū publicū, si mortē oppeterent, spe-
rantes. Adeo aut̄ religiose hoc obseruabant, ut cor-
pora caesorū ciuiū, etiā in bello procul Athenis dissi-
to referri in patriā curarent. Ac in duces, fusorū in
prælio negligenter, uel nullam eorum, qui in re-
ditu, tempestate, uel alia quadam calamitate, dum
in armis.

LIBER TERTIVS

in armis essent, perirent: curam gerentes, grauiter animaduertent, usq; adeò ut è decem ducibus, è uictoria apud Arginusam aduersum Lacedaemonios obtenta, reuersis, sex supplitio afficerent, quatuor enim aufugerant, pro quibus Chorus Aristophani cive ἐμβρατρούχοις Atheniensibus supplicat, ut ob liti ire exules, duces patriæ, reddant, ut Scholia illhic adseuerant.

Laudat itaq; Demosthenes ciues in prelio pro salute patriæ fusos Epidictica ratione, Locis nempe personarū. Nec me clām est, Libaniū & Dionysiū Alicarnassæa de inscriptione huius orationis dubitare, quandoquidem idem uim & maiestatem illum Demosthenicam præ sese non ferat, citat λόγον τοῦτον Harpocration Demosthenis nomine, sed addit εἴπερ γνήσιον. Verba Libani sunt ἠὲ δὲ κτικόνος δ' ἐοὐκ ἔχομεν αὐτοῦ λόγους, τοὺς γὰρ φερομένους, οὐ πισυτέον εἶν δ' ἡμοθενους. τὸν αὐτάρφιον κὶ τὸν ἐρωτικόν. πολὺ γὰρ τῆς ἐκίνου δ' αὐτῆς ἀπολήπον. κὶ οὐχ ἡμετέραν γνώμην λέγομεν, ἀλλὰ Διονυσίῳ ἀλικαρνασσεῖ τοῦτο σιωδκο, εἰ. ὅτι μὲν γὰρ εἶπεν αὐτάρφιομ λό, οὐ δ' ἡμοθενῆς ὠμολογη. οὐ μὲν τοῦτο ἐπος εἶν ἠὲ ἐκίνου ρηθέντα. Demosthenico ταί
 men na

tamen nomini adimere hanc non libet, dum alius hu-
ius autor non præsto sit. Oratio est mea quidem sen-
tentia minime contencnda, quum quod filium Epi-
dictici gene: is hic intueri liceat, tum quod præter
cætera decem tribuum (quæ Athenis floruerunt) ca-
pita proferat.

Ciues Atticos, qui uitã suam in bello occum-
bentes patriæ propinarunt, hac oratio-
ne coniunctim Demosthenes
laudat.

PARADIGMA GENERIS
DEMONSTRATIVI.

Demosthenis oratio funebris .

Via uisum est urbi, Viros, quorum iam
nunc funera coram cernuntur: quod in Ab officio
prelio fortiter p̄ patria dimicando suc- beneuolens
cuberint. Publicis exequijs tumulare tiam cõcili-

Nobisq; iniunctum, ut lege decreta eos oratione at, à sua itẽ
celebremus: Continuo circumspiciebam, qua ratione & auditor
fieri posset, ut debitam sibi laudem & iusta præco- rû persona
nia consequerentur: Atque diu hic uaria cogitabun
dus exploro, animiq; oculis perlustro, quonam pat
sto Encomium hoc instituerem, adornarem, confis-
ceremq;

PARADIGMA

A difficul- conficeremq;: Vt uita defunctos illos pro dignitate
tate rei at / predicarem: hoc ipsum grauius esse deprehendi mi
tentos facit meae ferre queant. Siquidem dum cunctis mortali /
 bus insitam uiuendi cupiditatē neglexerunt, ac ho /
 neste potius mortem oppetere uoluerunt, quā ui /
 tali spiritu fruētes, Greciam conspicari infortunij
 maleuolentia & insultu concuti adeoq; infelicem es
 se. Deum immortalē qui non prorsum orationi, nul
 lis non dicendi uiribus immitabilem planē & inex /
 plicabilem suam ipsorum uirtutem reliquerunt? Mi
 hi tamen æque hic atq; cæteris qui non indissimili
 argumento antehac uersati dixere differendum est
Magistra / Parendum enim tam iusto tamq; pio uenerandi ma /
tū sibi con gistratus imperio. Proinde præclare huius urbis cir
ciliat, dum ca eos qui bellis occubere sollicitudinem cum ex /
circa ciuū plerisq; alijs intueri licet, tum ex hac uel maxime le
salutem & ge, cuius decreto eligit oratorem qui publica hæc fi
commodi / nera publicis etiam laudibus prosequatur, commen
tatem adeo det, prædicet. Nam dum constet apud frugi ciues il
solicitū præ los rerum suarum facultates, ac quibus uita sua uti
dicat. possent uoluptates despectas eorumq; cupiditatem
A legis la / & animum omnem eò spectasse, ut & uirtutem &
tionē. res laudabiles adipiscerentur, operæpretium esse
duxerunt

DEMONSTRATIVI GEN. 72

duxerūt patres huius urbis, ut ea ratione illos ipsos **Quir lex**
 honorarem, qua uoti sui, quo dum spirarent adhuc **de casis in**
 flagrabant maximè compotes fierent ac ea quæ de **prelio præ**
 siderassent illis obuenirent. Ut quam uiuentes obti **dicandis la**
 nuere celebritatem, eadem defunctis ipsis reddere **ta.**
 tur. Quòd si fortitudinem duntaxat in ipsis ad uir **tutem**
 tatem progredientibus conspicerem sua illam laude **deueneratus,**
 à reliquis mihi temperans discederem **Postquam uerò præclare illis nasci, moderate edu/**
 cari ac iuxta liberaliter uiuere contigerit ex quibus **Dociles red**
 eos h. aud immerito ad uirtutem propensiores esse **dit. Quid**
 oportuit, nō parua ignominia maneret, si quicquā **enī & quā**
 horum uiderer pretermittere. Quocirca à gene **tum lauda/**
 ris ipsorum initio. Principium ducam. Claritudo **turus sit ex**
 enim natalium ciuium horum, iam inde à non par **ponit.**
 um est multo tempore cunctis mortalibus satis per **Propositio**
 specta. Non enim cuiuslibet naturam ad suos cum **Genus.**
 parentes, tum maiores & proauos referre tan **A maiori/**
 tummodo licet: sed ad totam generatim patriam, **bus.**
 cuius ciues indigenas & ex ipsa progenitos esse **in confesso est.**
 in confesso est. Nam omneis inter homines **αὐτὸχθῆ-**
 eam terram, ex qua nati sunt, incoluerunt, su **ves.**
 isque tradiderunt cum nepotibus tum posteris. **αὐλοῦ.**
 Ut non

PARADIGMA

Compara/ Vt non iniuria quispiam eos qui ad exteras & ad/
tio Atheni uenas ciuitates peruenerint, earumq; ciues appellen/
ensiu ciuiu tur similes esse filijs adoptaticijs iudicet, hos uero
cum alia/ nostros genuina & germana genitura patrie sue
rum urbi/ ueros ciues haberi. Stat sententia penes me quod hoc
um incolis ipsum nimirum quod fruges (quibus homines uicti
Ab inuen/ tant) primum apud nos apparuerint: praeterquam
tis. quod maximu erga quoduis mortaleis beneficiu sit
 euidentissimu iuxta signu esse eius rei: Nempe quod
συλλογι- haec regio & mater & parens maiorum nostroru
σμός existat. Quandoquidem omnia quae pariunt, alimo
ωλλογ & niam simul a se creatis naturae instinctu suggerunt.
primi capi id quod haec terra fecit. Quae igitur ad auitum ge/
tis nempe nus pertinent ciuiu horum talia semper sunt. Quae
generis & uero siue fortitudinem siue alias uirtutes concer/
Maiorum. nunt, omnia percensere non inclinatur animus,
 intempestiua prolixitas orationi huic nostri accres/
καθ' ἰσρ- cat. Quae uero iam antea scientibus commo/
θωσις. & dant, ut reminiscantur adue memoriam reuocent
καρπέλι- et ignorantibus auditu iucundissima et pulcherima
ψις. multumq; emulationis habent. Prolixitatis, om/
 nisq; tedium ac tristitiae expertia sunt: haec summam
Ratio pra- dicere periculum faciam. Tales enim in presentia
teritionis. ciuium generis, & Maiores & patres & eorum
 cognomina

DEMONSTRATIVI GEN. 73

cognomina et appellationes per successionem tenentes. quibus à sua quisq; familia tribuq; discernitur, nemini unquã neq; barbaro neq; græco iniuriam intulere. Verum erga omnes hoïes honesti, boni, imò et iustissimi semper esse decernebāt. Hostem à patrijs mœnibus & agro repellentes, se suosq; defendendo, & multas & præclaras res gesserunt. Etenim Amazonū exercitum, qui in fines nostros ingruerat, ad eò superauerunt, ut extra Phasin fluuiū planè eijcerent. Eumolpi præterea & multorum aliorum expeditionem, nedum ex propria domo sed ex aliorum Græcorum regione protruderent. Quos qui ante nos ad occidentum solem habitauerunt omnes, neque sustinuerunt, neque prohibere ab incursione & uictoria potuerunt. Adhæc & libero / rum Herculis, qui alios tamen seruauit illi maiores nostri seruatores nominati sunt, quã do ad hanc regionē supplices uenerunt Eury / sthei iram declinantes. Ac præter hæc omnia et pleraq; alia et multa præclara facinora, nõ permiserunt, ut legitimis defunctorū iustis iniuria fieret, Quando septē illos apud Thebas

σωαθηροισμός .
 ηὐ πολυσωδτε
 τον.

Excitat simul & attentū efficit auditorē de integro.

Reiteratio laudis maiorum abusiuitia. a c

Res gestæ maioriū a

Præclara maioriū facinora speciatim enumerat. c

De Adraſteo aduersum Thebanos priore & posteriore bellis Staius in Thebaide, & Pindarus passim.

Proposit

K tumulo

PARADIGMA

Creon Thebano / tumulo cōdi uetaret Creon. Multis igitur, re
rū rex Mencecei bus clarè gestis (quas Poëta fabulis suis celes
filius, ut est apud brauerunt) omiſſis, horum tantum negotio/
Sophoclem in An rum memini, quorū adeò quodlibet pulchris
tigone. & multis honesti exemplis abundat. Vti cele

briores poëta ac iuxtà historici operum suo/
rum argumenta, res illorum gestas sibi de/
sumpserint. At enim quæ rerum gestarū pre/
stantia iam cōmcmoratis nihilo sunt inferiora
neq; tamē quia tempore uiciniora sunt, poëta
rum fabulis inseri uoluerint, ea iam nunc præ/
teribo. Verum ea quæ et à priscis ijsq; optimis
poëtis atque scriptoribus fide dignis tradita
comperimus, breuiter attingens nō omittam.

Quod proposuit Igitur illi ex uniuersa Asia ueniētem expedit
narrat. tionem, bis cum terra tum mari repulerunt,

f perq; priuata sua pericula communis Græciæ
salutis fuere autores. Et quanquam ab alijs

Cōparatio Maio/ quod iam dicturus sum, iam antea demonstra/
rum, qui contra tum sit, indignum tamen foret iusto ac merito
Xexem & eorū præconio priuare. Tanto enim ijs, qui apud
qui cōtra Troiam Troiam belligerati sunt, præstant, Quanto
pungnarunt tum illi ex tota Græcia optimates per decem
contines uonnos unam regionem imò unam
urbem

DE MONSTRATIVI GEN. 74

urbem obsidentes, egre tandem coeperunt. Hi uero nostri ex tota Epiro aduenientes, exercitum soli cum omnibus copijs suis subuersum nedum ulsi sunt: uerum etiā supplicio, pro reatu quo alij uim fecerant, multarunt. In ipsis insuper Graecis immodicam plura habendi cupiditatem, circumscribentemq; auaritiam prohibentes: quicquid periculorum contingeret pertulerunt. Iusto moderamine, si modo alicubi institutum esset, usq; ad hodiernā etatem, ad nostra usque tempora sese ipsi gubernantes. Ac nemo existimet, quia haec enumerauerim, me nihil habere, uel saltē dubitare, quid de quoque in praelio fusorum dicam. Nam si omnium minime adipisci potuissem honesta praecleara, quae adsciscerem argumenta, illorum tamen uirtus non paucas easq; pulchras res, quibus eos ad sidera tollam, succēturiat, quas facillimum sanē mihi fuerit cōnumerare.

Atqui constitui mecum Maiorum ipsorum, Quo consilio Maiorū res gestas moriā reuocatis, hac ratione demū illorū egre commemoret, uel gijis facinoribus orationē hāc adglutinare: Vt quaequomōdiū natura fuerunt congeneres, sic

A iusticia rebus
domi gestis.

προκατάληψις.
cum Digressione

Ratio προκατά
ληψις.

Propositio .i.
ὑπερβολὴ

PARADIGMA

Propositio. 2.

iuxta cōmunibus eos laudibus exornē. Ratus

Redditio. 2.

Redditio. 2. ut ex/
citetur qui ad fami-
liam cęsorum non
pertinent.

hęc & illis non ingrata futura imò nō parum
utrisq; placitura, si mutua uirtute nedum na-
tura uerū et præconijs cōmunicent. Nā et ope

A simili, quo diffi-
cultatem attentio-
nis indicat

repretium erat interim res ante antehac à ma-
ioribus gestas, præsentibus indicare, atq; eo
pacto, eos qui funus comitati sunt, et ad genus
horum nihil pertinent, nobis ut bene uellent

Applicatio similis
cum cęrogię

permouere. Si publice mihi commissū sit, ut
monumentū uel funebreis exequas sumptibus
pecuniarū, uel alijs quibusdam equestrum uel
gymnicorum certaminum spectaculis adori-
narem: Quāto hoc alacrius promptius & ex-
quisitius instituissem, tanto magis quę ad offi-
cium & decorum attinent fecisse iudicaret.

Amplificat à con-
trario.

Locus communis
de bonis corporis
& auditorū bene-
uolentia.

Ego uero ad hoc selectus, ut hos uiros oratio-
ne mea deprædicem, uehementer metuo, ne, si
non fauēteis auditores accepero, longe diuer-
sius atq; oporteat designem. Diuitiæ quidem,

uelocitas corporis, robur, aliq; his similia, su-
fficientes uoluptates & fructus suppetūt pos-

sidētibus, regnantq; in ipsis quibus affuerint,
uel inuidētibus alijs. Ipsa uerò orationum
& auditorū bene suadela auditorum beneuolentia indiget, qua

cum si

DEMONSTRATIVI GEN 75

cum si uel mediocriter quispiam dixerit, glori-
 am reportare, neq; non gratiã sibi acquirere
 potest. Citra hanc etiam si omnium sit prestan-
 tissimus dicendo, ab auditoribus tamen negli-
 gitur. Quum igitur non parum multa sint in
 promptu, quorum causa, qui in prelio deside-
 rati, tam preclara facinora gesserint, non im-
 merito laudãdi sint: Ambigo tamen proxime
 ipsorum opera ad motus, quodnã primo loco
 iamiam adducã. Etenim omnia uno tempore
 prestituta mihi, difficilem iudicioq; haud ex-
 primendam electionẽ relinquũt. Attamẽ cum
 efficere ordinem rerum conabor, qui fuit et
 eorum uita. Primum itaq; in omnibus illi pre-
 claris institutionis generibus fuerunt conspi-
 cui, per omneis etatis gradus sese honeste ex-
 ercitant, omnibus iuxta morigeri, neq; non
 gratum facientes, quibus conueniret. Nimi-
 rum parẽtibus, amicis, familiaribus. Prõinde
 memoria et maiorum et amicorũ eorundem,
 iorum. *scu uestigia illis præmõstraret, nullo non tem-
 pore subit, nõ parua imitandi cupiditate mul-
 ta quidem animis illorum suggerens, ad quæ
 propensissimos uideret, nec non præstantissi-*

διεξοδῶ

ἀπορία.

Ratio ἀπορίας.

Απυρρίλις etatis

educatione hone

sta et liberali

φαινασία.

Ab imitatione Ma

PARADIGMA

A uirilis etatis mos iam antea cognouisset, & intelligeret.
rebus gestis Vbi uirilis etatis robur accesserūt, nedum ci-
Gnome quæ ratio uibus indolem suam perspectā, uerum cunctis
nem reddit mani iuxta mortalibus reddiderunt. Est enim om-
festate indolis, nis uirtutis principiū quidē intellectus, finis
Σιακοτη. autem seu uirtutis cōsummatio, fortitudo. Et
 hoc sanè quid agendum exploratur, Illa uero
 quod agendū conseruatur, In qbus illi utrisq;

A circumstantia profecto excellētissimos præbuerūt sese. Nam
modi dilatat, quo si quod nasceretur cōmune cunctis periculum
modo sit manife Grecis, hi primi præuidebant sepeq; numero
stata denūcians. ad salutem suam omneis animarunt. **Quæ**

A candore et pie res, mentis erga patriā beneuolæ iudiciū est,
tate in patriam. et quæ simul ignorantia reliquorū ciuium ac-
συνυσία. cuset, qui uitio quodam quum facile possent, à
 republica periculū non arcerēt, ac talis animi
 symbolum, quod alia quidē imminetia peri-
 cula prænosceret, alia uero contēneret. **Quæ**
 re cum publicæ salutis causa morigeri, et quæ
 bonos uiros decēt peragere secū cogitassent,
 nullus priuatae prorsus iniurie memincent.

Aboni: fortune Sedenim alijs ducatu præstātes, omnia sua cu-
et corporis, quæ pide exhibuerūt: nempe corpora, pecunias et
in patriā impen- socios, ad conflictus tandem experimentū ue-
derunt. nere, ubi neq; uitæ suæ quidem pepercerunt.

DEMONSTRATIVI GEN. 76

Ac necessariò sanè bellicus euentus se ita ge/ φιλοπάτριδ' es
rit, ut si quando prælium cõmittatur, alij suc/ παρρησία
cũbant, alij uictoria obtenta superstites mane Laus inexpecta/
ant. Nec hic prætermittã, qum sententiã me/ τα, παρὰ λόγον.
am libere proferã. Videtur mihi qui in ambo cum præpositio/
rum acie oppetiere mortẽ, nequaquã uicti esse, ne.
quin potius apud utrosq; uicisse. Nam qui in γνώμῃ Epipho/
prælijs alium uicerit ac incolumis permãserit, nematica, qua ne
Deũ benignitati hoc acceptũ referre iudica cessarũ belli euen/
tur. Porro quisquis in sua fortiter pugnãs sta/ tum declarat.
tiõẽ perstitit, fecisse existimatur quantũ in se
erat, quod fortẽ uirũ decebat, eiusq; anĩus & Prolat à cõtrario
scopus eò inclinãrat, ut hostiles copias funde Mortẽ non obes/
ret. Quod si quis mortali stirpe prognatus, se uictoria:
ea belli fortũa fato suo perfunctus, quod homi Finis & scopus
ni cõtingere solet, perpeffus est. Nõnne ani/ in acie dimicãdo
mo & infracto et inuicto aduersum hostes oc occumbentium
subuerũt? Arbitror enim & eius esse benefi
cij, quod hostes regionẽ nostrã nõ inuaserint, Confirmatio ar/
incurfiones nullas fecerint, præter ipsam ho/ gumenti
stium imprudentiã, mentisq; et consilij inopi/ g
am, horũ uirtutem causam fuisse. Nam cum uiritim antehac, qui
tum cum illis cõmiserant, periculum uirũ nostrarũ fecissent, uo/
luere denuo suos amicos et familiares ad belligerandũ nostris cũ
incitare, & cõstituerent qui cogitarẽt nõ dissimilib. ingenijs cos

PARADIGMA

Ab isto foedere. occururos, parumq; splendidum fore decus,
 eandem, quæ suis antea contigerat: fortunam
 referre. Cuius rei haud obscurū indicium est,
 ictum de pace foedus. Demirantibus enim nos
 bis fortitudinem in prælio fuorum, non licet
 προκατάλυσις. ueriores et meliores facte pacis occasionem
 per Communicatiōnem. & causam assignare. Opinor etiā, si quis eos
 in acie stantes, interrogauerit, num existit
 Ciues sua uirtute ment suis uirtutibus, uel insperata & ardua
 et in dolo fortes fu quadam fortuna suiue ducis arte, audacia &
 isse, non ducis seu animo factum, quod strenue sese gesserint in
 fortunæ impulsu prælio, neminem adeo imprudentem ac teme
 Conclusio uirtutis ciuium cum pa rarium fore, qui gestis per illos rebus audeat
 renesi ad æmulationem erga uiuentis. & sunt, pro diuino arbitratu, illis finem uitæ
 tes. nobisq; pugnae dedit: eorum exēplo dignum
 Alia προκατάλυσις uel præocupatio, cum trās animari. Quod uero dux hostiū superauerit
 latiore culpæ, quod hos, qui in hoc instructi erant, ut fortissime
 ciues isti obierint hos iuuarent, aliquot cum è nostris, tum socio
 in eos, qui auxilio rum copijs merito quispiā accusauerit. Quod
 non uenerant. si aliquis inquam est mortalium, qui propter
 rea The

DEMONSTRATIV GEN. 77

rea Thebanos in iudicium uocandos pu / Reiteratio eiusdē
 tet, quibus hoc demandatum erat, ut hic non μετασάσεως seu
 segnes essent: Nōne aliquot cum ē nostris translationis cū
 tum ex illis haud iniuria sunt accusādi? Qui indignatione ad/
 accepta ui, cui animus inuictus foret, & qui uersus ignauiam
 nullam hosti uictoriæ occasionem daret, qui ducū qui suppeti
 nihil periculi detrectaret, cui par etiam ad as ferre debuerūt
 glorie cupiditatē studiū nullo tamen horum Ducum ignauis
 recte, adeoq; cum laude sunt usi. Sed hæc & exaggeratio.

alia, ut quisque secū iudicauerit, sic aestiman/ μεσασις.

tur. Quod uerò cunctis hodie uiuentibus in

h

bonum cessit, & salutis causa extitit, id nimi
 rum est, quod tota Græciæ libertas istorū ciui

um animis seruabatur. Postquam ergo fatū προδιόρθωσις
 nobis illos ademit, nemo cæterorum ho/ ὑπερβολή.

stibus restitit. Absit autem inuidia dicto preoccupat Hip/

Nam si quis huiusmodi ciuium Græciæ erbolens

animam fuisse dicat, omnino uerum narrare

mibi uidetur. Simul enim & horum spiri

tus à proprijs discessere corporibus & Gre

ciæ dignitas, neq; non autoritas sublata est.

Ingenti fortasse hic excessu uidebimur uti

edisserendum tamen. ut enim si quis ē

consistenti mundo lumen eximat, laboriosa

DEMONSTRATIVI GEN.

Comparatione iuxtaq; difficilis reliqua sit futura uita: sic his
amplificat. uiris interemptis, omnis (qua antea ac fulserunt Graeci) claritudo in tenebras et multam

Quur fortes exti incelebritatem incidit. Et cum multarū rerū
terint qua Demo causa fortes & magnanimi fuerunt, potissimū
cratias stu diosi, tamen reipub. nomine, non minim. an uirtuti
& ολιγαρχίας operam impendēre. Siquidem in paucorum
hostes fuerint. manu constituta potestas, timorem quidem ciuibus inquit, sed reuerentiam non cōmendat.

Oligarchicæ reip Hinc belli periculis imminentibus, sese unus
qualis status. quisq; facile seruat, ut qui sciat, si dominos

Democratiae qua suos uel muneribus uel quouis alio commer
lis forma. tio placauerit: & si turpissima designet, parū

Digreditur ad Liu opprobrij per ceteram sibi etatem fore. At
dem reipu. Demo uerò in Democratia res se longe secus habet.

craticæ. Vbi multa, & honesta & iusta sancita consi
περροσία in rep stant: quæ prudentem ac patrie suæ beneuolū

Democra. regnat lum apprehendere ac firmiter tenere oportet
Iusticiæ. Hic neque libertatem loquendi ex ueritate

Amor uirtutis. pendentem, uerum indicando auertere licet.
 Nec fieri potest, ut omnes ijs, qui turpe quid

dam admiserint, in gratiam reconcilientur.

Nec ibi duntaxat uerè opprobrium obijciens uel recitans contristat delinquentem:

Enim

Enimuerò & hoc permolestum est, esse qui tametsi nihil blasphemii dixerint, ipsi alium tamen dicentem talia nedum libenter audiant sed uoluptatem inde capiant. Quæ omnia timentes nostri: merito propter insequentum opprobriorum ignominia, imminens ab hostibus periculum sustinuerunt, mortemq; pulchram potius optârunt, quàm turpem uitam. In quibus igitur cuncti hi ciues nostri eniterint ut præclaram & honestam mortem opterent hucusq; dicta sunt. Nimirum genus educatio, honorum studiorum, honestorumq; conatum consuetudo, candidus illorum erga rempub. affectus. Quæ autem per suam quenq; tribu admonuerint forteis esse, ea iam commemorabo. Norant omnes Erechthide suum sibi principem cognomine Erechthea pro tum regionis tum patriæ salute suas ipsius filias quas Hiacinthidas uocant, manifeste præq; oculis apparenti morti impêdiffe. Quare turpe arbitrabantur si is qui ab immortalibus genus duceret omnia ut patriæ libertatem tueretur fecisset, ipsi uerò plures uideantur estimare mortale corpus suum, quàm immortalens

Magnanimitas

Odiu ignauie & uitioru in Democrazia.

ὑπερβατον.

Tantus est candor in Democrazia, ut neq; ij ferantur qui alioru detractatione oblectentur.

ἀνλιθεσις.

ἀνακεφαλαιωσις argumetoru laudis.

Transitus cum propositione.

Quibus exemplis permoti sint ad fortiter pro patria occumbendu

g

PARADIGMA

Theſeos ut pri^{us} immortalē gloriam. Non ignorabant Aegi-
mū per uicos ha^{ere} de Theſea Aegei filium, qui p^{ri}imum urbi &
bitantes in urbē reipublica cum formam tum nomen dedit.
redegere & alia Difficile igitur putabant illius prodere inſti-
praſclara geſſerit tutum mori; potius maluerunt quā ea diſ-
eſt apud Iſocratē ſoluta urbe apud Græcos uitam ducere, ubi
in Helene Enco- animæ ſuæ amantes uideantur. Acceperunt
mio.

Pandionida, quomodo Progne et Philomela

Pandionis gnate Tereza puniuerint, q̄d iſtis

Pandionida à pan uim fecera. Nō hoc enim ſibi pulchrū reban-

K

tur neq; commodum, niſi congenerem illis

animū habere iudicarentur erga Græciæ ho-

ſtes, per quos Græciæ iniuriā inferri animad-

Leonteus unā cū uerterent. Audiuerant Leontide memoris

Neoptolemo 40 prodituri, de principis ſui Leonis filiabus,

nauiū dux ad Iliū quod ſeſe ipſe uictimā tradiderint ciuibus pro

proſectus eſt, ad patriā. Quum igitur mulieres ille tanto robo

quem ſors Leonti re predictæ fuiſſent, indecorum adeoq; turpe

de generis ſui ori putabant ſe uiros illis inferiores atq; imbecil-

ginē reſerunt. De liores uideri. Meminerant Acamantide uer-

hoc apud Home/ ſum Homeri, quibus Acamantem obſeruandā

rum in catalogo matrem Troiam nauigaſſe dicit. Quomodo

nauium. ergo illi non quiduis periculorum ſubirent,

ut proprios parentes ſuos omnes conſerua-

rent. Nec

DEMONSTRATIVI GEN. 79

rent. Nec Oënidæ latuit Semele Cadmi Celeusio principi
 filia Oëneus cuius gnatum in hoc funere no/ inscripta.
 minare indecorū fuerit, è quo Oëneus pro/
 genitus, Vnde Oenidæ propagati. Qui dum Semeles & Iouis
 commune utrique urbiū periculū immineret filius est Bacch/
 pro utraq; fortiter certandum iudicarint. Nō us, cuius Oëneus
 ignorabant Cecropidæ principem suum par rex unde Oënidæ
 tim quod Draco esset, partim quod homo di
 ceretur, non aliam ob causam, quàm quòd in l
 tellectu adsimilaretur homini, fortitudine ue
 rò Draconi. Cogitabant ergò conuenire sibi
 ut se tantis dignos maioribus præstaret. Re/ m
 cordabantur Hippothoontidæ nuptias Alo
 pes, ex quibus Hippothoon in lucē est editus,
 ducemq; illū suū cognitū tenebāt. Quæ, quia
 minime sunt obscura, decoro hoc temporis in
 seruiens lubēs prætermitto. Decere putabant
 igitur se illis nō indigna facere uideri, Nō fu/
 giebat Aiacydes, quod Ajax recusatis sibi pri
 mis belli ornāmētis, adeoq; primatu armis ni
 mirū Achillis infelicē potius uitā delegerit.
 Proinde quando diuinū fatū alij primas ad iu
 dicaret, mori pulchrū existimabāt ne qd indi
 gnū sese pateretur. Nō obliti erant Antiochi/
 de Antiochi principis sui, qui Herculis filius

opes & Neptuni
filius traditur, un
de generis sui son
tē Hippothonti
de ducunt.

Aiacide ab Aiace
Salaminio Teal/
monis filio cuius
fatum Sophocles
in Aiace *μαστυο*
φῶρα tractat.

Antiochis tribus
seu familia à duce
Antiocho Hercu
lis filio.

Confutatio qua
consolatur ami
cos qui ob defun
ctos lugent
à commodis forti
ter pro patria di
micantes conse
quentib.

A publico hono
re.

erat Existimârūt itaq; uel dignā tantis gene
ris sui autoribus uitam ducere, uel pulchram
per uulnera mortē subire. Miserales hic
sunt horum familiares, adeoq; ad eos proprie
pertinentes, modo superstites, tantis orbati
uiris & à multa illorum & amabili consuetu
dine atq; commertio seiuncti. Omnia item pa
tria negotia desolata & lachrimis & luctu
plena. Enimuerò dij immortales iusta qua
dam ratione primū promodico tempore mul
tum relinquūt, celebritatem pariter & glori
am planè inmarcesibilem, neque ulla etate
flaccidum futuram qua horum liberi beati &
foelices scribentur, parentes caesorum conspi
cui facti ex publico alentur, luctui suo consola
tionem horum celebritate adhibentes. Præ
rea aegritudine uacantes mœrorisq; expertes
qui uiuunt ciues & corpora & animos corū
qui in præsentia funebri celebrantur pompa,
magno honore prosequūtur, & ingenti præ
conio pro lege illis debita, uenerantur. Quos
enim uniuersa patria publice tumulo condit,
quiq; sibi publicas laudes consequuntur, quo
rum desiderio nedum cognati & ciues, imò

DEMONSTRATIVI GEN. 80

tota uel Græcia colluget: Quomodo tales non foelices dici conueniet? Quos haud inu/ A beatitudine & ria quisquam superis dijs adseffores factos ad immortalitate. firmârit, ut qui eundē ordinem cum bonis uir/ & uirtute præclaris iam olim fâto suo per *περιετὰ ληψίς* functis in beatorū insulis obtineant. Nō quod aliquis eos illic uisos nobis retulerit: sed quod eos, uiuentes dignos putauerimus cœlestibus honoribus, opinionis nostræ uaticinio et oraculo freti, arbitremur illic tales honores adipisci. Est fortasse difficile præsentē oratione alia præoccupat/ calamitatem leuare, periculū tamen faciundū tio, uel *προσπερ* si quomodo ad res quæ consolentur animum *γασία*. uertere queam. Huiusmodi enim uiros et è ta Consolatio cum libus alijs parentibus nimirū et natos et pro/ propositione à/ pagatos, discrimina honestius atq; præclarius *νακεφαλαίως* ceteris pertulisse uideri, quī non decorū est? *ως* omni item fortunæ fuisse expositos, cunctam eiusdē aleā explorasse, quī nō pulchrū? Siqui Ratio propositio dem hæc illis plurimū ornamenti & honoris nis. acquirunt, quandoquidē uniuersæ reipub. & cunctis mortalibus maximā præclara illorū facinora pariant celebritatē. Difficile quidē pa obiectio. tri et matri charissimis liberis orbari à quibus

senectutis

PARADIGMA

Obiectio Senectutis cōmeatus erat expectandus. Præ/
 Dilutio à contra clarum autem & honestatis plenum nūquam
 rio utile & hone conflaccescētes honores & memoriam uirtus
 stum continens. tis publicam eos posse cognoscere eosq; sacrif/
 Antithesis uel ob dicari dignos. Mœsticia plenū orpianos re
 iectio listos, patre in pralio fuso, pulchrū uerò est,
 Dilutio per ἀντιδύσας πένθος. patrem splendoris & uirtutis hereditatē adit/
 à causa tristitie re. Atq; huius tristicie Deum, cui omnes ho/
 & preconij. mines in hanc lucem editos cedere necessum,
 Peroratio breuis autorem deprehendemus. Quod preconia &
 ἀποσποφῆν clu- Vos luctu, & legitimis, quemadmodum par
 dens orationem. est, peractis : abite.
 Sic Thucydides
 .inz. funebre ora
 tionē cludit. Iam
 postquā suos quis
 que necessarios
 deplorastis, disce
 dite.

ORATIONIS FVNE/
 BRIS DEMOS/
 THENIS
 FINIS.

SCHOLIA IN ORATIONE MSz
DEMOSTHENIS IOAN/
NIS LONICERI.

O Rithya regina Amazonum, quum resciret
per Atheniensium principem Thesea soror
em Hypolyten raptam bellū Atheniensibus intulit.
Iustinus.

b Amazonum exercitus. Amazones ab à priua
tiua particula et mazos mamma. De his est apud Iu
stinum libro. 2. Et Paulum Orosium lib. 1. cap. 15
Et in Pindaricis Enarrationibus

c Phasis clarissimus Ponti amnis oppidum in fau
cibus sui nominis continens. Pli. lib. 6. cap. 4. Ex
Europa igitur in Scythie Cappadotiam et ultra in
Themistidiam regionem sunt fugatae.

d Eumolpus Neptuni filius Thracum dux Attic
cam inuasit. Isocrates in Panegyrico et Panathena
ico. Thraces enim cum Neptuni filio Eumolpo in re
gionē nostram inuaserunt, qui cum Erichtheo de
urbe contendit. Neptunum ante Mineruam ipsam
occupasse adfirmans.

e Eurystheus Herculis liberos insectans, Athe
nienses ad quos confugerant, inuadit, à quibus tur
piter & uictus & captus est, ut est apud Isocratem
in Panegyrico & Panathenaico.

f Bellum aduersus Xerxen Persarum regem gestum intelligit, hic 70. millia de regno armauerat trecenta millia de auxilijs, ut non immerito proditum sit flumina ab exercitu eius siccata. Græciamq; omnem uix exercitum eius capere potuisse. Hunc Græci terra mariq; circa Salaminem Nauium decies centū millia habuisse fertur. Nullæ serè maiores usquam copię leguntur, neq; uspiã tam fœde uictæ. Sed proditio Themistoclis in causa fuit, & ignauiæ Xerxis. $\kappa\alpha\iota\ \tau\omicron\tau\omicron\delta\ \theta\epsilon\omicron\upsilon\ \delta\epsilon\lambda\upsilon\mu\alpha$ de hoc Isocrates Panegyrico. Iustinus. Herodotus. 8. Orosius. lib. 2.

g Fructus & præmia eorū qui uitã patriæ fortiter aduersum hostes pugnando impenderunt. Argumētatur autem à coniectura. Vel quantum commoditatis ad patriam promanãrit è ciuium & obitu & infractione moriendi pro patria animo.

h A pauore hostium. porrò hostiū puissillanimitatem & Atticorū uirtutem è pacis sancitis conditionibus colligit

i Redit ad ciuium præconia, et parta per illos patriæ beneficia. Libertatē Græciæ penes istorū uitam stetisse cum magna uiuētium ignominia. (Simul.) Probatio laudis hyperbolice quanquam ueritas etiam ipsissima esse uideatur.

k Exemplis principum & Maiorum, unde decem

IN ORAT. FVNEBREM.

tribus, in quas Athenæ diuise fuerunt (ut est uidere apud Aristophanici Pluti interpretē) descenderūt: quorum uel erga patriam, uel suos pietatem, resq; strenuè & ferociter gestas breuiter recenset, ad uirtutem ciues accensos dicit. Erechtheus Pandionis Athenarū regis filius ab hoc tribus Atticæ Erechthia descendit, hinc etiam Erechthidæ Erechthei nepotes, ut Stephanus autor.

L Dione Atheniensium rege, qui filiam suam Prognen in uxorem Tereo dedit, ex qua ille Ityn filium sustulit, hic cum precibus uxoris sororem Philomelam adduceret in itinere eam cōpreßit, & linguam ne facinus proderet abscidit. Progne igitur indignata filium Ityn iugulatum Tereo epulādum apponit, ut est apud Ouid. .6. Huius fabulæ insignis est usus apud Basilium Epistola Celeusio principi inscripta.

m Cecropidæ à Cecrope Atheniensium rege dicuntur. huius tribus principē ac ducem producit Draconē. Hic egregius Atheniensū legislator fuit, geminæ ergo cum hic naturæ esse fingit: serpentine nimirū et humanæ. Hominē facit propter sanè prudentiā, quæ ceteris præminebat. Draconē uerò fortitudinis causa. Draco enim tanto robore pollet, ut cū Elephāto nō uereatur depugnare. Pli. li. 8. c. 12.

ENCOMIUM GRAECAE LIT-
RATURAE IOANNIS
LONICERI

Ei secretioris, ut de cuius, uiribus, in-
dole, partibus nihil constet, exponere
uirtutes, texere laudes, ornatissimi uiri
studiosissimi adolescentes, non dignum
tantummodo, uerum etiam necessarium planè fuerit
Rursum cunctis iam antea perspecta, ueluti incogni-
ta multis efferre praconijs, est ijs quibus haec iam
olim exploratissima, uisa sint, & nauseam mouere
& stomachum, in peculiari Eloquëtiae uirtute aures
permulceantur. aut noui & antea inauditi quiddam
in medium adferatur. Ego itaq; Graecae linguae En-
comium quàm breuissimū cantaturus, itidem onero
sus forsā ero & plerosq; orationis meae tedito gra-
uabo. Quando quidem haec quae sum dicturus, antea
in cōspectu adeoq; maxime cognita teneāt. Et quam
quam optarim ea me imbutum Eloquëtia, qua se Iso-
crates ornatū sentiebat, dum in Panegyrico, se, ni-
si ceteris suae aetatis Rhetoribus, meliora proferat,
cuiusuis reprehēsiōni et illusioni submittit, dum in-
quit. Nisi re digna dixero, & gloria mei ipsius ac-
tēpore (Quod nedum circa hāc nobis orationem,
uerum et circa totum uitae nostrae haftenus cursum
berue

breue admodū habui) lubeſ equidē nullam mihi ue-
 niam dari, uerum illuſionem atq; contemptum mihi
 obtingere. Nihil eſt enim quod non digne patiar, ſi
 nulla in re ceteris preſtans, tantas interim promiſ-
 ſiones faciā. talis tamq; magnifica Eloquētiæ uirtus
 et ſi mihi deſit, in ſpem tamē uenio, nōnihil me dictū-
 rum, quod arridere ſtudioſis debeat, q̄bus ardor &
 eſtuans impetus eſt, cum erga litteras tum pietatē.
 Et quia ſæpius laudes Pelasgorū literature cōcinue-
 rim, uarijs et multis argumētis cōmendarim, ut non
 mirum ſit, pauca ſuperreſſe, quæ antehac aliās Fri-
 burgi Briſgauie, alās Argentorati, aliās Marpurgi
 non attigerim: Vel pauca tamē, uel nihil eorum, qui-
 bus ſum antea uſus ante conſpectū ueſtrum omnium
 longe iucundiſſimū, ornatīſ. uiri, ſtudioſiſſimi ado-
 leſcentes ſtatuam. Quanquā quid diſcriminis, quid
 ſubeſſet periculi, ſi pulchra, ſi ſalubria, ſi iucūda, ſi
 commoda, ter ſæpiūſue iuxta Græcorū prouerbiū
 repeterem? Proinde non difficile quaſo uobis ui-
 deatur, arrectas mihi ueſtras aureis præbere, Dicā
 enim de magnitudine, præſtātia & neceſſitate græ-
 cæ literature, quæ nihil mea quidem ſentētia, uniuer-
 ſus terrarum orbis pulchrius, delectabilius & pre-
 tioſius uidit: neq; quicquam præclarum lucidiſſimi

ENCOMIUM

Solis lumen præstantius conspexit, unde tantæ com-
 moditates mortalium generi obuenant, quantas ne
 animo quidē cōcipere quisquā, tantū abest ut effari
 possit. Primū igitur, Nōne eam rem, ex qua cun-
 ctis perspicuus, cognitus, beatus reddare, ob quam
 passim prædiceris magnā esse putaueris, salubrē at-
 que decorā? Ea est enim artiū natura, is bonarū li-
 terarū genius, ea Musarū fœlicitas, ut suos alūnos,
 suos cultores, ad æthera, ad superna, ad Olympiū,
 non poëticū illum, sed ad cœlestia regna transferat.
 Plerique sunt studiosorū qui non aliud ex literis con-
 sequi cupiant, quā ut insigne sibi ornamentū, suis
 tandem uigilijs, laboribus, sudore, studijs, ingens
 decus, magnam laudem nanciscantur. Atq; hoc est
 calcar, quo summa semper ingenia, excellentissimi
 iuuenes ardētes, uoti sui sunt facti cōpotes. Hoc pri-
 mum omnium studiorū seminarium fuit. Ex hoc fonte,
 hoc laudis gloriæq; stimulo, tot poëtarū, Oratorum
 philosophorum copie, apud Græcos, Romanos, &
 apud quos non? prodierūt. Iste nobis stimulus, tot
 humane sapiētiae, industriæ, artificij, insignia monu-
 menta protulit, quæ hodieq; imò quādiu hic mun-
 dus duraturus est, nō sunt interitura. Hinc emulatio
 inter sese clarissimorū ingeniorū, quorū ex nōn pau-
 cis, duo

GRAECAE LITERATURAE

duo nunc paradigmatos uice sufficiant, Aeschynes
 et Demost. Nolo enim uos optimorum authorū re/
 censione, cum apud Græcos tum Latinos grauare,
 nimirum Homeri, Hesiodi, Theocriti, Aeschyli, So/
 phoclis, Euripidis, Aristophanis, Pindari, Cicero/
 nis, Virgilij, Horatij, Ouidij. Qui omnes laudis &
 uirtutis obtinendæ causa, dies noctesq; quo pacto
 summis scientiarū, & institutæ sibi rei auctibus cre/
 scerent, cogitauerunt. Nec inoportune illis ea sibi
 opinio ueluti Iouis tessera cecidit: Adepti sunt enim
 græcis literis maxime adiuti, cuius gratia insomneis
 sepe ducebant noctes. Et quotquot unquam frugi/
 ingenia florere, non potuere non rerū fastigijs (ut
 quibus non saxea, sed carnea pectora essent) cōmo/
 ueri, ad summa adspirare, pluribus et artium & uir/
 tutum suarum nomine perspicui fieri. Neque hic
 audiam socordes quorūdam occursum, qui uociferen/
 tur inter gentes talem uiguisse fastum, tantam intus/
 muisse superbiam, Christianorū iuuentutē d'is d'icē
 προσωπ & consimili mentis suæ cogitatione, abesse
 debere, nimirū alienissimā. Quos ego nō ita esse cen/
 sores cuperē: quum rectius & sanius hæc de re sen/
 tentiam, uel modica ueratri sumpta portione, ferre
 queant. Dicant quaeso mihi, quibus displicent,

Num sit fastus, num sit superbia, num sit peccatum,
 uirtutis amore rapi, accendi, inflāmari? Quid enim
 Deum immortalē aliud est, adolescentē arduis in re/
 bus eminentiore esse, ob quas à cunctis cōspiciatur,
 ut qui patriæ, reipublicæ, amicis, ciuibus prodesse
 possit, quàm uirtutis nomine insignē fieri se desylē
 rare? Nōne si literis clarius per ora passim uolites
 eruditorū, optimatum procerū, easq; propter eue/
 heris, commendaris, predicaris: pulchræ, honestæ,
 rei nomine bene audis? Tūne pulchrū et honestū à
 uirtute secludes? minime opinor nisi ratione prout
 sum uaces. Bonus in republica ciuis, quo noīe hoc
 sibi Epitheton Encomiasticon cōciliat quòd bonus
 uir appelletur, nōne morum uite suæ, uirtutisq;
 ratione? Sic eruditorū quēdam undiq; gentium co/
 gnitum esse, quo pacto contingit? literarum) sanè,
 (quæ & ipse cum uirtutes, tum uirtutum sunt do/
 etriccs.) gratia. Cicero Eloquentie latine pater ap/
 pellatur, Atheniensis Orator primas in Græcia ob/
 dicēdi uim obtinet, uterque non ob uitiorum, sed uir/
 tutū sanè causa, quibus excellentissimus, hic apud
 suos Romæ ciues, ille apud Athenis Areopagitas ui/
 xit. Prōinde nihil agunt, uanique uiligatores
 censendi sunt. Qui à Christiano puero, summas

rum rerum cupidinem, ad quam per literas & uirtutem accenduntur, adimunt. Fœlicem emulationem, qua adolescens alter alterum uincere studiosorum estu tentat. Beatum stimulum, quo pectus studiosi fungitur, ut ad summa conscendat, ut ad uera bona, quæ paucidinoscra, ut Satyricus ait, possunt, perueniat.

Porro ut redeam unde nostra deflexit oratio, Quid maius, quid antiquius, quid honestius græcæ literatura mihi dixeris? Hanc ubi penitus imbiberis, animi tui condideris penetrabilibus, quãto dii boni cruditionis et uirtutis thesauro cumulatior redderis? E græcæ linguæ præstantia, Romani studiorum suororum correxere dormitantiam. Ex hac lingua quicquid præclari, quicquid egregij Latium habet, petiuit, omnis generis poëmata, Rhetoricam philosophiam, ut Tusculanis Ciceronis & alijs eiusdem est uidere, quod ipsum Græca uel hodie nomina in omnibus planè disciplinis testantur. Discipulam græcæ linguæ latinam esse, uel hinc satis liqueret, nisi res ipsa unã cum tot, tantis, tamque uarijs Latine linguæ autoribus clamaret. Quòd Rhetorice, Heroica, Elegiaca, Tragica, Comica poëmata suæ, unde deductæ sint Romani patriæ, natiuam nõ

ENCOMIUM

exuerint uestem, prima non abiecerint nomina. Ut interim taceam, quod optimi quique Latinorum ex Graecis tales emerferint, quales & quanti iam nunc quidem cernuntur. Nonne Marcus Tullius ex Demosthene bene quantus quantus est, factus est? uel ipsius Quintilianus testimonio? Nonne Virgilius ex Homero, Hesiodo, Theocrito, summus inter Latinos poetarum non immerito habetur? Nonne Terentius ex Menandro potissimum, & alius suas in Romanum theatrum Comedias introduxit? Nonne Horatius ex Pindaro, Alcmane, Simonide, Ibyco, Alceo, Stesichoro, Bacchilide, Sapphone, Acolicam suam nobis Musam, adeoque Lyricen exhibuit. Nonne Ouidius Epistolas suas ex Homero, Musæo Apollonij Argonauticis, ut *μεταμορφωσις* omittam, idque genus alijs contexuit? Et hi & alij plerique graecæ linguae beneficio inclarissimos euasere. Oratores, poetas, philosophos, praeterque cunctis eruditis, æternius nomen, æterniorem sibi famam peperere. Quos uiros praestantissimos etsi paucissimis hodie datur imitari, nihil tamen prohibet, si cui nature dotes concesserint ad hoc fuerint, periculum imitandi facere. Summa sum

GRAECAE LITERATURAE

mis libenter permittemus, nobis uerò clarissimi uiri studioſ. iuuenes, hoc querendum eſt ut optimorum autorum ſaltem monumenta intelligamus, uti de ipſorum & noſtrorum temporum doctiſſimorum uirorum ſcriptis iudicare poſſimus. Quod nulli contingent unquam, niſi uel mediocrem græce lingue peritiam ſit naſtus. Nec exigitur à quoquã, ut ſe temere ſuperioribus parè fore credat. Neq; rurſum animus tibi deſpondendus, ſi eò peruenire non poſſis. Quandoquidem non cuiſibet, ut græcum adagium habet, adire Corinthum datur. Nam eſt aliquid, iuxta Venusinam muſam prodire tenus ſi non datur ultra. Huius literature igitur acceſſione, ſi per Græcos autores tutò circum uolitare queas nõnne ad ſydera ceu pennis te ſublatus putabis? Nõnne digna ergo tibi uidetur lingua cui operam naues? Nõnne honeſtum ſtudium? Fœlicia tempora quibus paſſim tanta Dei dona ſeſe obuia præbent? Fortunatas mentes, imò plene beatas, ac omni infortunij diuexatione uacantes, que tanta ſpiritus paraclæti ampliſſima chariſmata non adſpernantur. Hec de magnitudine

& excell

ENCOMIUM

et excellentia, paucis nunc de necessitate quaeso, uis
ornatissimi, adoloscētes studiosiſſ. percipite. Neces
sarium enim Graecae linguae studiū Christianis Epi
scopis, nemo est qui possit inficians ire. Nam hac
adeo habet opus Christi ouium pastor ut sine hac
Scripturam nō sit retenturus immaculatā, nec oues
suos conseruaturus integras. Compertum est nos
bis, quantas superioribus annis excitarint Trage/
dias Anabaptistae, sive ut ne quid asperius dicā con
scientie homines, quorum duces linguarum studijs
intumescunt, earumq; ut ipsi putant adminiculis,
sua parum pia dogmata stabilire arbitrantur, qui
tam stolidum uulgus, quā simplices parochos, fa
cile in sui admirationem pertraxere, si linguis, qua
rum isti sunt ignari, prodeant. Verum si coram gra
eci sermonis aliqua ex parte peritis controuersia fi
at, ueritas mutua collatione patescit, et error illorū
conuincitur. Tenetis memoria quomodo Catabap
tistarū quidam Coripheus, cum dictiunculae φῶ
imprudenter, ne imprudenter dicā lusserit. Aposto
li textum ad suum sensum minus dextre detorserit
citra tamen ruborem, ut sunt suae frontis homines.
Ipse his oculis meis uidi nouum Testamentum eius
dem germanicum, in quo uerba Coenae domini ex

Græco

Greco textu infœliciter dilaniato, dissectoq; ad suam opinionem inflexit, ut Christum Seruatorem animarum nostrarum, exemplū duntaxat morū uitæq; faceret. Et ne quis me in absentē facile inuchi posse cauilletur, ouilis uestris subijciā illum ipsū uerborū, ut intelligere falso uoluit, tenorē. Quū Christus ὁ σωτὴρ ἡμῶν inquit λάβετε φάγετε, τὸ ὄσι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμενον Hoc est accipite, edite, hoc est corpus meum quod pro uobis frangitur. Et rursū, λάβετε πίνετε τοῦ ὄσι ποτήριον τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυσόμενον. Hoc est, accipite, bibite, hoc est poculum, nouum testamentum in meo sanguine qui pro uobis effunditur. Hic, ut suam iste, quā falso in uerborū Christi calumnia excogitārat, opinionem confirmaret, lacerauit in hunc modum contextus structurā. Hoc est corpus meum quod uobis praefrangitur. (Licet nunc mihi sic loqui, germanice enim ista suo ita libro adscripserat) Et iterum hoc est poculum. &c. quod uobis praeffunditur, uel ut ita dicam, & repropinatur. Tmesin uidelicet fecit, dum praepositionē ὑπὲρ ad participia κλάμενον ἐκχυσόμενον retulit, contra omnium Grecorum rationem imò & Latinorum, qui in oratione laxa Tmesin nunquam prorsus

E N C O M I V M .

prorsus admittūt. Nō ergo bone uir, Sectionē Schē
 ma illud poētīcā, in Euangelista facies, Enimuerō
 ex Demosthene, Homero, Aristophane, Sophocle,
 et quibuscuq; tandē Græcis siue latinis Tmeses pro
 feras. Nec τὴν ὑπὲρ αὐτὸ κλώμενον καὶ τὸ ἐκχυ
 νόμενον, reclamante Pronomine interposito ὑμῶν
 referas. Hic semidoctulus aliquis addubitare facile
 queat, imō demirari tantā in Græcis literis Anaba
 ptista eruditionē. Ceterū qui robur aliquod in iisdē
 fecerit, ἀνιδρωτὶ quod aiunt, istam Scripturæ de/
 prauationem arguere potest. Tales taliumq; similes
 uanorū hominū errores, ac Scripturæ subuersionē
 intelligere, uindicareq; potest, qui Græcā linguam
 sibi familiārē reddiderit. Atque hæc lingua propter
 reā cuius Christianorū carior esse debet quod Chri
 stus suam uoluntatem, suam diuinam clementiā salu
 tem, liberationem, dulcissimas ἐπεὶ γελίτες, adeoq;
 Testamentum in eam nobis inuoluerit, in ea per
 Apostolos suos memoriæ prodiderit. Quot fuerit
 non multis retro annis obscurissimi noui Testa
 menti loci, quos nemo Theologorum ferē consequi
 potuit, ob græcæ literaturæ inscientiam? Quam de
 spectus, bone Deus, diuus Paulus iacebat? quam di
 scriptus quàm mutilus erat, priusquā ex Græcia in
 stauraretur

GRAECAE LITERATURAE.

stauraretur? Quantumuis aut uel Latinos uel Germanos Bibliorum interpretes in promptu habeas, et iucundior tamen, fecundior, planior et limpidior tibi ex ipso graeco textu intellectus promanat, perinde ac ex ipso fonte, aqua hausta gratior est, atque ex ipsis desumpta riuulis. Noueris etiam aduersus satanã eũ constantius dimicari posse, qui tibi interdũ in Scriptura difficilioribus locis, et in quibus aliquid quod ad salutẽ, ad pietatẽ ad fidem attineat sitũ est, suggerere potest, si linguarũ sis ignarus. Fortasse in Graeco alius sensus est. Forsan Hebraei non sic legunt. Quibus tentationibus locum non relinquit, qui studijs linguarũ sese dedicat. Proinde maximẽ necessaria est graeca literatura, cũ ad haereses conuellendas, tũ ad genuinũ noui Testamenti sensũ eruendũ Geminus Scripturae sensus, te uerbi Dei, diuinẽq; uoluntatis certũ facit. Ea certitudo te Christo tuo coniunctiorem constituit. Christo coniunctior redditus, ueram & sempiternam scelicitate, thesaurum incomparabilem es nactus. Magnos hodie sese arbitrantur, ac ueluti numinum uice colendos, qui principibus sunt à consilijs, quibus & regũ & Principum colloquijs interesse datur. Hic quã inflatur, quòd Iouem aulicum accedere interdum
 ipiss

possit? Neque tamen frustra, Nam ut Horatius inquit: Principibus placuisse uiris non ultima laus est. Atq; hanc sibi foelicitatē, uel magno mercatur. Hic uerò studiosi iuuenes, longe maior foelicitas est proposita, ut nisi planè stertere uolueritis, tamq; uobis expositā beatitudinē negligere, in ipsi summi regis aulam, in penetralia ingredi possitis, dum græca lingue beneficio, cum Christo, cunctorum principum principe, colloqui uobis datur, eius uerba in ea lingua, qua ab Apostolis sunt cōscripta audire, legere, sonare. Principum huius seculi fauor, ut omnia mūdana, instabilis, incertus, fallax est. Tui altissimi principis Christi uerbum, fauor, clemētia, rata, firma, uera, aeterna, infallibilia sunt. Hoc uerbū hunc fauorem, græca lingue ope plenius et uberius impetrare potestis. Cui Christo si placetis, Quem si cordibus uestris inclusum gesseritis, longe aliam foelicitatem, quā qui principū aulis uersantur, estis adepti. Harmonides apud Lucianum, cum à Timotheo preceptore suo, in Musica optime fuisset institutus inq; clarissimum tibicinē euasisset, interrogauit Timotheū, quo pacto perinde ac ipse, omnibus cognitus fieret, omniū ore predicaretur, perq; totā Græciam celebrior haberetur, responsum ille tale dedit.

Si inquit paucis Musices peritissimis tete adiunxeris, usq; fueris probatus, protenus per omnem Graecam conspicuus eris. Nam qui à summis prædicantur, eius statim præconium, uulgo quoq; innotescit. Consimile ad modū uobis suadeo studiosi iuuenes, si magni cupitis fieri, Christum, eiusq; uerbum amplectimini, tum omnes angeli, oēs prophetae, omnes Deo dilecti, in aduentu eius gloriosissimo, uos agnoscent, uos charos habebūt, eterno, adeoq; indissolubili uerae amicitiae et dilectionis uinculo. Iam ut Christū penitus cognoscatis, ipsius uoluntate intimius cernatis, graeca lingua uobis auxilio erit, opē suppeditabit, manū porriget: Quare à tam sancto quam necessario uobis studio, si quis uos deterreat, eum hostē salutis uestrae, et inimicū Christi arbitramini.

Nec est quod quisquā longam temporis moram, qua discendis graecis literis eum occupatū esse oporteat, causetur: Non enim opus est decennio, seu lustro, adeoq; pluribus annis, ut olim, Sophistarū regno stante, ubi uix aliquot annorū decadibus, summo labore, maximis uigilijs, quisquā discebat, quod dediscendum erat. Et quanquam adolescenti longa tēpore opus sit, donec in latina lingua robur faciat.

Hic tamē multo secus usu uenit. Nam non multis ita

M mensibus

DE VERBO

mensibus, fundamenta huius linguae iacere potes, quibus iactis, facilius paulatim aditus, ubi continuo te usu (sine quo nihil in ulla unquam disciplina rite perficitur) exercitaueris, uel ad quosuis tibi fuerit auctores.

Enimvero quibus ignaua segnisque ad literas mens, qui plus in cute molliter curanda laborant, quam in animo exornando student, Quid inquit mihi Graeca intantum ad sidera euehis? Latinis aurem dumtaxat accomodabo, quibus si foelicem operam nauarome satis putauero fortunatum, magnum, suspiciendum. Atque quur hoc ita putem, fidelis mihi in causa est monitor Iuuenalis, qui sic ait.

Turpe magis nostris nescire latine.

Latinis conuersor, ualeant ergo, Graeca, Cui ego Bona uerba quaeso, Ne ita siue Tragico siue grandiloquo intumesceas ore. Nam ut concedam interim te recte, quum tamen id ineptissime facias, eam Satyrici sententiam adducere, nihil aduersum nos pugnet. Si enim rudis plane asinus sis, ut nihil omnino intelligas, satius quidem est, te latinarum literarum nouisse aliquid, quam nihil: Nam Graeca sine latina lingua affectare non potes. At uero introspecte Satyram, tum uidebis, quod minime graecam literaturam

damnet,

damnet: sed quod ab usum potius reprobet Iuuenalis
 Quòd Thusca nimirum puella turpiter amatori suo
 grece ad blandiatur, *Ἰων ἡγεύων*. Plerique hodie
 cum uerbo, tum Euangelio Iesu Christi fœde abu-
 tuntur, propterea Verbum Dei non redditur in ef-
 ficax, non perdit decorem, pulchritudinem et ueri-
 tatem suam. Thusca puella Græcas uoces in re flagi-
 tiosa usurpat, propterea ne Græcam linguam reij-
 cias? Quòd si nobis ob omnis generis uarios poë-
 tas Græcos, Rhetores, philosophos, Theologos,
 iurconsultos, Medicos, dare operã huic literature,
 Christi tamen regis & Seruatoris nostri amore ille-
 ctum huic te discipline submitti par est. Nec dum
 græcas uobis literas extollo, ad easq; inuito He-
 bræas & Latinas uilipendo, Quis enim adeo stupi-
 dus, ut nesciat, parum aliquem uel in Hebræa uel
 Græca linguis effecturum, qui latina negligat. Latī-
 na & Græca ita sunt inter sese connexæ literæ, ut
 hæc citra illas nō sint absolute, nequaquam sint per-
 fectæ. Sanctam Ebræorum linguam, quis ignorat
 adeò necessariam, ut sine hac quantūlibet eruditus
 uel in Græca uel Latina linguis sibi uisus aliquis,
 haud quaquam Theologus esse possit. Mosē enim
 prophetas adeoq; uetus Instrumētum qua ratione

DE VERBO

quæso intelliget? Verum quum in hisce disciplinis
 nō parum multi sint uobis clarissimi uiri, huiusmodi
 studiorum ipsos quotidie auditis buccinatores, dili-
 gentissimosq; præceptores. Habetis enim, præter
 excellentissimos Theologie, Iuris prudētiae Medici-
 nae professores, in omni artium genere insignes do-
 ctiores, quos hic nominari, modestia illorū non sinit.
 Qui omnes illustrissimi Principis nostri munificen-
 tia, in salutem, commoditatem, decus, ornāmētum,
 cum uestri, tum totius patriæ, studiosi iuuenes fo-
 uentur. Felices uos, si horum eruditione, diligētia,
 institutione, fide, rite utamini. Sed clepsydra
 aquam amittens iubet, ne uos diutius detineam.

Græce itaque literature magnitudinem, digni-
 tatem, præstantiā & necessitatē audistis. Eam uos
 omni eruditionis genere ornatiores reddere, iter ad
 astra, ad Scripturam, ad Verbum Dei patefacere, cit-
 tra hanc hodie neminem eruditum haberi posse.
 Vos oblatam uobis oportunitatē alacriter arripite
 adolescentes, senectuti uestre haud contemnendum
 uaticum comparaturi, imò animis uestris incompar-
 abiles delicias conciliaturi, animo uestro perpēden-
 tes occasionem esse celerem, capillatam frontem cal-
 uumq; gerere occipitium. Sin quisquam grandæuis
 ad Græca

ad Græca elemēta sibi descēdere turpe putat, Cato/
nem à Cicerone ideo laudari norit, Quòd in senectus
te iam canus, græcas literas cum summa laude didis
cerit. De mea in uos fide atq; diligentia, nihil dubi
tetis. Nam ita me Græca, uolentibus superis, tradid
turū spero, ut quiuis breui, sese ipse, hac in lin
gua, modo non oscitanter eidem in
cumbat, dirigere possit.

CANDIDO LECTORI

Salutem.

O Bjcietur hic mihi, quod hebræa quod græcæ
Demegorie meæ intersuerim, ostentādi grat
tia. Demosthenem uerò & Ciceronem orationibus
suis nunquam peregrina inimicuisse. Cui responsum
esto. Primum Christianis hominibus linguarum stu
dia nequāq; peregrina censenda sunt, quod Christi
gratiam et Euangelion ipsum in se contineant. deis
de nouerint, apud Christianam scholam, in qua lin
guæ florere debebant, me dicere. Postremo
argumenti naturā intueatur, tum repe
riet laudabile esse, ut in omnibus
depredicetur Christus linguis.

De uerbo

DE VERBO INCAR
NATO.

Nvllis ego uiribus dicendi fretus, nulla etiam
ostendandi ratione ductus, magnifice domi
ne Rector, humanissimi professores, studiosissimi
adoloscentes, huc ante longe iucundissimã uestram
coronam prodij, Sed amore unigeniti Dei filij Iesu
Christi, uerbi incarnati permotus demegoriã quan
dam, si non ita concinnam & elegantem, ueram ta
men, & ab omni fucō alienam, & gratiam Dei &
incarnati uerbi mysterium, paucis ob oculos ponen
tem habere in animum duxi. Non ut uos patres me
os omni eruditionis genere, & spiritus mysteriorũ
scientia insignes doceam, quibus ea quæ sim dictu
rũs haud quaquã sunt incognita, Sed ut me & pue
ros, ad pueri Iesu Seruatoris nostri amorem, chari
tatem, et dilectionem, si quomodo possim, inuitem
Non ego quidem sed ipse filius potius Dei, qui om
nem hominem in hunc erumnosum mundum ueni
entem illuminat. Christiani sumus Christianum
hic est, sit Christo gratia, gymnasiũ, quur ergo pu
deat quẽquam Christi sui dicere sæpius laudes, pro
mulgare encomia? Et quanquam & in templo &
& hic pueri Iesu multis sit hactenus diuulgata pre
conijs

conijs natiuitas, cum per optimos Ecclesiastes,
 tum doctissimos uiros, nullis tamen unquam se-
 culis satis digne tam ineffabilis, tam omnem carnis
 cogitationem atq; rationem exuperans, & angelis,
 & hominibus incomprehensibilis filij Dei incarna-
 tio, uel euehi laudibus, uel tractari uerbis potest. Ec-
 quis hic sibi non ferreã uocem, non centum ora, non
 centum linguas poscat, ut eo decentius magnificen-
 tiusq; tanta dei arcana, tanta Sacramenta à condito
 uero ad ipsius usq; pueri Iesu ex uirgine in mūdum
 natiuitatem atq; progenerationē abscondita prolo-
 quatur? At enim humiles Christi Iesu cunas, præ-
 sepem ipsam introsipientes in spem uenimus, haud
 aspurnaturum paruulum Christum uel exiguam ex
 humili animo profectam oratiunculam, nec uota no-
 stra, quibus ipsum semper plurimi facere, ut par est,
 studemus, reiecturū, Qui Orientis Sacerdotes ter-
 restria nempe munera adferentes, ipse cunctorū pre-
 ciosorum munerū & creator & possessor, non re-
 pulit. Atq; ne non teneatis, quo sit usq; ratis nostra
 nauigatura, duo presenti demegoria, fauente Chri-
 sto incarnato, agemus. Primum natiuitatis ipsius
 historiã paucis retexemus, Deinde quid nobis per
 pueri Iesu incarnationē donatum sit, explicabimus.

DE VERBO

Interim uos oēs oratos uolo, ut æquos iudices agatis, omnia enim ad Christi & gloriam et laudem amplificandam à me dicentur. Sin, qui sunt qui secus interpretabuntur hanc nostram concionem, equidem nihil moror, dūmodo patris Iesu Christi misericordiam, & filij eius regnū quibus potero uiribus prædicabo. Atque hoc dum ago, tu Christe fili Dei, qui cum summa huius mundi leticia & non minimo tripudio natus es, hodieq; filius Dei, filius es hominis factus. Tu queso fragilē carinam nostram dirige, ne in tuis enarrandis mysterijs fluctuet, ne à uero scopo, hoc est à te ipso, aueratur, utq; per tuā clementiam, qua cunctis miseris peccatoribus præsto es, ad suum portum tutò reuertatur. Nascitur igitur Christus rex à patribus atq; prophetis promissus, ac filius Dei humanā carnem induit, in Bethlehem Iudæum quū Cæsar Augustus censum exigit ab uniuersis Romano imperio subditis Iudæis, Infans fascijs inuolutus in præsepe reponitur, in stabulo diuersorij. Angelus pastoribus natum regem annūciat. Pastores iuxta uerbum angeli in Bethlehem comperiunt natum infantem. Oritur stella orientis sapientibus atque sacerdotibus, quæ illis Christum natum seruatorem præmonstrat, ipsisq; ad diuersoriū usq;

in quo

in quo residebat, ducatum prestitit. Cui auro, thure,
 re, myrrha litant, suam erga ipsum contestantes fi-
 dem. Hæc diuina diuini pueri incarnati historia est.
 In qua non leuiter prætereundum. Quòd sub cen-
 su Augusti Christus natus sit. Nihil enim spiritus
 paracletus in diuinis literis nequicquã posteris man-
 dauit. Nam cum liber esset populus, ab Abrahami
 usq; aduenturi regis tempora, ipsiq; promissus es-
 set, tum mittendus Silo, Emanucl, atq; adeo Messis
 as cum confractum esset scepterum, quum ei adem-
 pta libertas, ablatumq; regnum. Iudæa iam tum ad
 Romanorũ redacta manum, subiugataq;. Christus
 è uirgine Maria nascitur, ut animaduertent pro-
 phetiarũ de Christo uëturo completionẽ iam factã:
 præ uarios enim scripture locos hoc ita futurũ præ-
 dictum erat, inter quos, ut hebdomadas danielicis
 Mose uaticiniũ, & nomina Messie omittam, non
 infimæ autoritatis locus est diui Iacob patriarchæ
 Genesis quadragesimo nono dum inquit, moribun-
 dus ad filium suum Iehuda

יְהוֹרָה אֶתְּרָה יוֹרֹד אֶתִּיד יִרְדַּ בְּעֶרְתָּ
 אֹבֵד יִשְׁתַּחֲוֶה לִּבְנֵי אֲבִיד : אֶרֶ
 אֲרִירָה יְהוֹרָה בּוֹשְׁתָּה בְּנֵי עֲלִית בְּרַע

DE VERBO

רַבֵּץ בְּאֵרֶיךָ וּבְלִבּוֹא מִי יִקְוּמוֹנֵי : לֹא
 יִסּוּר שֶׁבֶט מִיְהוּדָה מִחֶסֶק מִבֵּין ר
 רָגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַר
 עַמּוּם : אֶסְרִי לְאַפֵּן עֵוֶה וְלִשְׂרֻקָה
 בְּנֵי אֲהֻנּוֹ בְּכֶסֶם בֵּינָן לְבוֹשֵׁי וּבְכֶסֶם ע
 עֹנְבִים סוֹהַח : הַבְּלִילִי עֵינַיִם מִיָּוֶן
 וְלִכֵּן שְׁנַיִם מִחֶלֶב :

Cui filij sui benedictioni, & future potentie uaticin-
 nium de Christi seruatoris aduentu interserit.
 Quam diu duraturum sit iudaicum regnum predi-
 cens. Iude secuturam uim atq; magnificentiã uatici-
 natur, dum ait: Iuda tu, laudabunt te fratres tui.
 Manus tua super ceruicem inimicorum tuorum.
 Adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda.
 Ad prædam fili mi ascendisti, Quieuit ac dormi-
 uit perinde ac leo, & quasi læna quis suscitabit
 eum? Regni durationem exprimit, dum de Mes-
 sie tẽpore, quo erat nasciturus, hunc admodum sub-
 ijcit. Non discedet sceptrum à Iuda neq; dux à pedi-
 bus eius usq; dum uenerit Silo, & ipsi auscultabunt
 populi. Ligans ad uineam pullũ suum, et ad uitem
 fili mi

fili mi asinam suam. Lauabit in uino indumentum
 suum & in sanguine uuarū pallium suum. Pulchri-
 tudo oculorum eius super uinum, & albor dentium
 super lac. Nōne enī hic apertissime spiritus sanctus
 per os Iacob tempus futuri Christi nostri predixit
 Christus ergo sub censu Augusti nascitur ut et Iu-
 dai scirent, completa esse scripturam demissione
 Messie, ipsiq; insalutē suam natum regem et Serua-
 torē agnoscerent, atq; hæc ad nostri institutionem
 prodita sunt, ut sciremus Deum & redemptorem
 nostrū non esse talem, quales sunt dii gentium. Qui
 præter meram uanitatem, ludum, fabulam, inania
 spectra, & opera manium humanarum nihil sunt.
 Qui ut nihil promittere, sic ne præstare quidē quic-
 quam boni possunt. Porrò dum Christus filius dei
 homo natus in præsepe reconditur, qui cunctorum
 principum, regum, et dominus et creator per quem
 deus cuncta condidit ac gubernauit, dum in stabu-
 lum iumentorum, ut omnium in terris miserimus,
 calamitosissimus & maxime derelictus reponitur,
 nobis miseris peccatoribus consolationem præbet,
 ut & mirius & æquius feramus arumnas, paupertate-
 tem, & nullum non tribulationis genus, quo in hoc
 deplorata mundo adfligimur. Quem enim Christi
anorum

DE VERBO

anorū torqueat egre paupertas, dum Seruatorem suum, regem filium Dei et uirginis Mariae perspicit uilibus pannis inuolutum, in praesepe repositum ?

O magnum Sacramentum, o ingens mysterium, filium aeterni Dei humana carne, atq; adeò homine uestitum, hominem factum et summa paupertate ab ipsis uite suae primordijs pressum. Quam paupertatem in carne sua semper ad crucem usq; secū circumtulit. Nam ut ipse ait comitatus cuidam, uulpes foueas habent, aues q; coeli nidos, filio autem hominis non est quo reclinare possit caput suum. Adfligeris miseria, angustijs, laboribus, cogita te Christo tuo non esse meliorem. Sed Christum tuum roga ut tibi det, quo patienti animo ferre angustias queas. Per uarias enim pressuras nos Christi cōformes factos coelorum regnum ingredi necessum est. Reges et principes liberorum suorum Natalicia regalibus conuijs, ludis circensibus, spectaculis publicis, gymnics certaminibus celebrant, tonitruis, quae bombardis cient, gaudiū suum testantes. Hic uerò summi et aeterni Dei sumus et aeternus filius homo factus in praesepe collocatur, misera et paupere nobis specie in hunc mundū generatur, imbellis pueri forma conspicitur in praesepe iumentorum, ut sciret

emus mitem & placidum nobis fore eum regem, ad quem nobis nō intercluderetur aditus, à quo omnis Superbia, omnis fastus longissime abesset. Interim tamen non citra ingens gaudiū Natalicia eius transiguntur, tametsi enim ab hominibus, ab indigenis, à ciuibus, à populo dei, Iudeis, neglecta iaceant, cœlestibus tamen signis magnifica redduntur. Superbena enim angelorū multitudine tanti regis partus innotescit. Præterea stella illa, qua Orientis Magi et ad Hierosolyma sciscitatum natū regem: deinde in Bethlehem usq; perducuntur, ut ipsa statim natiuitate indicaret Deus opt. filium suum nedum ad Iudeos, quorū de sanguine secundū carnem propagatus erat, Sed ad omnes etiam gentes pertinere. Salutem non circumcisionis tantum, sed preputij etiam esse. Quid enim admirabilius, quàm regem ipsum à suis ciuibus, à sua republica negligi, ignorari, nihil ferè curari, & à gentium interim & infidelium sapientibus uisitari, honorari, magnificariq;. Beatos magos quibus hæc stella illuxit, fœlices illos sapientes quibus datum est Christum natū, puerum illum nobis datum adorare? Qui si non reges fuere, merito tamen plerisque huius terræ regibus anteferendi. Fortunatos sacerdotes, quos Christus in hunc mundum

DE VERBO

*dū ueniens illuminauit, ac stella propria ad sese usq̄s
 ac cersuit. Quo facto & Iudæi stupent, & Herodes
 mæret, ac fateri tandē coguntur illi in Bethlehẽm
 Iuda nasciturum regem. Noc uerò in fide nostro so/
 lidamur, & nobis per clementiã Magis exhibitam
 illuxisse Christi & gratiam & misericordiam. Hæc
 de historia Natalicium Christi, quo de tempore mit/
 tendi Silo, natiuitatis eius cū tenui apparatu, tum
 super ecclestibus miraculis et signis nonnulla protis/
 limus. Nunc paucis quid nobis commodarit Christi
 incarnatio, quidue boni ex ea nobis promanarit au/
 diemus. Pactolum auriferum esse fluuium ex natura
 historia tenemus, Rhenū aurum continere nos Rhe/
 ni ferè accole nedum credimus, sed quotidianis ex/
 perimentis nobis compertum est. Atqui quid mihi
 conducit dum neq̄; Pactoli aurum neq̄; Rheni in me
 um usum planè non ueniat? Non dissimilem admo/
 dum me nihil prorsum iuuat scire uerbum carnem
 factum esse, si ignorem quantum id mihi com/
 moditatis attulerit. Quantum igitur fructus Christi
 incarnatio præbeat ex Esaia diuinissimo propheta
 planū sit, is enī apertissime recenset dū, inquit, Par/
 uulus natus est nobis & filius datus est nobis, cuius
 imperium*

imperium super humerū eius. Quo loco spiritu do-
 mini imbutus uates primum paruulum natum adse-
 rit, quò unigenitum filium Dei incarnatum intellis-
 git. At id parum profuisset nobis, nisi nostri causa
 & ob nostram mortalium salutem contigisset, qua-
 re ut nihil ambigeremus, nostri tantummodo causa
 hoc est, cunctorum credentium filium Dei unicum
 hominem factū esse, adiecit. Nobis puer natus est,
 nobis filius datus est. Quantum amoris pignus. De-
 us pater mortalibus nobis creaturis suis relinquit,
 dum filium suum nobis dedit, ut ei per illum recon-
 ciliaremur? Cæciores sunt proh dolor mentes no-
 stre, quàm ut tantam beneficentiam considerare
 queant. Quis enim est principū in terris qui filium
 suum, quem unicum habeat, pro amico ad mortem
 usq; tradat? Et ille æternus Deus nos misellos uer-
 miculos tam caros habuit, ut filium suum pro nobis
 cui tamen inimici omnes natura eramus, impertiret
 Et quur tam ingrati sumus ad eò ineffabili dei cle-
 mentie qui tam incomparabili nos κειμήλιω dono-
 uit, nempe unigenito filio suo ut noster esset, ut illo
 nos aduersus peccatum, mundum, Satanam, et mor-
 tem armaremus, ut illum patri, si quando propter
 nostra pecca succenseret, ostenderemus. Huius se-
 culi

DE VERBO

culi primores atq; optimates amicis & hospitibus
 suis se digna munuscula dono dant, ut aureas phia-
 las, equos, insignes canes, aurum, argentum, pretio-
 sos lapides, aromata. Hic uero Silo & Emanuel no-
 ster cunctis Smaragdis, Saphiris, gagatibus, Smar-
 rinthis, aromatis, phialis, & quibusq; nobilissimis
 uasis, uel uestimētis pretiosior est, adeo ut ne digna
 sint talia terrena xeniola, quibus cum tātus rex con-
 ferri debeat. Qui enim hunc Christū filium dei ha-
 bet omnia possidet, nihil illi dceat, omnium est opus
 lentissimus. Secū enim diuitias omnes huius terræ
 copias exuperantes, ubicunq; est Christus adfert.
 Croesus, Midas, Cyrus, mendicabula sunt, huic op-
 positi regi. Solomon omnium regum qui unquā flo-
 ruere & ditissimus & sapientissimus huius regis
 nati respectu pauper est parumq; prudens. Constat
 ergo tanta nos bona per Christum natum consecua-
 tos, quanta in nullius mortalium cor penetrare poss-
 sint. Atq; hoc ita sese habere scripturæ adhuc testi-
 monio breuiter cōprobabimus. Hasce nanq; opes,
 tātam foelicitatē per Christum nobis partam Iacob
 patriarcha præmonstrat, & uaticinatur dum ait.
 Ligans ad uineam pullum suum & ad uitem fili mi
 asinam suam. Lauabit in uino indumentum suum,

Et in sanguine uuarum palliū suum. Quibus uerbis tantam temporibus Christi (quem illic Silo appellat) abundantiam, tantas diuitias adsuturas spiritus paracletus prædixit, ut uini tanta sit copia prouentura, ut pro nihilo ferè sit reputandum. Ideo etiam eum spiritus sanctus Silo appellat, quod perinde est ac si græce dicas ἀφθόνοιο, latine abundantium.

Quare queso Abundantium scriptura Christum nominat? Ideo haud dubie, quod summas diuitias, maximam uim facultatum secum Christus esset allaturus. Fœlicissima tempora, fœcūdisimam terram, in qua præ nimia ubertate atq; superfluitate uinum adeo abundet, ut uel iumentis depascēda prebeantur et uites et uineæ, utq; merum aquæ loco uestibus purgandis lauandisq; adhibeatur. Hic uero spiritua libus oculis opus est, ne, si iudeorum exemplo ratio cinemur, in puero adeoq; filio Dei offendamur, ne animæ nostræ scandalū ponatur. Nam et illi, quum hæc nondum completa secundum carnem uideant, Messia uenisse obstinate pernegant. Nos uero Christiani, quorum mentibus Christus ille filius Dei illuxit, quorum corda puer ille gratiæ, misericordiæ, et benignitatis suæ radijs illustrauit, et credimus (sit Christo gloria) et quibus datum est, intelligi

DE VERBO

imus, alij perfectius, alij imbecillius, Neque ut increduli facile labefactamur. Scimus enim eam Antithesin in Christo puero nobis nato & filio nobis dato propositam esse: nimirum summam miseriam & summas diuitias. Oculi autem carnis hic facile (quæ est illorum cæcitas) impingunt. Quis enim tantas facultates, quis τὸ τῆς ἀναλθεϊῶς κέρως in cunis, in præsepiti cui infans Christus impositus est querat? Atqui beati oculi, qui hæc uident, beatæ mētes, quæ hæc perspiciunt. Ecce enim summa deitas, in seruili schemate latitat, summa beatitudo in abiectissimi, et miserrimi infantuli specie delitescit, maxime copia in summa inopia, altissimus coelorum terræq; dominus in despectissimo loco, in imbecilla infantis natura, in hominis habitu occultatur, opulentissimus & maximus rex in humilimo puero cōtegitur. O diuinum consiliū, o reconditum diuinæ clementiæ arcanum, quàm pauci sunt, qui hoc ex animo secum reputent. Enimvero cōsiderant hoc, quorū animis lux illa, quæ Christus est lucet, ut Magis hodie præfulsit. Hi enim intellexere, abstrusam in humili forma potentiā, intellexit Anna, intellexit Symeon, intellexerunt omnes prophætæ, intelligunt hodie in Christum sincere credentes, & quotquot unquam seruati

I N C A R N A T O

seruati sunt, hoc ipsum uiderūt. Christus enim herē
 & hodie, ipse & in secula, ut Epistola ad Hebræos
 testatur. Vagit quidem Christus in cunis, in præ-
 sepi sua, sed interim diuina maiestas in eo conclusa
 recubat. Semper in hac terra, & in ipsa demū cruce
 miserrimus apparuit, sed ille ipse per miseras istas
 & crucem, & ad afflictiones suas, æternum nobis re-
 gnum peperit, ac dominatum suum nunquam inter-
 riturum auspiciatus est. Quod si in hisce huius uitæ
 nostræ calamitatibus ab eo uiui & facultatum om-
 nium copiam acciperemus, essemus quidem hic qua-
 dantenus beati, ceterum si nobiscum simul casura
 esset ea fortuna. Quid queso nobis prodesset? Spir-
 itus ergo oculis intuenta sunt bona, contemplanda
 sunt opes, per filium nobis natum, nobis, hoc est,
 in nostri sempiternam salutem, subministrata, abun-
 deq; cōmunicata. Hinc ab eodē Esaiā Imanuel, hoc
 est nobiscū Deus appellatur, Quo nomine pulchre
 utraq; natura, per nobiscū humana, per uocem De-
 us diuina exprimitur. Hinc & ab eodē uate magni
 consilij angelus, deus fortis, princeps pacis, pater
 futuri seculi appellatur. Quid maius, quid antiqui-
 us in cœlis, pelago, terra, aëre uē à deo clementissi-

DE VERBO

mō nobis dari potuit, quam ille carissimus eius filius, & ipse deus existens? Hic deus hoc uerbum Dei patris nos in se credentes in alias creaturas transformat, & filios dei facit, ut Ioānes testatur. Dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Nos ergo filios dei fieri & fratres & coheredes Christi, per fidem sine ullis nostris meritis, sine ullis nostris pecunijs, est pullū ad uineam ligare, est asinam ad uitam iungere, est indumentū in uino lauare, est palliū in sanguine uuarū humectare. Est q̄ cum gudio de fontibus saluatoris haurire, est q̄ sine ere sine argento mercari, iuxta uatem. Venite mercamini sine argento &c. Quum ergo tanta foelicitatem, tamq̄ grandia nullis uerbis explicanda bona per puerum illum nobis natum obtinuerimus, non iniuria debitis cum laudibus euehemus, gratos nos eius beneficijs exhibentes illiq̄ talem concinentes ευχαριστιαν.

Σοι μεγαλλω φερομεν χαριω ουδ̄ θεος ασερο
 καῑ γης η̄ πόντου, τ̄οτε πολῡ μεδ̄λων (πικ̄τᾱ
 ὅτῑ μ̄εν ῡψισοῡ παρεπεμψας̄ διευρο̄ θρονοισ̄.
 παρθενοῡ εις̄ κόλπους̄ ῡιᾱ μιωγενη̄.

Ἰς̄ κ̄νον̄ γε̄ λαβ̄ων̄ καθαροῦ̄ μεμ̄ ἀφ̄ ἁματῑ &
 ἄντ̄ &.

Σαρκ̄

Σαρκ' ἀνθρωπείνῃ, ἀλλὰ κενού μιν ἄρει.
 Ἡ πατρὸς βουλὴ ῥ' ἐν πράγματι ἐγένετο δὲ
 Χριστοσεβῆς λυβροῦ, ἐξ ἑρέβους τ' ἀφελῆν
 Τωῦ καὶ σαῖς δυνεργεσίαις γλυκύνεται ἰησοῦ
 Ἐκ θυμοῦ πολλῶν ἐυλογίαν τε φάμεν.

Ὡς ἀλαθῶς γὰρ σαρκωθῆς λυβρόσσο κόσμον
 Ἐν πάσῃ κακίᾳ τόν γε φθάρεντα προτοῦ.
 Ὡς ἢ μετέρον δ' εὐμεῖδα βίον σὺ χρίσῃ κυβέρνα.
 Σὸν λόγον ἐχέουσας σὴν τε βροτοῖσι πνοῆν

Hoc est,

Dicimus hinc igitur magnas pater optime grates.

Conuexos orbis sydera quicq; facis.

Omnipotens quoq; regnator qui nubila condis.

Atq; tuo sudum numine dulce refers.

Aetheræis quod misisti de sedibus ipse

Virginis in gremium pignora chara tibi.

Sumeret humanam puro de sanguine carnem

Qua nos ex barathri faucibus eriperet

Vt nos seruaret mortali corpore Christus

Mortali cinxisti schemate magne Deus

Ac dignis adeò uehimus te laudibus almi.

Clara patris soboles Christe perenne decus

Tu miseris gentes omnem ac mundum exhilarasti

Emanuel toto clarus in orbe micans.

DE VERBO

Ergo salutamus regem fratremq; patremq;
Quod nobis genitus, factus es atq; puer.
Teq; manet decus, imperium uictoria Christe
Ob benefacta, quibus nos miseratus habes.

Vnanimi simul assiduo te corde precamur,

(Nec detrectabis pro bonitate tua)

Mentibus ut nostris accendas lampada amoris

Quo pariter iuncti stemus ubiq; tibi.

Quo modo igitur Christus in hunc mundum natus
sit, Et quantum ex eius natiuitate commodi perceperimus: nimirū quod filij Dei & fratres nati regis facti simus, paucis pro temporis ratione demonstrauimus. Reliquū est ut et in carne nostra Seruatoris nostri incarnatio luceat, hoc est ut uere ex pardis, lupis, leonibus, agni et oues iuxta prophetā siamus. à puero nato cicures redditi dirigamur, ac mansuescantus, ut peccatorum sordibus, & peccatrice uita seposita, Christum & Christo dignam uitam adsumamus, & alter alterum mutuo amore ac dilectione prosequamur. Quod filius ille Dei incarnatus Christus Iesus ita sedit.

Quomodo

QVOMODO DICENDI RATIO
uel orationis œconomia facile deprehendatur.

P Rincipio breuibus ceu lincis quibusdam siue *ἰσθμοῖς*.
notis Orationum partes sunt obseruandæ. Id Duces col-
quod ex historicorum Demegorijs haud est difficile piarum sua
factu. Vbi enim ipsum Orationis corpus è breuibus rum Cyrus
huiusmodi Concionibus animaduertitur, tum in O/ cōmonefū /
lymbiacis Demosthenis & prolixioribus Cicero/ cit ut forti/
nis orationibus minori iuxta negotio, silū & cardo ter hostiū a
perspicitur orationis. nias petāt.

De Parecbasi seu digressione & Amplificatio
ne, in iudiciali genere tractabitur.

CONCIO CYRI PERSARVM
regis è secundo Pædiæ Xenophontis.

Onsyderans ego carissimi duces mei, uos lentiā sibi
armis ita instructos, ipsisq; animis tam conciliat.
egre apparatus, tanq̄ manus cum hoste 1. A fortitis
cōserturos. Animaduertens iuxta eos qui uos comi/ dine.
tantur perinde armatos quasi iam in acie proxime 2. Præocci
hostem ordinati forent metui, ne si pauci et à sociali patio.
manu deserti stetis, cū nō parū multis hostiū copijs 3. Nō arma
dimicaturi, patiamini quicq̄ aduersi 1. Proinde coy/ sed uitā ho/
pora quidē humana possidētes haudquaq̄ culpanda stium petē/
uenite 2. Armauiorū similia nostris erūt 3. At no/ dam ἐπαυ
stra uirtutis opus est illorū animas à nobis attingi. ὀφθαλμοῖς ἔ.

4 Confuta
tionis loco
gnomen ad
nectit.

4. Et quur non sollicitè uos animem? Siquidè egre
gij principis est, non ipsum tantummodo strenuum
esse: ceterum & subditorum suorum huiusmodi ger
ere curam, qua bene & fœliciter omnia illis succ
cedant.

SCHOLION.

HAC breuissima Cyri Persæ oratiuncula uis
dere licet paucis ueluti notulis deliberatiuæ
generis προτροπή. Et si enim Hermogenis sent
tentia sit Demegoriam partibus constare duabus
ἐπιτιμήσει καὶ παραμυθία. hoc est: Increpa
tione & consolatione. Sæpe tamen in prolixioribus
Demegorijs, generis consultatorij orationem inte
gram rhetorico planè artificio conscriptã uidere
est. Neq; tamen per Epitimesin & παραμυθίαν
ipsa orationis œconomia secluditur. Et hæc τῆ ἐπι
τιμήσει Concio uacat, nisi quis metum Cyri, pro
increpatione interpretetur. Breuis quidem est Con
cio. Cyrus enim rex in conspectu ducum, ut regem
decebat, amplitudinè breuiter perorauit. Exordiu,
Narratio, Confirmatio, Refutatio insunt huic de
megorie, ut paulò ante indicatum. Confirmationē
duobus duntaxat locis à possibili, & iusto absoluit.
A possibili, dum inquit: Arma ipsorum nostris simi
lia erunt.

lia erunt. A iusto per Correctionem, dum ait: At no-
stre uirtutis opus est &c. Epilogū seu perorationē
omittit. Quandoquidem succincta hæc adhortatio
recens in animis ducum adhærescebat, neq; tam su-
bito ex eorum ipsorum dilabi memoria poterat.

Est & Aristophanici chori in Ranis hoc genus
oratiuncula: dum hortatur Aeschylum & Euripi-
dem, ut altiora quædam de rebus Tragicis disserāt.
Illic enim exordium à rei difficultate & magnitu-
dine, quo attentos auditores reddit, sumit. Postea
proponit difficile discerni posse, uter alteri prestat,
quandoquidem peræque fortiter alter alteri occur-
rat. Cui subiūgit Statum causæ, per Isæpologíā.
Rationem enim argumento adhortationis propo-
nit. Postea subiungit statum causæ, ut subtilius de
rebus suis disputent. Ratio præcedens, qua persuas-
det est huiusmodi. Nam multe sunt nobis eruditio-
nis uestre alia principia & ingressus. Refutationem
deinde statim attexit: Præoccupatione sinistram
de spectatorum inscitia opinionem, ex poetarū ani-
mis auerruncans. *ὑποτροπή* est apud Pindarum
quoq; in 3. Pythiorū Ode. Supplicat enim pro ex-
torri Demophilo, ut in patriam suam recipiatur.

DEHORTATIONIS BREVE PA

Athenien / radigma. Est apud Xenophontem in 2.
ses ab inte / de Græcorum rebus gestis.

stino bello, CONCIO CLEOCRITI

et civili cla / Mysterum præconis.

clade reuo / **V**IRI ciues, quid 1. nos abigitis? quid leto da
cat. Atten / re uultis. 2 qui nulla unquã in re iniuriy uo
tos et bene bis fuimus, nihil unquam damni dedimus, eandem
uolos red- autem uobiscum religionem sectati sumus, eadẽ uo
dit dum ci / biscum sacra fecimus, pulcherrima festa celebraui
ues & ui / mus, unã & saltauimus, festa uobiscũ ac theatra sa
ros, appel- nẽ acceßimus, cõmitones uestri. Sepenumero uo
lat, roboris biscum cõmuni, pro cõmuni amborũ & salute &
enim et for libertate pericula cum terra tum mari perpeßi. Cui
titudãis no rei fidele testimonium, dij paterni & materni. Co
mine prædi gnati, affines et socij dicere possunt. 3 His omnibus
cantur, ui pleriq; nostrum inter nos cõmunicamus, & deos et
rorũ uoca. homines uenerantes. 4 Proinde in patriã uestram
a Narratio delinquere desistite: 5 nec impijssimis Triginta ob
2 Confir / temperate, & qui priuati lucri gratia ferẽ plures A
m. uio, qua theniensium octo mensibus occiderunt, quã omnes
multa con / Peloponnesij decem annis belligerãtes. 7 Quumq;
genit ab in / liceret nobis in pace in Repub. uitam & spiritũ du
uisto, à be / cere, isti omnium longe turpißimum & difficilimũ
reficijs, & & in i. uissimum inuisißimumq; dijs & hominibus
bellum,

CONCIO CLEOCRITI.

bellū, quo inter nos mutuo ciues depugnemus exhi mutua fami
bēt. 8 Atqui bene quidem nouistis, eos qui à nobis liaritate.
hac in clade occubuerunt mortem, nedum uestro, 3 Argumen
sed omni nostro etiam non modico luctu, non pau tum cōre-
cis lachrymis deploratos esse. xvoj.

ALIUD ARGUMENTVM. 4 Epilo

CVM Respub. Atheniēsum, libertate antea. gus confis
gaudens, Triginta tyrannorum libidine op mationis.
preſſa iacret, ac Triginta in optimos quosq; grassa 5 Status hu
rentur, Theramenesq; bonus uir unus ē Triginta ius contio
Critie odio eſſet miſerrime & iniquiſſime interem nis.
ptus: oritur ſeditio aduerſum illos quantumcunque 6 Ratio cū
potentes. Ciues in Piræa confluunt, ubi hoſtilibus. auxeſi cri
animis & armis conſiſtantur, ſeſeq; mutua cæde fa delitatis tri
tigant, clade peracta, Cleocritus à partibus deficien ginta uirū
tium à triginta, hanc orationem habuit, qua à mu & compa
tua ſtrage diſſidentes reuocat, orans ne triginta Ty ratione-
rannorum libidini atq; ſcuitie obſecundātes in mu. 7 Confu
tua uiſcera ferrum ſtringant. tatio.

De genere

8 Purgatio. Se non letari mutua ſuorum ciuium
cæde, ut quos non modica charitate proſequantur.

DE GENERE IUDICIALI.

In genere iudicali est Criticæ scelerati Tyranni Teramenem bonum uirum Accusatio, ac Theramenis defensio, in. 2. εΜΥΝΩΔΥ. Deinde in. 7. Rerum ab Grecis gestarum est accusatio Thebanorum in eos qui Euphronem occiderant. Et Apologia unius, ex ijs qui Euphronem neci dederant. Salustij & Ciceronis criminationes. At quid opus est hic uerrinas Ciceronis plerasq; philippicas Demosthenicas item non paucas nominare, quas omneis orationes per sese quisq; iudicare haud difficulter poterit, si sese dicendi primum satis præceptis munierit, ac crebro & sedulo in clarissimorum oratorum utriusq; linguæ monumentis uersatus fuerit. Hodie uerò dii boni paucissimis datur umbram uel Demosthenis uel Ciceronis sequi, quod aliud nostris temporibus imperiū, alia sint secula. Olim inquit Cicero qui Citharedi fieri non poterant, in aulicos euadebant: Sic qui Oratores esse nō possent Iurisconsulti efficiebantur. Eratq; longe splendidior oratoris, quam iuris prudentis functio. Nostris temporibus eloquentia planè contemnitur. Et iurisconsulti libenter patiuntur sibi honorem ab Cicero ne tribui, ut ædes suas pro ciuitatis oraculo habeamus.

mus. Enimuero ut bonis disciplinis, et uaria rerum cognitione sint perspicui, id uerò prorsum nihil faciunt. Quanquam reperiantur etiam hodie Iuris consulti doctissimi, qui & ingenuis disciplinis sint egregie exculti, et responsis principum atq; edictis pratorum, adeoq; Ro. imperij decretis mirifice imbuti. Peruenit hodie uetus oratorum consuetudo ad concionatores, qui sacra docent. A foro & senatu est omnis eloquentia exclusa. Sunt tamen inter ecclesiastas, qui audacter Eloquentiam adspernantur putantes satis sibi esse, si queant modo loqui. Atq; utinam suæ loquentiæ non nimium tribuerent, minus enim sanguinis flueret, minus etiam turbarum suscitaretur. Haud est iniqua Euripidis sententia. Simplex ueritatis sermo, nec eget multis fucis. At hæc simplicitas & ille ipse ueri sermonis et candor & nitor, citra eloquentiæ peculiarem gratiam enunciari non potest. Non pauci nostrum quum primum literarũ dulcedinem gustauimus eas deserere cogimur, rerum penuria acti. Satis ergò hodie fuit, Maiorum nostrorum, & summorum in arte dicendi uirorum, ingenium, dotes & uirtutes admirari, quas nobis imitari dum non licet inspicere saltem

DE GENERE IUDICIALI.

saltē permittitur. Concionatores hodie Demosthe-
 nis & Ciceronis locum obtinent, & recte quidem
 par est enim ut res omnium præclarissima, honestis-
 simam simul functionem occupet, qua diuulgetur.
 Verum paucissimi agnoscunt, quanto munere fun-
 gantur, quantoq; linguarum auxilio indigeant, ut
 suum munus exornent neq; non illustrent. Atqui
 cōmune uerbū ut de oībus uerò alijs honeste sit dici
 de his potest. Multi Thyrsigeri, pauci uerò Bacchi.
 Nā multi sūt ecclesiastæ, et pauci Ecclesiastæ. Hæc
 ideo in mediū prouoco, non esse cuiquam sperandū
 se Demostheni uel Ciceroni parem dicendo fore.
 Quum enim adempta sint præmia, nullus ferè hon-
 os hanc artem maneat, quis est qui sese frustra in
 hisce exerceat? At satis merentur semper præmiū fa-
 cundi homines, nunq̄ nō enim in rebus pub. ceteris
 præferuntur, quibus inest genuina quedam facun-
 dia. Nescio enim quī fiat ut rapiatur animus elo-
 quentis hominis oratione. Eloquentia nempe de-
 fluxit à uerbo Dei ineffabili, à uerbo illo patris,
 quod ipsum sine eloquentia hominis menti non illa-
 bitur. Ut autem spiritus paracletus, uerbo Dei pos-
 dus addit, & latentem energiam, Sic Eloquentis
 hominis dissertatio pondus habet, & aculeum uelut

DE GENERE IVDICIALI.

Et, ab omnis boni datore & autore immisſum flami
ne conſolante, qui et noſtram linguam
expoliat, ut ipſius laudes diſerte
promulgare queamus.

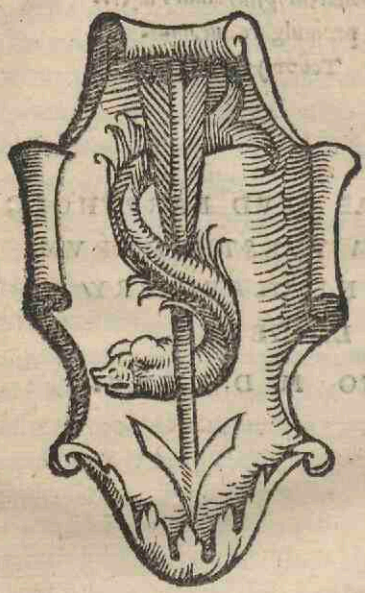
Τὸ ἄνωγιστον

BASILEAE APVD BARTHOL
MAEVM VVESTHEMERVM,
ET NICOLAVM BRY/
LINGERVM.

ANNO M. D. XXXVI.

DE GENERE IUDICIALI

et de rebus in iudicio tractatis
et de rebus in iudicio tractatis
et de rebus in iudicio tractatis

ET DE REBUS IN IUDICIO TRACTATIS
ET DE REBUS IN IUDICIO TRACTATIS
ET DE REBUS IN IUDICIO TRACTATIS